

ENCYCLOPEDIE OPENBAAR BIBLIOTHEEKBELEID

HANDREIKING VOOR GEMEENTEN

ENCYCLOPEDIA OPENBAAR BIBLIOTHEEKBELEID

AMSTELLAND BIBLIOTHEKEN IN AMSTELVEEN IS EEN CENTRUM VOOR KENNIS EN CULTUUR

INHOUDSOPGAVE

PERSONEEL	
FINANCIËEL	
ORGANISATIE	
INSTRUMENTEN	
BELEID EN REGELGEVING	
INHOUDELIJK	

INLEIDING

	9
Algemeen	20
Basisbibliotheek (inhoudelijk) en Richtlijn	21
Basisbibliotheek (financieel)	24
Basisbibliotheek (stand van zaken)	25
Bibliobus / bibliotheekvormen in kleine kernen	26
Bibliotheekcharter	30
Bibliotheekinnovatie 2009 – 2012	31
Bibliotheeknetwerken	32
Bibliotheekplannen (marsrouteplannen)	33
Bibliotheek en Brede School	35
Blindenbibliotheek	38
BTW	38
CAO-ontwikkelingen	39
Certificering	42
Collectiebeleid	43
Cultureel ondernemerschap	45
Digitale landelijke backoffice-diensten	48
Digitale lokale bibliotheek	52
Digitale sociale kaart	53
Gemeentelijk opdrachtgeverschap	56
Huisvesting	57
Instapniveau	60
Instrumentenkoffer voor gemeenten	60
Kengetallen	61
Koepelconvenant bibliotheekvernieuwing	63
Landelijk beleid	64
Leenrecht	65
Lokale Vernieuwingsagenda	67
Monitor bibliotheekvernieuwing	70
Ondersteuningsregeling basisbibliotheken ad € 5,8 miljoen	71
Openingsuren	72
Organisatiemodellen	73
Passen	76
Provinciaal beleid	78
Schaalgrootte	82
Serviceconcepten	82
Subsidie	83
Tarieven	86
Vestigingen	87
Vrijwilligersbeleid	88
Welzijnswet	92
Wet op specifiek cultuurbeleid	93
Wetenschappelijke Steunfunctie Bibliotheken (WSF)	94
Zwaartepuntbibliotheken	95

BIBLIOTHEEK VLISSINGEN STIMULEERT MENSEN NIEUWSGIERIG EN BETROKKEN TE BLIJVEN

INHOUDSOPGAVE

PERSONEEL	
FINANCIËEL	
ORGANISATIE	
INSTRUMENTEN	
BELEID EN REGELGEVING	
INHOUDELIJK	

VOORBEELDEN

Jongeren krijgen WerkZat in Steenwijk	22
Bibliobus in Zeeland biedt mobiele dienstverlening	28
Scholieren runnen Brede School Bibliotheek in Hoorn	36
DOK in Delft overwint de vergrijzing	40
Leesplezier voor ouders met hun baby in Mill en St. Hubert	46
Makkelijk Lezen Plein in Woudenberg	50
Digitaal en fysiek Wmo-loket in Wûnseradiel	54
Cultuurhuis Doorn: een bijzondere mix van partijen	58
Wijkmedia ateliers Den Haag verbeteren leefomgeving burgers	68
Culturele functies versterken elkaar in Maastricht	74
Samenwerking provincie en gemeenten in Groningen	80
3B-Bibliotheek levert gerichte prestaties aan gemeenten	84
Biebsearch bereikt studenten digitaal in Zwolle	90
Bibliotheek Midden-Brabant maakt werk van TOPdiensten	96

BIJLAGEN

1 Wet op het specifiek cultuurbeleid 11a en b Bibliotheekwerk	99
2 Bestuurlijke afspraken n.a.v. het advies Innovatie met effect 2009-2012	100
3 Naar een bibliotheekcharter 2009-2012: een uitgangspuntennotitie	103
4 De ideaaltypische organisatiemodellen voor basisbibliotheken op hoofdpunten	107
5 Certificeringsnorm Openbare bibliotheken 2006 - 2009, onderdeel eisen m.b.t. organisatie en -resultaatgebieden	110
6 Format Lokale Vernieuwingsagenda Openbaar bibliotheekwerk, onderdeel gewenste situatie	114
7 Richtlijn voor basisbibliotheken deel II: kostentoerekening	117
8 Budgetsubsiëring, onderdeel Eenjarige Productprestatieovereenkomst	130
Colofon	138

BIBLIOTHEEK **DOK** IN DELFT HEEFT ALS DOEL OM DE **MODERNSTE BIBLIOTHEEK TER WERELD** TE ZIJN

DOK
Library Concept Center

INLEIDING

Voor u ligt de encyclopedie openbaar bibliotheekbeleid van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Deze is gemaakt met subsidie van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Ze is deels ontleend aan handreikingen en dergelijke die in het kader van de bibliotheekvernieuwing 2001-2008 in overleg tussen de VNG, de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB), het Interprovinciaal Overleg (IPO) en genoemd ministerie tot stand zijn gekomen, vaak met behulp van het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing. Het betreft beleidsinstrumenten die ook in het kader van de (digitale) bibliotheekinnovatie, welke op basis van bestuurlijke afspraken tussen de minister van OCW, IPO en VNG per 2009 wordt geacht haar intrede te doen, goed bruikbaar zijn.

In deze encyclopedie treft u op alfabet de relevante onderwerpen op het gebied van het bibliotheekbeleid aan. Voor de overzichtelijkheid hebben wij deze daaraan voorafgaand ook op thema geordend. Daarnaast bevat de encyclopedie markante praktijkvoorbeelden van bibliotheekvernieuwing.

In dit eerste deel gaan wij in op de ontwikkelingen in de bibliotheken en het bibliotheekbeleid in de afgelopen jaren, het wettelijk kader en de verantwoordelijkheden van de overheden. Tevens geven wij een korte toelichting op termen die in de bibliotheekvernieuwing regelmatig gebezigd worden: basisbibliotheek, provinciale serviceorganisatie, frontoffice/backoffice, de Richtlijn en de certificeringseisen.

ONTWIKKELINGEN BIBLIOTHEKEN

De bibliotheek is de meest laagdrempelige culturele voorziening van Nederland. Ongeveer 4 miljoen Nederlanders zijn lid van de openbare bibliotheek. We kennen een uitgebreid stelsel van bibliotheekvoorzieningen. Eind 2009 zullen er naar verwachting 164 over het algemeen regionaal of grootstedelijk werkende basisbibliotheken zijn (opgave VOB, maart 2009). Ter vergelijking: aan het begin van de bibliotheekvernieuwing in 2001 waren er ongeveer 500 vooral plaatselijke bibliotheken. In de afgelopen tien jaar is gewerkt aan de herstructurering en vernieuwing van het openbaar bibliotheekwerk. Veranderingen in mediagebruik, informatie-zoekgedrag en communicatie van mensen vergen aanpassingen in de organisatie en dienstverlening van de bibliotheek. Bibliotheken lopen anders het risico dat de toegevoegde waarde van hun informatiefunctie wegvalt.

In vogelvlucht een korte historie

De decentralisatie van de bibliotheken die in de jaren tachtig via het welzijnsbeleid is uitgevoerd, werd in 1994 geformaliseerd in de Wet op het specifiek cultuurbeleid. Uit cijfers van het CBS blijkt dat gemeenten in 2006 € 408,- miljoen uitgaven aan het openbaar bibliotheekwerk. Het rijk besteedde in dat jaar € 83,- miljoen, de provincies € 43,- miljoen.

In 1998 adviseerde de landelijke Raad voor Cultuur om de structuur van het bibliotheekwerk op lokaal en provinciaal niveau te wijzigen. De Raad constateerde een gebrek aan samenhang in de branche, terwijl de uitdagingen waar de bibliotheken voor staan juist een goede samenwerking noodzakelijk maken.

De in 1999 door de staatssecretaris van cultuur ingestelde Stuurgroep herstructurering openbaar bibliotheekwerk (in de wandelgangen commissie Meijer genoemd) adviseerde te komen tot schaalvergroting: de vorming van basisbibliotheken. Die schaalvergroting moest ruimte scheppen voor verbetering van de dienstverlening en specialisatie door een scheiding van front- en back office. Provinciale steunfunctieorganisaties ofwel de bibliotheekcentrales werden in de herstructureringsplannen omgevormd tot (inter)provinciale serviceorganisaties die meer op zakelijke leest geschoeid moesten worden. Dit alles moest de slagkracht van de branche vergroten.

In 2001 is door het sluiten van het Koepelconvenant herstructurering openbaar bibliotheekwerk tussen de drie overheden officieel gestart met het gezamenlijk proces van bibliotheekvernieuwing. Het Koepelconvenant liet de decentrale structuur van het bibliotheekwerk intact. Er werd ingezet op een netwerk van basisbibliotheken, elk van voldoende omvang en verzorgingsgebied. Dit leidde tot een schaalvergroting door het samengaan van bibliotheken tot grotere eenheden: de basisbibliotheek. In 2004 is dit Koepelconvenant geactualiseerd door middel van een aanvulling.

In de afgelopen periode zijn door de VNG, in samenspraak met de bestuurlijke partners en de VOB, hierbij ondersteund door het voormalig Procesbureau Bibliotheekvernieuwing, instrumenten ontwikkeld om de bibliotheekvernieuwing te faciliteren: organisatiemodellen, de lokale vernieuwingsagenda als hulpmiddel voor het gesprek over de inhoud van het bibliotheekwerk tussen gemeente en basisbibliotheek, de certificering, de Richtlijn en hulpmiddelen bij de budgetsubsiëring van de basisbibliotheek. Deze en nog andere hulpmiddelen, vindt u terug in deze encyclopedie of op de website van de VNG (onderdeel Beleidsvelden\Cultuur\Bibliotheekwerk\Encyclopedie). In vervolg op het werk van de landelijke Stuurgroep dat per 2001 de bibliotheekvernieuwing inluidde is in 2008 een rapport uitgekomen van de commissie bibliotheekinnovatie. Kern van het te voeren bibliotheekinnovatiebeleid is lezen, leren en informeren. Naar aanleiding van het rapport is door de bestuurlijke partners in overleg met de VOB besloten dat de totstandkoming van de digitale bibliotheek de hoogste prioriteit heeft en dat in de komende jaren het grootste deel van de landelijke innovatiemiddelen hieraan besteed wordt. Dit luidt een nieuwe periode in: van bibliotheekvernieuwing naar bibliotheekinnovatie.

Trends

Het proces van schaalvergroting is in de afgelopen jaren met vaart doorgevoerd. In 2001 waren er 500 plaatselijke bibliotheken. In 2005 waren er nog 351 basisbibliotheken. VOB-onderzoek wijst uit dat dit aantal in

2009 zal dalen naar 164 als de voornemens tot fusie die er liggen, uitgevoerd worden. Enkele trends zijn zichtbaar. Bibliotheken richten zich steeds meer op digitale dienstverlening. Ze bieden enerzijds toegang tot internet en kunnen gezien worden als digitale informatieverstrekkers. Daarnaast richten gemeenten bij bibliotheken algemene vraagbaken in rond lokale dienstverlening, zoals informatiepunten Jeugd en Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Zelfstandig exploiteren bibliotheken zogeheten cultuurpunten met UIT-informatie van zowel professionele als amateurinstellingen. Bovendien zijn bibliotheken belangrijke organisatoren van culturele activiteiten, zoals lezingen en exposities. Bibliotheken zijn ook steeds meer actief in scholen, wijk- en jeugdcentra. Een laatste belangrijke trend is dat bibliotheekgebouwen steeds minder worden gerealiseerd als 'stand alone' voorziening. Ze worden meer en meer geïntegreerd in brede scholen en buurtcentra. Op het platteland zijn concepten ontwikkeld zoals het kulturhus. Na de reorganisatie van het bibliotheekwerk is het nu nodig een grote slag te maken in de inhoudelijke innovatie. De gemeente als inhoudelijk opdrachtgever van de basisbibliotheek vervult hierin een belangrijk rol. Waarom is die innovatie noodzakelijk?

Gebruik van de bibliotheken

Door digitalisering en individualisering is de oriëntatie van vooral jongere generaties gebruikers op media en informatie fundamenteel aan het veranderen. De meerwaarde van een collectie van fysieke informatie en cultuurdragers daalt. Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) stelde in 2008 vast dat het gebruik van de bibliotheek sinds de jaren negentig terugloopt in alle meetbare vormen: lidmaatschappen, bezoekers, leners en uitgeleende boeken. Sterke punten van de bibliotheek zijn haar omvangrijke bereik, niet alleen als een instelling waar men boeken kan lenen, maar ook als een neutrale, laagdrempelige plaats om te verblijven en informatie te zoeken. Ook de uitgebreide collectie en de goede relatie met het basisonderwijs zijn sterke punten van de bibliotheek. Zwakke punten zijn de terugloop van het aantal leden en de uitleningen, met name onder tieners en jongvolwassenen, de beperkte zichtbaarheid van de bibliotheek in het digitale domein en de vergrijzing van het personeel. Volgens alle deskundigen moeten de bibliotheken hun dienstverlening aanpassen, meegaan met nieuwe ontwikkelingen en inspelen op de veranderende wensen van de klanten. De bestuurlijke partners en de VOB onderschrijven dit en deze encyclopedie kan een handreiking zijn om aan een geactualiseerd beleid vorm te geven.

DE VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN DE OVERHEDEN IN DE WET OP HET SPECIFIEK CULTUURBELEID

De Wet op het specifiek cultuurbeleid (1994) is bepalend voor het openbaar bibliotheekwerk. In de wet is de taakverdeling tussen de overheden niet meer geregeld, zoals dat voorheen wel zo was in de Welzijnswet. Gelet op eerder gemaakte afspraken is het rijk verantwoordelijk voor landelijke

instellingen, ondersteuning, ontwikkeling en experimenten. De provincies dienen de directe steunfunctie en de wetenschappelijke steunfunctiebibliotheken (WSF) te bekostigen en zorg te dragen voor een gespreid netwerk. De gemeenten hebben als taak om het lokaal bibliotheekwerk te bekostigen. In de praktijk wordt van de taakverdeling wel wat afgeweken; zo heeft een aantal provincies de financiering van de WSF-bibliotheken stopgezet. In de wet is een artikel opgenomen over de vrijstelling van contributie voor jongeren: 'Voor het uitlenen van gedrukte werken in openbare bibliotheken aan personen beneden de leeftijd van achttien jaren wordt slechts een contributie of andere geldelijke bijdrage geheven, indien het college van gedeputeerde staten of het college van burgemeester en wethouders dat de openbare bibliotheek bekostigt of in stand houdt daartoe heeft besloten. De contributie of andere geldelijke bijdrage bedraagt ten hoogste de helft van de contributie of andere geldelijke bijdrage die wordt geheven van personen die achttien jaren of ouder zijn', artikel 11a.

Voorts is in de wet bepaald: 'Onze Minister, de provinciale besturen en de gemeentebesturen bevorderen dat een door hen bekostigde of in stand gehouden voorziening van bibliotheekwerk deelneemt aan het leenverkeer met andere voorzieningen van bibliotheekwerk en dat netwerken worden gevormd overeenkomstig het bepaalde in dit artikel', artikel 11b. 'Een lokaal netwerk bestaat uit door de gemeente bekostigde of in stand gehouden openbare bibliotheken; een provinciaal netwerk uit een provinciale bibliotheekcentrale en lokale netwerken in het gebied waar deze werkzaam is; het landelijk netwerk uit landelijke voorzieningen van bibliotheekwerk en de provinciale netwerken', artikel 11b lid 3. In de wet wordt het vormen van een netwerk geconcretiseerd in artikel 11b lid 4: het maken, schriftelijk vastleggen en het, voor zover de bekostigende overheden daartoe middelen ter beschikking stellen, medewerken aan de uitvoering van afspraken over:

- a) het verzamelen, opslaan, ontsluiten, toegankelijk maken en beschikbaar stellen van informatie;
- b) het vervaardigen van een centrale catalogus van bibliotheekmaterialen die in de bij het netwerk aangesloten bibliotheken ter uitlening of inzage beschikbaar zijn;
- c) het aanschaffen van bibliotheekmaterialen ten behoeve van bij het netwerk aangesloten bibliotheken;
- d) het bibliotheekwerk voor specifieke categorieën;
- e) het automatiseren van de administratie van het uitlenen van bibliotheekmaterialen en van de centrale catalogus;
- f) het beschikbaar stellen van informatie op het gebied van het openbare bestuur.

In artikel 11b lid 5 wordt concreet genoemd waarover in het lokaal of provinciaal netwerk de afspraken moeten worden vastgelegd: 'het schoolmediatheekwerk, de samenwerking met culturele en educatieve instellingen; alsmede indien het een provinciaal netwerk betreft, het zo goed mogelijk laten aansluiten van het aanbod van de bij het netwerk aangeslo-

ten bibliotheken op de behoeften van gebruikers die deelnemen aan het hoger beroepsonderwijs of de volwasseneneducatie en op in aanmerking komende aspecten van het regionale cultuur- en welzijnsbeleid en de diensten die de provinciale bibliotheekcentrale zal verrichten voor openbare bibliotheken die door gemeenten worden bekostigd of in stand gehouden.' Voor de exacte wettekst verwijzen wij naar www.wetten.overheid.nl

DE BASISBIBLIOTHEEK

Een basisbibliotheek is een zelfstandige organisatie met één of meer vestigingen die in één of meer gemeenten een bibliotheekvoorziening aanbiedt. De basisbibliotheek is verantwoordelijk voor de uitvoering van de vijf, in de Richtlijn voor basisbibliotheken vastgelegde, kernfuncties. Dit zijn de informatieve, educatieve, culturele, literaire en maatschappelijke functie. Daarnaast zal zij voor haar opdrachtgevers (gemeenten, provincies, derden) nog andere betekenisvolle taken uitvoeren op basis van gezamenlijk overeengekomen speerpunten. De basisbibliotheek wordt voor het belangrijkste deel gefinancierd door de gemeenten waarmee de opdrachtrelatie wordt onderhouden. Dit laatste betekent dus dat het om een gezamenlijke subsidierelatie van de gemeenten gaat; afstemming tussen de subsidiërende gemeenten is belangrijk.

Op de website van de VNG treft u een overzicht aan van de basisbibliotheken per provincie. De basisbibliotheken worden grotendeels gefinancierd door gemeenten (in totaal € 408,- miljoen in 2006).

ORGANISATIEMODELLen EN SCHAALGROOTTE

Bij de vorming van basisbibliotheken worden verschillende organisatorische en juridische modellen gehanteerd. Welk model het meest geschikt is hangt af van de Ausgangssituatie, de ambities en doelstellingen van de betrokken actoren en van de ontwikkeling van het bibliotheeknetwerk in de omringende regio.

In de handleiding 'Organisatiemodellen basisbibliotheken' onderscheidt men er vijf:

- Stand alone: één bibliotheekorganisatie die blijft bestaan;
- Kulturhus: een organisatie waarin bibliotheek en andere organisaties onder één dak en één management functioneren;
- Federatie: enkele 'oude' bibliotheekorganisaties werken samen onder een koepel, maar blijven bestaan;
- Coöperatie: enkele 'oude' bibliotheekorganisaties werken samen onder een coöperatie, maar blijven bestaan;
- Fusie: enkele oude bibliotheekorganisaties gaan op in een basisbibliotheek en verdwijnen daarmee.

In de praktijk hebben de meeste basisbibliotheken de stichtingsvorm. Voorbeelden van federaties zijn er onder meer in Noord-Holland en Utrecht en er zijn nog enkele gemeentelijke bibliotheken. Een ander belangrijk onderscheid is de aard van het netwerk. In Groningen en Drenthe maken de basisbibliotheken onderdeel uit van een stevig provinciaal netwerk, dat daar in zijn geheel in feite functioneert als basisbibliotheek. In de provincie Limburg vormt dat netwerk een veel losser verband.

De ideale schaalgrootte verschilt per basisbibliotheek. Uitgangspunt is dat de omvang van de basisbibliotheek zich optimaal verhoudt tot de specifieke voorwaarden van het verzorgingsgebied. Die kunnen regionaal verschillen. In de Handreiking schaalgrootte van het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing uit 2004 staan de randvoorwaarden beschreven. Ook is een test opgenomen over wat de optimale schaalgrootte kan zijn.

Ook de werkelijke omvang van de basisbibliotheken verschilt zeer. Bijvoorbeeld de basisbibliotheken van Rivierenland en Zuid-Holland Oost worden gesubsidieerd door respectievelijk 11 en 13 gemeenten, met voor Rivierenland een verzorgingsgebied van 250.000 inwoners. Dit zijn in verzorgingsgebied en aantal vestigingen omvangrijke bibliotheken. Maar er zijn ook voorbeelden van veel kleinere basisbibliotheken, met een verzorgingsgebied van rond de 20.000 inwoners (Monitor bibliotheekvernieuwing 2007).

DE RICHTLIJN VOOR BASISBIBLIOTHEKEN

De Richtlijn voor basisbibliotheken is in 2005 door de VOB gemaakt in opdracht van en onderschreven door de bestuurlijke partners. Daar wordt een beeld geschetst van de ideale bibliotheek (deel I Richtlijn) en van de kosten van drie typen bibliotheken met verzorgingsgebieden van verschillende omvang (deel II Richtlijn). De Richtlijn kent de functies kennis & informatie, ontwikkeling & educatie, kunst & cultuur, lezen & literatuur en ontmoeting & debat. In een aanvulling op de Richtlijn is meer uitgewerkte informatie opgenomen over dienstverleningsconcepten, huisvesting en personeelsformatie. De Richtlijn deel I dient vooral als inspiratiebron; daarin wordt beschreven welke producten en diensten horen bij de kernfuncties van de bibliotheek, voorzien van concrete voorbeelden. De Richtlijn deel II is met name een financieel hulpmiddel waarin de te onderscheiden kostensoorten per kernfunctie modelmatig zijn uitgewerkt. Werken volgens de Richtlijn zou € 111 miljoen per jaar meer kosten.

DE PROVINCIALE SERVICEORGANISATIE

Een belangrijk inzet van de bibliotheekvernieuwing is het verstevigen van de samenwerking in netwerken. Bibliotheeknetwerken worden in beginnel gevormd door:

- de lokale basisbibliotheken, rechtstreeks door de gemeente gefinan-

- cierde bibliotheekorganisaties die de directe dienstverlening verzorgen,
- het provinciaal directeuren overleg (PDO), dat is het overleg van alle directeuren van basisbibliotheken in die provincie en
- de (inter)provinciale service organisatie (PSO) die de basisbibliotheken ondersteunt bij het uitvoeren van de directe dienstverlening.

Daarnaast is de PSO opdrachtnemer van het provinciaal bibliotheekbeleid. Veelal verlenen PSO's ook ondersteunende diensten aan 'bibliotheekhoudende instellingen' als scholen, verzorgingscentra en leeskringen. PSO's hebben verschillende rollen; naast dienstverlener zijn ze ook adviseur en ontwikkelen ze nieuw aanbod. Gemeenten hebben meestal slechts een indirecte relatie met een PSO, al komt het zeker voor dat ze, meestal via de bibliotheek, subsidiegever zijn van projecten die door de PSO worden georganiseerd.

In de Monitor bibliotheekvernieuwing 2007 onderscheidt men twee soorten PSO's:

- De PSO die functioneert volgens het marktmodel, tussen sterke basis bibliotheken in een relatie van klant met leverancier.
- De PSO die functioneert als netwerkorganisatie in een gebied met veelal kleinere basisbibliotheken.

Het laatste model treffen we vooral in Noord Nederland aan, in andere delen van Nederland wordt het marktmodel eerder gevolgd. Tussen meerdere PSO's ontstaat inmiddels samenwerking.

FRONTOFFICE EN BACKOFFICE

In de basisbibliotheken wordt onderscheid gemaakt tussen de frontoffice- en de backofficetaken. Frontofficetaken zijn alle activiteiten die in de vorm van directe dienstverlening aan de klant worden uitgevoerd. De backofficetaken omvatten die activiteiten die de directe dienstverlening aan de gebruiker mogelijk maken en specialistische dienstverlening aan specifieke groepen (zoals het onderwijs). In de backoffice worden taken ondergebracht die efficiënter en effectiever in gezamenlijkheid aangepakt kunnen worden, zoals collectievorming en digitale dienstverlening. Ook kunnen er projecten worden ondergebracht die uitgevoerd worden voor meerdere vestigingen in het gebied. Zonder backoffice is er geen frontoffice. Naast de taken van back- en frontoffice worden meestal de overhead-taken onderscheiden. Dit zijn administratie, management, personeelsbeheer, systeembeheer, marketing, productontwikkeling en kwaliteitszorg. De backoffice brengt bibliotheekdiensten voort en onderscheidt zich zo van de overhead. De bibliotheek moet duidelijk maken welke backofficetaken er worden verricht, wat de inhoudelijke opbrengsten en de kosten daarvan zijn. Elke gemeente betaalt voor de frontofficetaken in het eigen gebied en een gedeelte van de kosten van de gezamenlijke overhead en backoffice.

CERTIFICERINGSNORMEN

De VOB heeft in overeenstemming met de VNG in 2005 de certificeringsnormen voor bibliotheken vastgesteld. Dit is de start geweest van het certificeringsproces, waarin tussen 2006 en 2009 alle openbare bibliotheken in Nederland bezocht en geaudit worden. Tijdens een audit wordt nagegaan op welke punten de desbetreffende bibliotheek voldoet aan de certificeringsnormen en worden eventuele verbeterpunten vastgesteld. Tijdens de eerste certificeringsronde tot 2009 worden aan het niet behalen van het certificaat geen consequenties verbonden. De normen van certificering hebben betrekking op de organisatie en de resultaten. Bij de organisatie wordt getoetst op de terreinen leiderschap, strategie en beleid, management van medewerkers, middelen en personen. Wat betreft de resultaten wordt getoetst op de tevredenheid van klanten en partners, medewerkers en bestuur en financiers. Doel van de certificering is het toetsen van de kwaliteit van de openbare bibliotheken op basis van minimumeisen, teneinde vast te stellen of de organisatie als volwaardig partner kan functioneren in het netwerk van openbare bibliotheken. Daarnaast is de procedure erop gericht de kwaliteit van het openbaar bibliotheekwerk te verbeteren.

In de periode 2006 tot en met 2008 hebben 123 (basis)bibliotheken verspreid over alle twaalf provincies een certificeringsaudit gehad. Eind 2009 zullen alle, naar verwachting op dat moment 164 basisbibliotheken geaudit zijn. Van de 123 bibliotheken die inmiddels geaudit zijn hebben er 109 (89%) het certificaat behaald.

Uit gegevens van de Stichting Certificering Openbare Bibliotheken blijkt dat onder gerealiseerde basisbibliotheken in meerdere gemeenten het percentage dat het certificaat niet haalt het kleinst is, al scheelt dit niet veel met de stand alone bibliotheken. Bibliotheken die nog bezig zijn met de vorming van een basisbibliotheek scoren het laagste. Bij hen heeft slechts 78% het certificaat gehaald, tegenover 91% bij gerealiseerde basisbibliotheken en 92% bij stand alone bibliotheken.

In de Monitor Bibliotheekvernieuwing 2007 wordt de aanbeveling gedaan om de normen van certificering, die nu vooral betrekking hebben op de bedrijfsvoering, aan te vullen met nadere eisen ten aanzien van de 'output' oftewel een verdere differentiatie in dienstverlening.

De VNG onderschrijft dit advies. Maar zij heeft in een recente brief aan de Stichting Certificering Openbare Bibliotheken in afschrift verzonden aan de minister van OCW, IPO en VOB benadrukt dat van gemeenten niet meer kan worden geëist dan het eerder becijferde zogeheten minimum-instapniveau. Dit was in 2003 als volgt: € 11,- subsidie per inwoner gemeenten < 30.000 inwoners, € 12,- gemeenten 30.000 – 90.000 inwoners en € 15,- subsidie gemeenten daarboven. Dit alles exclusief huisvestingskosten en exclusief indexering sinds 2003.

BUDGETSUBSIDIERING

Bij budgetsubsidiering van basisbibliotheken zijn uiteenlopende instrumenten inzetbaar. Er bestaan: een notitie over de procedure rond budgetsubsidiering, een model van een eenjarige product-prestatie overeenkomst, een model van een meerjarenconvenant budgetsubsidie, een concreet voorbeeld van een samenwerkingsovereenkomst tussen de gemeenten die de basisbibliotheek Rivierenland subsidiëren en een voorbeeld van de subsidieverordening basisbibliotheek in deze regio. De product-prestatie overeenkomst bevat voorbeelden van producten en resultaten op de kernfuncties van de basisbibliotheek. Zo wordt voor de kernfunctie ontwikkeling & educatie als product benoemd het aanbod van diensten aan partnerinstellingen zoals het onderwijs met de volgende resultaten: het aantal en soort diensten, deelname en tevredenheid. Dit wordt in een voorbeeldschema uitgewerkt voor alle functies. Per functie worden ook mogelijke speerpunten benoemd. Een voorbeeld van een speerpunt voor de kernfunctie ontwikkeling & educatie is het uitvoeren van een structureel programma voor het bestrijden van onderwijsachterstand.

DE BESTUURLIJKE AFSPRAKEN VAN DECEMBER 2008

De bestuurlijke afspraken tussen de minister van OCW, IPO en VNG van december 2008 kennen twee onderdelen. Het eerste deel gaat over de inhoud van de bibliotheekinnovatie, het tweede deel betreft de bestuurlijke uitgangspunten voor een bibliotheekcharter.

Bibliotheekinnovatie inhoudelijk

Een samenhangend bibliotheekbeleid is onontbeerlijk. In het innovatieprogramma 2009 – 2012 wordt onderscheid gemaakt tussen de digitale bibliotheek, de fysieke bibliotheek en het randvoorwaardelijke beleid. Prioriteit wordt gegeven aan de digitale bibliotheek en vooral de digitale infrastructuur en de innovatie van digitale diensten en producten en aan het collectiebeleid. Bibliotheekorganisaties die niet meewerken aan de uitvoering van de afspraken over de landelijke openbare digitale bibliotheek, maken geen deel meer uit van het stelsel van openbare bibliotheken. De lokale en provinciale implementatie van activiteiten die passen binnen de landelijk afgesproken kaders wordt financieel gestimuleerd. De innovatie van het collectiebeleid wordt toegespitst op lezen, leren en informeren (dit betekent minder prioriteit van het rijk voor de functie kunst & cultuur en ontmoeting & debat). Extra aandacht wordt besteed aan de speerpunten voor- en vroegschoolse educatie en de risicoleerlingen VMBO – MBO 2.

Wat betreft de randvoorwaarden van de bibliotheekinnovatie is de verantwoordelijkheid voor het human resource management (HRM) en de marketing bij de VOB gelegd.

Bibliotheekinnovatie bestuurlijk

De drie bestuurslagen erkennen het grote sociale en culturele belang van de openbare bibliotheken maar constateren dat er momenteel géén afspraken zijn over het bestuurlijk kader. Gezien de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering, continuïteit en versterking van de sectorale slagkracht is een heldere taak- en verantwoordelijkheidsverdeling tussen betrokken overheden onontbeerlijk. De Raad voor Cultuur, de Stuurgroep Bibliotheken en de VOB pleiten voor versterkte wetgeving, maar omdat de bestuurlijke partijen dit thans ongewenst achten is besloten tot een zogenaamd charter. De uitgangspunten zijn in de notitie 'Naar een bibliotheekcharter' opgenomen.

Het charter dat per 2010 moet ingaan legt de rollen, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de drie overheden vast. Verder vermeldt het de prestaties, de financieringswijze en het interne toezicht op naleving.

- Van gemeenten wordt verwacht dat zij zorg dragen voor goed opdrachtgeverschap, voor lokale implementatie van innovatiebeleid en deelname van basisbibliotheken aan provinciale en landelijke netwerken.
- Van de VNG wordt een inspanning verwacht voor het behoud en de versterking van het bestuurlijke draagvlak, voor de handhaving van de huidige financiële inspanningen en zo mogelijk uitbreiding - onder voorbehoud van goedkeuring door de gemeenteraad - alsmede voor de actualisering van de (vernieuwings)Richtlijnen voor basisbibliotheken met de vijf kernfuncties die een basisbibliotheek kan vervullen en van het certificeringssysteem met de minimumnormen waaraan een bibliotheek moet voldoen. Daarnaast zorgt de VNG voor de bevordering van lokale implementatie van de landelijk ontwikkelde producten en diensten en de bevordering van de openbaarmaking van BIS/benchmarkgegevens van basisbibliotheken.
- Van provincies wordt verwacht dat zij zorg dragen voor ontwikkeling en implementatie van het innovatiebeleid, voor de adequate spreiding van bibliotheekvoorzieningen, voor de instandhouding van provinciale bibliotheeknetwerken en voor de inhoudelijke en facilitaire taken van de provinciale service organisatie (PSO).
- Het Rijk draagt zorg voor het stelsel als geheel, de ontwikkeling van het innovatiebeleid en de inrichting en aansturing van het sectorinstituut.

Tenslotte zorgen de minister van OCW, IPO en VNG voor breed bestuurlijk en gezamenlijk commitment aan het charter.

Het is de bedoeling dat per 2010 de stelselverantwoordelijkheden voor het bibliotheekwerk van de VOB naar een onafhankelijk landelijk sectorinstituut gaan, terwijl de VOB de functie van een belangenbehartigende brancheorganisatie krijgt.

Een bestuurlijke trekker gaat dit jaar consulteren ten behoeve van een definitief charter in 2010. Hierbij dienen ook de per jaar lokaal benodigde € 111 miljoen vernieuwingsgelden betrokken te worden.

DE OPENBARE BIBLIOTHEEK IN ALMERE IS INGERICHT ALS EEN **DOELGROEP**GERICHTE **BOEKENWINKEL**

ALGEMEEN

A

De bibliotheek is de meest laagdrempelige culturele voorziening van Nederland. Ongeveer 4 miljoen Nederlanders zijn lid van de openbare bibliotheek. We kennen een uitgebreid stelsel van bibliotheekvoorzieningen. Eind 2009 zullen er naar verwachting 164 over het algemeen regionaal of grootstedelijk werkende basisbibliotheken zijn (opgave VOB, maart 2009)¹. Ter vergelijking: aan het begin van de bibliotheekvernieuwing in 2001 waren er ongeveer 500 vooral plaatselijke bibliotheken. In de afgelopen tien jaar is gewerkt aan de herstructurering en vernieuwing van het openbaar bibliotheekwerk. Veranderingen in mediagebruik, informatiezoekgedrag en communicatie vergen aanpassingen in de organisatie en dienstverlening van de bibliotheek. Bibliotheken lopen anders het risico dat de toegevoegde waarde van hun informatiefunctie wegvalt.

In bijna alle gemeenten is een bibliotheekvoorziening aanwezig. Deze bibliotheken worden voor het grootste deel gefinancierd door gemeenten uit het gemeentefonds. In 2006 betrof dit € 408 miljoen, zo blijkt uit de publicatie '**Uitgaven cultuur, sport en recreatie**' van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Wetgeving

De Wet op het specifiek cultuurbeleid is bepalend voor het openbaar bibliotheekwerk. Deze kent geen verantwoordelijkheidsverdeling tussen de overheden.

- Gelet op eerdere afspraken is het *rijk* verantwoordelijk voor landelijke instellingen, ondersteuning, ontwikkeling en experimenten.
- De *provincies* worden geacht de directe steunfunctie en de wetenschappelijke steunfunctiebibliotheken te bekostigen en zorg te dragen voor een provinciaal gespreid netwerk.
- De *gemeenten* worden geacht het lokaal bibliotheekwerk te bekostigen.

Enkele relevante instellingen

Vereniging Openbare Bibliotheken. Zie: www.debibliotheken.nl

Werkgeversvereniging Openbare Bibliotheken. Zie: www.wobsite.nl

Wetenschappelijke Steun Functie. Zie: www.wsf.nl

Stichting Certificering Openbare Bibliotheken.

Zie: www.bibliotheekcertificaat.nl

¹ In deze telling is Biblinget Groningen (met bibliotheekclusters in de gehele provincie) aangemerkt als één basisbibliotheek.

BASIS- BIBLIOTHEEK (INHOUDELIJK) EN RICHTLIJN

B

De Richtlijn voor basisbibliotheken maakt deel uit van een ingrijpend en omvangrijk proces van vernieuwing van openbare bibliotheken. Het document is in 2005 opgesteld op initiatief van de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) in opdracht en met goedkeuring van de bestuurlijke partners.

Volgens de Richtlijn wordt een basisbibliotheek als volgt gedefinieerd: *'Een basisbibliotheek is een zelfstandige organisatie met één of meer vestigingen die in één of meer gemeenten een bibliotheekvoorziening aanbiedt. De basisbibliotheek is verantwoordelijk voor de uitvoering van de vijf, in de Richtlijn vastgelegde, kernfuncties (de informatieve, culturele, educatieve, maatschappelijk en de lees- en literaire functie). Daarnaast zal zij voor haar opdrachtgevers (gemeenten, provincie, derden) nog andere betekenisvolle taken uitvoeren op basis van gezamenlijk overeengekomen speerpunten. De basisbibliotheek wordt voor het belangrijkste deel gefinancierd door de gemeenten waarmee de opdrachtrelatie wordt onderhouden.'*

De basisbibliotheek is daarmee de kleinst mogelijk juridische en organisatorische eenheid in het bibliotheekstelsel. Momenteel (april 2009) bestaan er echter nog basisbibliotheken die uit meerdere stichtingen bestaan. Uitgangspunt bij de vorming van basisbibliotheken is geweest dat een gebied met minimaal 35.000 inwoners door de basisbibliotheek wordt bediend. In veel gevallen zijn de verzorgingsgebieden echter groter.

Het visiedocument **'Richtlijn voor basisbibliotheken deel I'**, dat verscheen in december 2005, geeft een streefniveau weer voor de openbare bibliotheken. *Dit document vindt u op de website van de VNG.*

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

V

W

X

Y

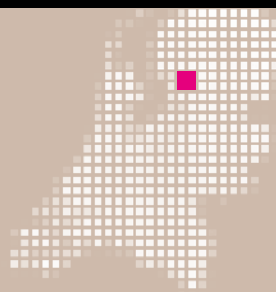
Z

JONGEREN OP ZOEK NAAR EEN JUISTE STUDIE-, STAGE- OF WERKPLEK

JONGEREN KRIJGEN WERKZAT IN STEENWIJK

Naam bibliotheek
Bibliotheek Kop van Overijssel
Website
www.bibliotheekkopvanoverijssel.nl
Telefoon
0521-513273

Subsidiërende gemeenten
Gemeente Steenwijkerland (niet betreffende dit project). Subsidie via VOB en Rabobank

Omvang van het verzorgingsgebied
43.188 inwoners

Aantal leden in 2008
**5.377 volwassenen
 4.625 jeugdleden
 totaal 10.002 leden**

Aantal bezoekers / gebruikers in 2008
150.000 bezoekers

Huidig aantal fte's en aantal personeelsleden
**11,7 fte's
 26 personeelsleden**

Huidig aantal vrijwilligers
18 vrijwilligers

Plaats van de hoofdvestiging plus aantal nevenvestigingen en evt. andere voorzieningen (zoals servicepunten, steunpunten, bibliobussen etc.)
**Totaal negen vestigingen. Hoofdvestiging in Steenwijk. Overige vestigingen in Blokzijl, Giethoorn, Kuinre, Oldemarkt, Steenwijkerwold, St.Jansklooster, Vollenhove en Wanneperveen
 Twee uitleenposten**

WerkZat: werk en ontwikkeling jongeren, potentieel vroegtijdige schoolverlaters en jongeren die wat anders willen. Het doel is om deze groep op een **alternatieve en laagdrempelige manier een kans te bieden op een stage, baan of vrijwilligerswerk.** Daartoe is in de vestiging Steenwijk via een educatief en multimediaal programma samenwerking gezocht met twee scholen uit het voortgezet onderwijs, het Centrum voor Werk en Inkomen (thans UWV WERKbedrijf) en het Regionaal Meldings Centrum (RMC).

Al twee jaar op rij gaan scholen uit de omgeving op bezoek bij de bibliotheek. Bijzonder is dat er een programma is ontwikkeld voor VMBO leerlingen. Sinds 2008 nemen hier ieder jaar gemiddeld 180 jongeren aan deel. Zij krijgen tijdens een bezoek aan de bibliotheek **uitleg over de mogelijkheden bij hun oriëntatie en voorbereiding op de arbeidsmarkt.** Verder is er onder meer informatie te vinden over stages, beroepen, het opstellen van een cv, loopbaanplanning, het schrijven van sollicitatiebrieven, of het oprichten van een eigen onderneming. Ook een ambtenaar van het RMC geeft informatie over startkwalificaties. Verder bestaat het programma uit opdrachten voor het vinden van materialen en zoeken van relevante informatie uit digitale databanken. In die zin draagt het project bij aan de behoefte van het onderwijs om jongeren vroegtijdig te helpen een juiste studie-, stage- of beroepskeuze te maken. Daarnaast **sluit het aan bij de bevordering van mediawijsheid** van deze groep. Met dit project bezoeken meer jongeren de bibliotheek.

Het programma in Steenwijk maakt onderdeel uit van het project WerkZat, van de 'Alliantie Leven Lang Leren'. Deze heeft partners bij de RVU, de Bond van Nederlandse Volksuniversiteiten en de Vereniging Openbare Bibliotheken. De kracht van het project is dat alle materialen en databanken met betrekking tot werk **op één plek te vinden** zijn in de bibliotheek,

op één plek de juiste baan of studie vinden

bijeengebracht door een programma dat is opgezet in samenwerking met coaches, plaatselijke partners en RVU. Dit **helpt bij het vinden van werk** of een passende studie.

Bibliotheek Kop van Overijssel in Steenwijk was samen met bibliotheek Enschede één van de eerste bibliotheken in Overijssel die een stimuleringsbijdrage kregen voor dit initiatief. Inmiddels bieden de bibliotheken hun bezoekers op diverse plekken in Nederland workshops, coachingsprekken en een werkplek met informatie op het gebied van werk en ontwikkeling.

BASIS- BIBLIOTHEEK (FINANCIËEL)

B

Richtlijn deel II en aanvulling

De bestuurlijke partners OCW, IPO, VNG hebben in 2005 de '**Kostentoerekening kernfuncties volgens de Richtlijn voor Basisbibliotheken**' goedgekeurd. Daarmee is de basis gelegd voor een instrument dat behulpzaam is bij het opstellen van de lokale Vernieuwingsagenda. Gemeenten en bibliotheken krijgen daardoor een middel in handen voor de uitwerking en invulling van beleidskeuzes en de vertaling naar noodzakelijke bedragen om de beoogde innovatie te realiseren.

In de '**Richtlijn voor basisbibliotheken deel II**', die in december 2005 is verschenen, is een kostentoerekening voor drie typen basisbibliotheken opgenomen. De kostentoerekening is gebaseerd op de Richtlijn voor basisbibliotheken. Het betreft een visiedocument dat een streefniveau weergeeft voor de openbare bibliotheken.

In de '**Aanvulling op Richtlijn deel II: kostentoerekening**' van 2005 is meer informatie opgenomen over dienstverleningsconcepten, huisvesting en personeelsformatie.

Als onderlegger voor de inhoud van het tweede document, de aanvulling op Richtlijn deel II, is in september 2006 door DSP-groep een '**Notitie Toe-rekening huisvestingskosten**' gemaakt.

Deze drie documenten zijn niet los van elkaar te zien en kunnen worden gedownload via de site van de VNG.

Verdiepend onderzoek van Ape

De Richtlijn voor basisbibliotheken deel II verdeelt de basisbibliotheken in drie typen verzorgingsgebieden:

- 45.000,
- 100.000 en
- 150.000 inwoners.

Echter, in gemeenten onder 30.000 inwoners droegen tot 2008 niet de gemeenten maar de provincies een deel van de subsidieverantwoordelijkheid voor de openbare bibliotheken aldaar. Bovendien worden in het VNG-ringenmodel gemeentelijk kunst- en cultuurbeleid de kleinere gemeenten als aparte categorie met een kernachtig beleid onderkend. De VNG miste derhalve in de Richtlijn een berekening voor een basisbibliotheek met een verzorgingsgebied van 30.000 inwoners.

Het Ape-rapport '**Kosten van het bibliotheekstelsel, fase 1**' uit april 2007 laat deze berekening wel zien. Het gaat voorts nader in op de huisvestingslasten en er wordt berekend wat alle basisbibliotheken gezamenlijk en het bibliotheekstelsel als geheel kosten.

In het Ape-rapport '**Kosten van basisbibliotheken volgens de Richtlijn**' van juni 2007 is een aantal kosten uit de bovengenoemde 3 rapporten nader gevalideerd of verijnd onder andere door vergelijking met de benchmarking.

B

Dit betreft de openingsuren, de speerpunten in gemeentelijk beleid, de huisvesting, personele en materiële kosten. Het totaal is vergeleken met eerder IOO-onderzoek uit 2001 en realisatiecijfers die beschikbaar zijn op basis van CBS-statistieken 2005.

De openbare bibliotheken hebben in 2005 volgens het CBS € 554 miljoen gekost, terwijl de berekening van Ape neerkomt op € 665 miljoen voor de vernieuwde basisbibliotheken: een verschil van € 111 miljoen, waarvan € 26 miljoen voor personele plus materiële uitgaven en € 85 miljoen voor huisvestingslasten. De bijlage van het rapport **'Kosten van basisbibliotheken volgens de Richtlijn'** bevat nieuwe dienstverleningsconcepten van de bibliotheken.

De **'Richtlijn voor basisbibliotheken deel II: kostentoerekening'** vindt in u bijlage 7 van deze encyclopedie.

De genoemde documenten zijn te vinden op de website van de VNG.

ORGANISATIE

BASIS- BIBLIOTHEEK (STAND VAN ZAKEN)

Het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing heeft in januari 2008 een stand van zaken uitgegeven. Deze biedt het meest actuele overzicht. Het overzicht geeft in schema per provincie aan welke basisbibliotheken wanneer gevormd zijn en welke problemen er destijds lagen.

In 2007 is een visuele weergave gemaakt van de gevormde basisbibliotheken per provincie tot dat moment. Momenteel (april 2009) zijn er 186 basisbibliotheken. In deze telling wordt het provinciale netwerk in Groningen als een basisbibliotheek gerekend. Onder dit netwerk zijn clusters gevormd. De verwachting is dat er eind 2009 164 basisbibliotheken zullen zijn.

De genoemde documenten vindt u op de website van de VNG.

B

BIBLIOBUS / BIBLIOTHEEKVORMEN
IN KLEINE KERNEN

De financiering van bibliobussen is niet overal hetzelfde geregeld. De bibliobussen werden tot nu toe gezamenlijk gefinancierd door provincies en gemeenten.

Provincies financieren de bibliobus via hun subsidies aan de provinciale steunorganisaties. Met een deel van de provinciale subsidies aan deze instellingen worden de kosten voor standplaatsuren van bibliobussen gedekt.

De gemeenten betalen een bijdrage per standplaatsuur, waarvan door de VNG met het ministerie van Financiën is afgesproken dat deze geldt als een niet met BTW belaste exploitatiesubsidie.

Situatie per provincie

Diverse provincies stellen zich op het standpunt dat de bibliobus een vorm van directe dienstverlening is die geheel door gemeenten moet worden betaald in het kader van het gemeentelijk opdrachtgeverschap aan de basisbibliotheek. Zij hebben daarom bepaald dat de provinciale subsidie aan de Provinciale Service Organisatie (PSO) niet meer ingezet mag worden voor financiering van de bibliobussen (ingående per 1 januari 2009). Gemeenten en basisbibliotheken die halteplaatsen willen open houden zullen de volledige kostprijs zelf moeten bepalen.

- De Brabantse Provinciale Service Organisatie (PSO) heeft geconcludeerd dat het bedrijfseconomisch niet meer verantwoord is de bussen te laten rijden en zet de dienstverlening volledig stop.
- In de provincie Zuid-Holland regelt Karmac Bibliotheekservice vanaf januari 2009 de bibliobussen. Zie daarvoor ook www.kbs.karmac.nl
- De provincie Gelderland stelt zich op het standpunt dat de bibliobus een verantwoordelijkheid is voor de gemeenten. Desondanks financiert de provincie 50% van deze dienstverlening, gesubsidieerd vanuit het oogpunt van verantwoordelijkheid voor sociale cohesie op het platteland en bevordering van de spreiding van voorzieningen.
- In Utrecht is de provincie sinds 1 januari 2009 niet meer verantwoordelijk voor de exploitatiekosten van de bibliobus. Deze taken zijn overgedragen aan de betrokken gemeenten in de provincie. De provincie heeft een ondersteunende rol en kan eventueel incidenteel bijdragen aan bibliotheekvoorzieningen in kleine kernen.
- De provincie Groningen heeft tot op heden geen standpunt ingenomen en daarmee ook geen beperkingen dan wel voorwaarden gesteld in haar opdracht aan Biblionet Groningen.
- In de provincie Flevoland wordt in de Noordoostpolder gebruik gemaakt van de bibliobus. Deze wordt geëxploiteerd door FlevoMeer Bibliotheek en gesubsidieerd door de gemeente Noordoostpolder. De gemeente verleent sinds begin jaren zeventig subsidie voor deze bibliotheekvoorziening. Dat was en is geen discussiepunt in de gemeenteraad.
- De provincie Overijssel verstrekt geen subsidie voor de bibliobus. Wel subsidieert de provincie de Overijsselse Bibliotheek Dienst (OBD) voor het verlagen van de kostprijs voor bibliotheken van hun producten. Dit betekent dat de dienstverlening wel indirect wordt gesubsidieerd.

B

- In de provincie Drenthe worden de bibliobussen medegefinancierd door de provincie. In de productbegroting 2009 van Bblionet is opgenomen dat de kosten voor de bibliobus € 677.124,- bedragen. Dit bedrag wordt gedekt door de bibliotheken (64%), de provincie (20%) en derden (16%). Het gemeentelijke geld gaat in Drenthe via de bibliotheek naar de bibliobus.
- In Zeeland vervult de biblioservicebus een combinatie van functies. Zie hiervoor ook het praktijkvoorbeeld op de volgende pagina.

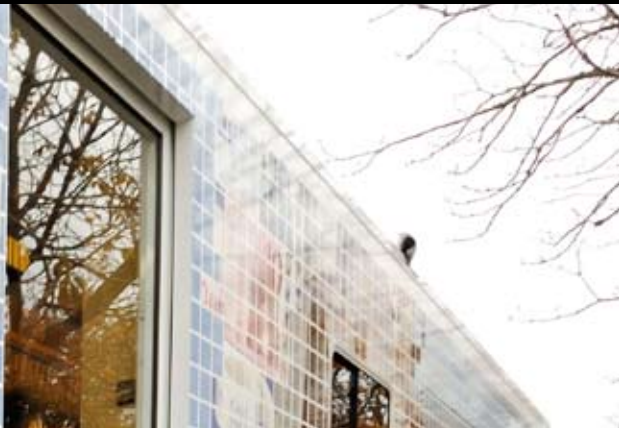
De VNG ziet de bibliobus als een voorbeeld van een voorziening die voor individuele gemeenten niet betaalbaar te realiseren is. Daarmee heeft de bibliobus een typisch bovenlokaal karakter. Bibliobussen zouden provinciale inspanningen in het kader van plattelandsbeleid juist kunnen versterken. Bovendien betreurt de VNG het dat deze voorziening in de ene provincie wel en in de andere niet wordt ondersteund. Er ontstaat hierdoor een situatie van rechtsongelijkheid voor gemeenten. De VNG had liever gezien dat de provincies met hun besluit gewacht hadden tot afspraken zijn gemaakt over de verhoudingen tussen de verschillende overheden in het kader van het bibliotheekcharter dat eind 2009 wordt gesloten.

Voor het landelijk symposium **‘Bibliotheekwerk in kleine kernen’**, dat plaatsvond in 2007 is een brochure gemaakt. Hierin staan elf voorbeelden van bijzondere bibliotheekvoorzieningen in kleine kernen. Zie ook het onderdeel **‘Serviceconcepten’**.

De genoemde brochure vindt u op de website van de VNG.

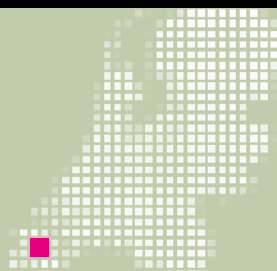
POPULAIRE PRODUCTEN ZIJN: PINNEN, CHIP OPLADEN, POSTZEGELS, STRIPPENKAARTEN EN TREINKAARTJES

MET DE **BIBLIOSERVICEBUS** KRIJGEN **BEWONERS** VAN KLEINE KERNEN WEER **TOEGANG** TOT DIVERSE **VOORZIENINGEN**

BIBLIOBUS IN ZEELAND BIEDT MOBIELE DIENST-VERLENING

Zeeland kent sinds 2005 de Bibloservicebus, gecoördineerd door de Zeeuwse bibliotheek. De Bibloservicebus heeft naast een bibliotheekvoorziening vaak ook een postkantoor of een VVV. Nieuwe partners zoals woningcorporaties, TNT Post en de NS hebben zich eveneens aangediend. **Zo krijgen bewoners van kleine kernen weer toegang tot diverse voorzieningen**, die een voor een verdwenen uit hun directe leefomgeving. Populaire producten zijn: pinnen, chip opladen, postzegels, strippenkaarten en treinkaartjes. Langzamerhand weet men goed de weg te vinden naar de diverse diensten.

Naast de kleine kernen bezoekt de bus ook de Middelburgse stadswijken. Op die manier krijgen **ouderen en mensen met een beperking** in stedelijk gebied laagdrempelig toegang tot voorzieningen. Het blijkt dat **persoonlijk contact** voor de bewoners van dusdanig belang is, dat zij komen pinnen in de bus in plaats van in het nabij gelegen winkelcentrum. Dit vormde aanleiding voor het welzijnswerk om mee te liften op het succes van de bus door een medewerker mee op pad te sturen. Mensen kennen de welzijnswerker inmiddels goed, wat het makkelijk voor hen maakt om hun vragen en problemen bespreekbaar te maken.

In navolging van de Bibloservicebus zal in 2010 een Onderwijsservicebus gaan rijden. De bedoeling is dat de bus eens in de drie weken een halve dag diensten verleent aan **scholen in kleine kernen en buitenschoolse instanties**. Naast boeken, komen er ook allerlei 'fun-elementen' in de bus met behulp van interactieve software. Bijvoorbeeld door middel van Wii-toepassingen aan de buitenkant van de bus. Aandachtsgebieden zijn ondermeer onderwijsachterstand, de ontwikkeling van een ondersteunend aanbod voor docenten en projecten voor laaggeletterdheid. Bij de ontwikkeling van de Onderwijsbus zijn diverse organisaties betrokken, zoals het onderwijs, de GGD, de welzijnsorganisatie Scoop, gemeenten en basisbibliotheken. Aan de hand van thema's wordt samen met organisaties een aantal onderwerpen ontsloten die ook een toegevoegde waarde hebben voor volwassenen die na schooltijd de bus bezoeken. Men kan daarnaast van een vergelijkbaar aanbod van nieuwe diensten gebruik maken als in de Bibloservicebus.

Met de verschillende betrokken gemeenten en andere samenwerkingspartners vindt regelmatig een **regulier afstemmingsoverleg** plaats. Tijdens dit overleg worden nieuwe ontwikkelingen besproken en plannen voor de uitbreiding. Vanwege de diverse betrokken partijen is **goede communicatie en afstemming** van groot belang. Indien een gemeente of bibliotheek wil starten met een Bibloservicebus of Onderwijsservicebus, is het essentieel om goed te onderzoeken waar de vraag van de bewoners uit het verzorgingsgebied ligt, en wat mogelijke samenwerkingspartners zijn. Daarbij moet in het oog worden gehouden, dat de **kerntaak van de bus het uitlenen van boeken is**. Vooral scholen vinden dat heel belangrijk.

Naam bibliotheek
Zeeuwse bibliotheek
Website
www.zeeuwsebibliotheek.nl
Telefoon
0118-654000

Subsidiërende gemeenten
Gemeenten zonder vaste bibliotheekvoorziening:
Noord-Beveland, Veere.
Via Basisbibliotheek Oosterschelde en Zeeuwse Bibliotheek: kernen in de gemeenten Schouwen-Duiveland, Kapelle, Reimerswaal, Middelburg, Borsele en Vlissingen

Omvang van het verzorgingsgebied
211.615 inwoners
Bibliobus 40.000 inwoners

Aantal leden in 2008
Bibliobus 5.000 leden

Aantal bezoekers / gebruikers in 2008
Bibliobus 15.000 bezoekers

Huidig aantal fte's en aantal personeelsleden
Bibliobus 2 fte's
6 personeelsleden

Huidig aantal vrijwilligers
geen vrijwilligers

Plaats van de hoofdvestiging plus aantal nevenvestigingen en evt. andere voorzieningen (zoals servicepunten, steunpunten, bibliobussen etc.)
PSO Zeeuwse Bibliotheek gevestigd in Middelburg is verantwoordelijk voor de exploitatie. Overige bibliotheekvoorzieningen: Basisbibliotheek BiblioOosterschelde, Middelburg en Vlissingen, alsmede 3 bibliobussen

BIBLIOTHEEK-
CHARTER

B

De bestuurlijke afspraken tussen de minister van OCW, IPO en VNG van december 2008 kennen twee onderdelen. Het tweede deel betreft de bestuurlijke uitgangspunten voor een bibliotheekcharter. De drie bestuurslagen erkennen het grote sociale en culturele belang van de openbare bibliotheken maar constateren dat er momenteel géén afspraken zijn over het bestuurlijk kader. Gezien de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering, continuïteit en versterking van de sectorale slagkracht is een heldere taak- en verantwoordelijkheidsverdeling tussen betrokken overheden onontbeerlijk. De Raad voor Cultuur, de Stuurgroep Bibliotheken en de VOB pleiten voor versterkte wetgeving, maar omdat de bestuurlijke partijen dit thans ongewenst achten is besloten tot een zogenaamd charter. De uitgangspunten zijn in de notitie **'Naar een bibliotheekcharter 2009 - 2012'** opgenomen.

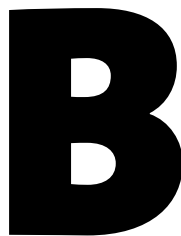
Taakverdeling overheden

Het charter dat per 2010 moet ingaan, legt de rollen, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de drie overheden vast. Verder vermeldt het de prestaties, de financieringswijze en het interne toezicht op naleving.

- Van gemeenten wordt verwacht dat zij zorg dragen voor goed opdrachtgeverschap, voor lokale implementatie van innovatiebeleid en deelname van basisbibliotheken aan provinciale en landelijke netwerken.
- Van de VNG wordt een inspanning verwacht voor het behoud en de versterking van het bestuurlijke draagvlak, voor de handhaving van de huidige financiële inspanningen en zo mogelijk uitbreiding - onder voorbehoud van goedkeuring door de gemeenteraad - alsmede voor de actualisering van de (vernieuwings)Richtlijnen voor basisbibliotheken met de vijf kernfuncties die een basisbibliotheek kan vervullen en van het certificeringssysteem met de minimumnormen waaraan een bibliotheek moet voldoen. Daarnaast zorgt de VNG voor de bevordering van lokale implementatie van de landelijk ontwikkelde producten en diensten en de bevordering van de openbaarmaking van BIS/benchmarkgegevens van basisbibliotheken.
- Van provincies wordt verwacht dat zij zorg dragen voor ontwikkeling en implementatie van het innovatiebeleid, voor de adequate spreiding van bibliotheekvoorzieningen, voor de instandhouding van provinciale bibliotheeknetwerken en voor de inhoudelijke en facilitaire taken van de provinciale service organisatie (PSO).
- Het rijk draagt zorg voor het stelsel als geheel, de ontwikkeling van het innovatiebeleid en de inrichting en aansturing van het sectorinstituut. Tenslotte zorgen de minister van OCW, IPO en VNG voor breed bestuurlijk en gezamenlijk commitment aan het charter.

Een bestuurlijke trekker gaat dit jaar consulteren ten behoeve van een definitief charter in 2010. Hierbij dienen ook de per jaar lokaal benodigde € 111 miljoen vernieuwingsgelden betrokken te worden.

Meer informatie vindt u in de VNG-ledenbrief van 14 april 2009 (**Lbr. 09/046**). De uitgangspuntennotitie voor het charter vindt u in bijlage 3 van deze encyclopedie.

De bestuurlijke afspraken tussen de minister van OCW, IPO en VNG van december 2008 kennen twee onderdelen. Het eerste deel gaat over de inhoud van de bibliotheekinnovatie.

Innovatieprogramma 2009 – 2012

Een samenhangend bibliotheekbeleid is onontbeerlijk. In het innovatieprogramma 2009 – 2012 wordt onderscheid gemaakt tussen de digitale bibliotheek, de fysieke bibliotheek en het randvoorwaardelijke beleid. Prioriteit wordt gegeven aan de digitale bibliotheek en vooral de digitale infrastructuur en de innovatie van digitale diensten en producten en aan het collectiebeleid. Bibliotheekorganisaties die niet meewerken aan de uitvoering van de afspraken over de landelijke openbare digitale bibliotheek, maken geen deel meer uit van het stelsel van openbare bibliotheken. De lokale en provinciale implementatie van activiteiten die passen binnen de landelijk afgesproken kaders wordt financieel gestimuleerd. De innovatie van het collectiebeleid wordt toegespitst op lezen, leren en informeren. Dit betekent minder prioriteit van het rijk voor de functies kunst & cultuur en ontmoeting & debat. Extra aandacht wordt besteed aan de speerpunten voor- en vroegschoolse educatie en de risicoleerlingen VMBO – MBO 2.

Wat betreft de randvoorwaarden van de bibliotheekinnovatie is de verantwoordelijkheid voor het human resource management (HRM) en marketing bij de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) gelegd.

Organisatie

De organisatie van de bibliotheekinnovatie wordt ter hand genomen door een projectgroep bestaande uit vier personen. Deze wordt begeleid door een regiegroep, waarin OCW, VOB en de voorzitter van de commissie Calff deelnemen. De projectgroep dient ook contact te onderhouden met de medeoverheden via de VNG en het IPO.

Meer informatie vindt u in de VNG-ledenbrief van 14 april 2009 (**Lbr. 09/046**). De **'Bestuurlijke afspraken n.a.v. het advies Innovatie met effect 2009-2012'** vindt in u bijlage 2 van deze encyclopedie.

B

Artikel 11b van de wet op het specifiek cultuurbeleid gaat over bibliotheeknetwerken. Dit wetsartikel is opgenomen in bijlage 1 van deze encyclopedie.

Lokaal

Bibliotheeknetwerken worden in beginsel gevormd door:

- De lokale basisbibliotheken – rechtstreeks door de gemeenten gefinancierde bibliotheekorganisaties die de directe dienstverlening verzorgen;
- Provinciaal Directeuren Overleg (PDO) – het overleg van alle directeuren van de basisbibliotheken en
- Provinciale Service Organisatie (PSO) – de provinciale service organisatie die basisbibliotheken ondersteunt bij het uitvoeren van de directe dienstverlening. Daarnaast is de PSO opdrachtnemer van het provinciale bibliotheekbeleid.

Provinciaal

De verhoudingen tussen PSO, PDO en basisbibliotheken verschillen per provincie. In sommige provincies is het PDO het orgaan dat de meeste bevoegdheden heeft. In deze provincies is het PDO opdrachtgever van de PSO en bepaalt het PDO de richting waarin bibliotheekontwikkeling zich beweegt. De PSO is uitvoeringsorgaan van wat het PDO beslist. In andere provincies vallen PDO en bestuur van de PSO samen. In deze provincies worden door basisbibliotheken taken meer in gezamenlijkheid uitgevoerd en daardoor is de samenwerking hechter. Het gaat veelal om de plattelandspovincies.

Er wordt gestreefd naar meer harmonisering. Het volgende is ondernomen:

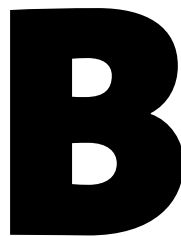
- In 2006 heeft het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing een verslag van het congres **'Samen netwerken, net samenwerken'** uitgebracht. In dit verslag treft u eerst een evaluatie van de dag aan, daarna de vervolgstappen, de presentaties en aan het eind de resultaten van de deelsessies (collectiebeleid, de digitale bibliotheek, kwaliteit van dienstverlening (HRM), functionele verbreding en opdrachtgeverschap).
- In 2007 is de **'De Vrijblijvendheid Voorbij; noodzakelijke netwerkvorming in de bibliotheekbranche'** verschenen. De notitie schetst de taken en verantwoordelijkheden van bibliotheeknetwerken. Aan de notitie kunnen provinciale bibliotheeknetwerken getoetst worden. Het document is door het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing in samenspraak met een aantal medewerkers van het provinciale niveau en enkele adviseurs opgesteld.

Landelijk

Het landelijk bibliotheek netwerk (LBN) is een optelsom van de provinciale netwerken, met daarbij bijzondere aandacht voor de ontwikkelkracht van specifieke bibliotheekorganisaties (zoals grote stads bibliotheken en de provinciale service organisaties - PSO's) en de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB).

De genoemde documenten vindt u op de website van de VNG.

BIBLIOTHEEK- PLANNEN (MARSROUTE- PLANNEN)

Het Koepelconvenant herstructurering openbaar bibliotheekwerk is in 2001 tot stand gekomen tussen Rijk, IPO en VNG. In het kader van dit convenant dienden de provincies jaarlijks provinciale marsrouteplannen te maken. In de marsrouteplannen was aandacht voor provinciale netwerkvorming, collectiebeleid, digitale bibliotheek, kwaliteit van dienstverlening en functionele verbreding. De provincies hebben voor 2008 marsrouteplannen gemaakt. Per 2009 is het werken met marsrouteplannen niet meer verplicht.

Situatie per provincie

Sommige provincies werken nog wel met dergelijke bibliotheekplannen.

- In de Overijsselse provinciale beleidsnota 2009-2012 staan de doelen op het gebied van bibliotheekwerk beschreven. In het vierjarplan 'GPS: de TOMTOM van de samenleving' 2008-2011 heeft de Overijsselse bibliotheeksector gezamenlijk beschreven wat er wordt ondernomen om de bibliotheekvernieuwing te realiseren. De inzet is gericht op het verbeteren van de dienstverlening, verbetering van de uitstraling, versterken van de digitale en fysieke poort, ontwikkeling provinciaal collectiebeleid en collectieplan.
- De provincie Gelderland werkt niet meer met bibliotheekplannen. Het bibliotheekwerk in deze provincie maakt onderdeel uit van het sociaal beleidskader 2009-2012 getiteld 'Voorzet twee'. Prioriteiten zijn ondersteuning gemeenten bij de vormgeving van het opdrachtgeverschap, ontwikkelen gezamenlijk collectiebeleid, ontwikkeling digitalisering, bevorderen horizontale samenwerking, bijdragen aan digitale informatievoorziening in het kader van de Wmo (prestatievel 3) en bevordering kwaliteit bibliotheek.
- In de provincie Utrecht staat het bibliotheekbeleid vanaf 2009 in grote lijnen in de Cultuurnota 2009 - 2012 weergegeven. Met het uitkristalliseren van het landelijk beleid zal er in 2009 een notitie verschijnen met de kaders voor de komende jaren.
- In Groningen werkt men met de nota 'Strategie en Beleid' van Biblionet 2006-2009. Momenteel stelt Biblionet in samenspraak met provincie en alle gemeenten een nieuwe nota op.
- In de provincie Flevoland stelt het Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB) plannen op in de vorm van visiedocumenten, beleidsnota's, projectplannen en subsidieaanvragen. Het SFB legt de plannen ter instemming voor aan het PDO (directies bibliotheken en het SFB). De komende jaren zal men werken met een provinciale cultuurnota.
- Het meest recente bibliotheekplan in Drenthe dateert van 2008. Het Drents Netwerk Bibliotheken heeft een meerjarenplan opgesteld. De provincie is niet voornemens een nieuw provinciaal plan op te stellen met betrekking tot het bibliotheekwerk. De activiteiten worden ingepast in het beleidsproces rond de nieuwe cultuurnotaperiode.

B

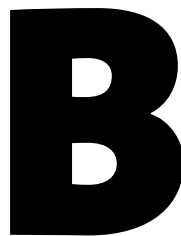
VERVOLG BIBLIOTHEEKPLANNEN (MARSROUTEPLANNEN)

De bestuurlijke afspraken tussen de minister van OCW, IPO en VNG van december 2008 gaan ook in op het vastleggen van de bestuurlijke uitgangspunten in een bibliotheekcharter. Dit charter, dat per 2010 moet ingaan, legt de rollen, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de drie overheden vast.

In dit kader wordt van provincies verwacht dat zij zorgdragen voor ontwikkeling en implementatie van het innovatiebeleid, voor de adequate spreiding van bibliotheekvoorzieningen, voor de instandhouding van provinciale bibliotheeknetwerken en voor de inhoudelijke en facilitaire taken van de provinciale service organisatie (PSO).

De bibliotheekplannen (marsrouteplannen) voor 2009 vindt u op de website van de VNG.

BIBLIOTHEEK EN BREDE SCHOOL

In het begin van de jaren negentig zijn de eerste brede scholen gestart. Dit gebeurde veelal op initiatief van de gemeenten, kort nadat de rijksgelden voor onderhuisvesting in het gemeentefonds zijn ontvangen.

In opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) worden door bureau Oberon jaarberichten over de brede scholen in Nederland verzorgd. Uit het Jaarbericht 2007 blijkt dat Nederland 1.000 brede basisscholen telde (op ongeveer 7.000 scholen in het primair onderwijs) en 350 brede scholen in het voortgezet onderwijs (op ongeveer 700 scholen in het voortgezet onderwijs). Het aantal brede scholen groeit harder dan ooit. In vrijwel alle gemeenten worden brede scholen ontwikkeld of treft men voorbereidingen ervoor. Per 2008 zijn er structureel rijksmiddelen beschikbaar gekomen voor 2.500 fte combinatiefuncties brede scholen, sport en cultuur bedoeld om genoemde sectoren beter te verbinden.

De top 5 van gemeentelijke doelen is:

- 1 ontwikkelingskansen bieden voor kinderen;
- 2 versterken van samenwerking tussen organisaties;
- 3 sociale cohesie in de wijk verbeteren;
- 4 ouderbetrokkenheid vergroten en
- 5 combinatie van arbeid en zorg makkelijker maken.

Uit onderzoek onder gemeenten blijkt volgens het **'Jaarbericht 2007'** dat binnen het primair onderwijs de basisschool, de kinderopvang en de peuterspeelzaal veelal de kern van de brede school vormen. De sterke toename van de bibliotheken in de brede scholen van 2005 is gestagneerd. Wel is de bibliotheek de culturele instelling die het meest als partner meedoet: in 2007 verzorgde de bibliotheek in 43% van de brede scholen activiteiten en was ze bij 27% anderszins betrokken. Uit onderzoek onder de brede basisscholen zelf wordt dit positieve beeld over de bibliotheken versterkt: zij stellen dat deze in 61% van de gevallen meedoen en bij 12% anderszins betrokken zijn. Voorts moet voor de volledigheid opgemerkt worden dat de bibliotheek in bijna alle basisscholen actief is. Mede gelet daarop is dan ook recent een publicatie van de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) verschenen over de plek van de bibliotheken op de lokale educatieve agenda. Bij de brede scholen in het voortgezet onderwijs doet de bibliotheek in 38% als partner met activiteiten mee en is ze in 20% van de gevallen anderszins betrokken.

In 2008 is door Cultuurnetwerk Nederland de publicatie **'Cultuureducatie in de brede school: Handreikingen en praktijkervaringen'** verzorgd. Voorts is in 2008 door Oberon onderzoek gedaan naar de randvoorwaarden voor kunst en cultuur in de brede school. Tussen 2009 en 2012 kunnen jaarlijks 10 scholen een rijkssubsidie van maximaal € 15.000 ontvangen voor vernieuwende projecten ten behoeve van kunst en cultuur in de brede school.

De genoemde documenten zijn te vinden op:

www.oberon.eu, www.cultuurplein.nl en www.bredescholen.nl.

GEBRUIK VAN DE **BIBLIOTHEEK**, **TAAL** EN **ONTWIKKELING** ZIJN **GEÏNTEGREERD** IN DE **VRIJETIJDWERELD**

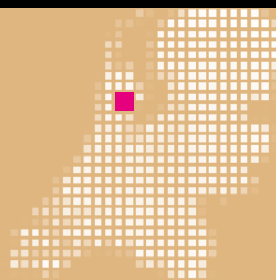

UNIEKE SAMENWERKING TUSSEN **BIBLIOTHEEK** EN **ONDERWIJS**

Foto's: Bibliotheek Hoorn

SCHOLIEREN RUNNEN BREDE SCHOOL BIBLIOTHEEK IN HOORN

De gemeente Hoorn heeft sinds 2006 een bibliotheek waar kinderen uit groep 8 de baas zijn; de Brede School Bibliotheek (BSB) in de wijk De Grote Waal. Het doel is taal- en ontwikkelingsachterstanden terug te dringen en het gebruik van de **bibliotheek te integreren in de vrijetijdswereld van kinderen**. Leerlingen van drie basisscholen in de wijk zorgen voor de uitleen van boeken, helpen andere kinderen met het vinden van boeken, geven leestips en zorgen voor het opruimen en schoonmaken van de bibliotheek. Ook bedenken ze zelf de activiteiten rond de Kinderboekenweek en overige leesactiviteiten.

Aanleiding voor het project is dat de nevenvestiging van de bibliotheek in de wijk gesloten dreigde te worden. Dit stuitte op protest van de buurt. De bibliotheek wilde voorkomen dat de bibliotheek zou verdwijnen voor gezinnen met één of meer kinderen. De bibliotheek in Hoorn bedacht daarom een BSB voor en door de kinderen. De gemeente bleek bereid te investeren in de **verbouwing van de bibliotheekvoorziening naar een jeugdbibliotheek** en financierde de benodigde € 9.000,- voor de inzet van een projectleider (9 uur per week). Zo bleef de jeugdcollectie van 4.000 boeken behouden.

De Brede School Bibliotheek **bereikt alle kinderen tussen 0 tot 12 jaar** in de Hoornse wijk Grote Waal. De in totaal 1.100 kinderen van de betrokken scholen zijn (gratis) lid geworden van de bibliotheek. Zo'n 90 kinderen per jaar zijn vrijwilliger. Zij geven zelf aan voor welke taken zij zich in willen zetten; zo is er een kinderpersbureau, een creatief team, en een inlever- en uitleenbalie. De kracht van de BSB is de eenvoud. Het draait er om boeken en lezen. **De kinderen zijn echt de baas.** In het begin was

dat nog wel even wennen voor bibliotheekmedewerkers en vrijwilligers, omdat zij bewust een stapje terug moesten doen.

De **Openbare Bibliotheek Hoorn en de drie basisscholen dragen gelijke verantwoordelijkheid** voor het welslagen van alle facetten van het project; een unieke vorm van samenwerking tussen bibliotheek en onderwijs. De scholen committeren zich aan het opnemen van het bibliotheekproject binnen het reguliere curriculum, zoals het driewekelijkse bezoek aan de Brede school Bibliotheek. De bibliotheekmedewerkers dragen bij aan de educatieve kant van de activiteiten.

De bibliotheek verantwoordt de BSB richting de gemeente, als opdrachtgever, met metingen van het aantal groepsbezoeken en het aantal uitleeningen, maar ook via de resultaten van de Citoscore. De effecten van de werkwijze zijn recent onderzocht (Geurtsen 2008), en succesvol bevonden. **Landelijk zijn er inmiddels tien bibliotheken die het voorbeeld van Hoorn volgen en het aantal is groeiende.** In samenwerking met Probiblio is een dvd gemaakt met een handleiding, die landelijk wordt verspreid. Deze film is gemaakt door de kinderen van de BSB zelf.

Naam bibliotheek
Openbare Bibliotheek Hoorn
Website
www.bibliotheekhoorn.nl
Telefoon
0229-219441

Subsidiërende gemeenten
Gemeente Hoorn

Omvang van het verzorgingsgebied
69.301 inwoners

Aantal leden in 2008
11.544 jeugdleden
9.493 volwassenen
totaal 21.047 leden

Aantal bezoekers / gebruikers in 2008
297.098 bezoekers

Huidig aantal fte's en aantal personeelsleden
22 fte's

Huidig aantal vrijwilligers
alleen t.b.v. scholen

Plaats van de hoofdvesting plus aantal nevenvestigingen en evt. andere voorzieningen (zoals servicepunten, steunpunten, bibliobussen etc.)
Hoofdvesting: Hoorn.
Twee nevenvestigingen en Brede school bibliotheek Hoorn

kinderen zijn echt de baas

BLINDEN- BIBLIOTHEEK

Het Loket aangepast-lezen vormt binnen het stelsel van openbare bibliotheken een landelijke frontoffice voor mensen met een visuele beperking of leeshandicap die niet naar de lokale openbare bibliotheek kunnen of willen. Het Loket is ook een centrale backoffice voor openbare bibliotheken die op lokaal niveau mensen met een leeshandicap willen bereiken. Deze landelijke loketorganisatie is opgericht door de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) en de Nederlandse Luister- en Braillebibliotheek (NLBB) als bibliothecaire dienstverlening voor blinden en slechtzienden.

Aangepaste websites

De websites www.aangepast-lezen.nl en www.leeshandicaps.nl zijn onderdeel van het Loket. Eén van de belangrijkste doelstellingen uit de beleidsbrief van het ministerie van OCW: 'Bibliotheekvoorziening voor blinden en slechtzienden 2006-2008': de integratie van de blindenbibliotheken in één nieuwe landelijke loketorganisatie binnen het stelsel van openbare bibliotheken, is hiermee succesvol afgerond.

De nieuwe Stichting Loket aangepast-lezen is een door het ministerie van OCW gefinancierde dienstverlening van de Openbare Bibliotheken in Nederland. *Het genoemde document vindt u op de website van de VNG.*

BELEID EN REGELGEVING

BTW

BTW en subsidies

Gemeenten verstrekken steeds vaker budgetsubsidies aan niet-gemeentelijke instellingen en personen. Enkele belastinginspecties oordeelden dat over deze subsidies BTW geheven moest worden. Na overleg met de VNG en IPO heeft de staatssecretaris van financiën uiteindelijk vastgesteld dat dit niet het geval is, tenzij er sprake is van zogenoemde 'prijssubsidies'. Meer informatie vindt u in de VNG-ledenbrief van 17 januari 1995 (**Lbr. 94/329**).

BTW op het uitlenen van personeel

Gemeenten lenen regelmatig personeel uit aan instellingen in de sociaal-culturele sector. De vraag rees of over het uitlenen van personeel BTW geheven moet worden. Overleg tussen de VNG en het ministerie van financiën maakte duidelijk, dat dit niet per se noodzakelijk is. Meer informatie vindt u in de VNG-ledenbrief van 21 maart 1991 (**Lbr. 91/32**).

Openbare bibliotheken zijn BTW-plichtig

Voor het uitlenen van boeken geldt het verlaagde tarief, voor de overige uitleningen (audiovisuele materialen) en voor de overige prestaties geldt het hoge tarief. BTW wordt niet geheven over boetes voor boeken.

BTW (hoog tarief) wordt wel geheven over de boetes over audiovisuele materialen, in verband met de kortere leentermijn.

De genoemde ledenbrieven vindt u op de website van de VNG.

CAO- ONTWIKKELINGEN

Eens per jaar informeert de VNG gemeenten over de loonkostenontwikkeling in de sectoren Welzijn en Maatschappelijke Dienstverlening, Openbare Bibliotheken en Kunsteducatie. De genoemde loonkostenontwikkelingen hebben slechts een informatief karakter en kunnen behulpzaam zijn bij de bepaling van de subsidies aan deze instellingen. Het gaat hier om in de CAO afgesproken percentages. Naast de ontwikkeling van de CAO-loonkosten moeten de gemeenten ook de premieontwikkelingen en de incidentele loonkostenontwikkeling bij hun beslissing betrekken. Deze kunnen voor individuele instellingen verschillend uitpakken.

De samenstelling van het personeelsbestand van de instelling kan van belang zijn voor de gemeenten bij de bepaling van de hoogte van de subsidie. Deze samenstelling bepaalt in belangrijke mate de incidentele loonkostenontwikkeling van een individuele instelling. Een instelling met veel relatief jong personeel zal een grotere incidentele loonontwikkeling kennen dan een instelling waar veel relatief oudere mensen werken. Uitgangspunt kan zijn dat voor de vergoeding van de incidentele loonontwikkeling van de instellingen dezelfde gedragslijn wordt gevolgd als voor het eigen gemeentepersoneel. Ontwikkelingen op het gebied van ontslagvergoedingen en privatisering kunnen gemeenten ook meenemen in de besluitvorming over de toekenning van de subsidie aan de betreffende instelling.

Ledenbrieven van de VNG over dit onderwerp;

- 4 maart 2009 (**Lbr. 09/029**);
- 29 januari 2008 (**Lbr. 08/02**);
- 16 januari 2007 (**Lbr. 06/181**);
- 23 januari 2006 (**Lbr. 06/03**), bijlage;
- 21 januari 2005 (**Lbr. 05/01**);
- 15 december 2003 (**Lbr. 03/159**);
- 13 december 2002 (**Lbr. 02/157**);
- 18 december 2001 (**Lbr. 01/207**).

De CAO staat op de website van de werkgeversorganisatie openbare bibliotheken **www.wobsite.nl**.

De genoemde ledenbrieven vindt u op de website van de VNG.

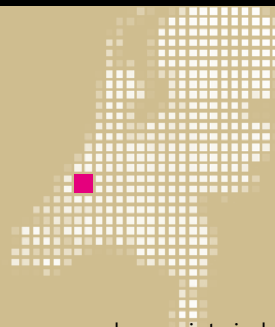
JONG EN AMBITIEUS PERSONEEL

BIJ DOK WERKEN **EVENVEEL MANNEN ALS VROUWEN**

DOK IN DELFT OVERWINT DE VERGRIJZING

Naam bibliotheek
DOK
Website
www.dok.info
Telefoon
015-2123450

Subsidiërende gemeenten
Gemeente Delft

Omvang van
het verzorgingsgebied
96.166 inwoners

Aantal leden in 2008
8.633 jeugdleden
15.589 volwassenen
totaal 24.222 leden

Aantal bezoekers /
gebruikers in 2008
532.000 bezoekers

Huidig aantal fte's en
aantal personeelsleden
42,8 fte's

Huidig aantal vrijwilligers
38 vrijwilligers

Plaats van de hoofdvesti-
ging plus aantal neven-
vestigingen en evt. andere
voorzieningen (zoals ser-
vicepunten, steunpunten,
bibliobussen etc.)
Drie vestigingen:
het Vesteplein,
Tanhof en Voorhof

DOK Delft, ook wel het **Library Concept Center** genaamd, verenigt sinds 1 januari 2006 de DiscOtake, de Openbare Bibliotheek en de kunstuitleen. Naast het reguliere werk voert DOK regelmatig **innovatieve projecten** uit, in samenwerking met bedrijven als Hyves en Microsoft. Een bijzonder kenmerk van DOK is de samenstelling van het personeel. Er werken evenveel mannen als vrouwen, een unicum in de bibliotheekwereld. Qua leeftijd vormen de medewerkers een redelijk evenwichtige afspiegeling van de samenleving. Onder hen zijn ZZP-ers (zelfstandige zonder personeel) en jonge starters.

Een bestand met **jong en ambitieus personeel** is niet vanzelfsprekend in de bibliotheekwereld. Dat het in Delft is gelukt, hangt samen met een nieuwe koers wat betreft werving en onorthodoxe keuzes in het aannamebeleid. Ook het bestaande personeel werd bij de organisatieveranderingen betrokken. Sommigen hebben een goede nieuwe plek gevonden, van anderen werd afscheid genomen. De nieuwe medewerkers vinden de **diversiteit aan carrièremogelijkheden** verrassend. Zo werken er nu mensen met kennis en ervaring op het gebied van PR, ICT, software ontwerpen en grafisch vormgeven.

De afdelingen hebben korte, krachtige namen als Winkel, Waren en Wetschap. Elke ochtend vinden de medewerkers een overzicht met bezoekersaantallen en uitleningen in hun mailbox. 'Meten is weten', aldus de directeur.

verrassende carrièremogelijkheden Medewerkers blijven bij de les en men kan direct bijsturen, als interventies niet blijken te werken. Voor bezoekers en leden is het wennen dat hun bibliotheek er elke dag anders uit kan zien, maar vast staat dat het er nooit saai is. Spannend element van werken bij DOK is de **denktank 2050**. Het lijkt een onmogelijke opgave om zover vooruit te kijken, maar het levert veel creatieve ideeën op, die nationale en internationale bewondering genieten.

De directeur van stichting DOK adviseert gemeenten en bibliotheken, die voor het vraagstuk van vergrijzing van hun personeel staan, oog te hebben voor de kracht van de laagdrempeligheid van een bibliotheek: **'Maak het tot de parel van de gemeente'**. Aan de bibliotheek de taak om in gesprek te gaan met het personeel; zit iedereen wel op de juiste plek en kan de persoon in kwestie misschien ook andere taken aan?

De gemeente kan de bibliotheek steunen door bijvoorbeeld een budget voor reorganisatie of afvloeiingsregelingen beschikbaar te stellen. Hij adviseert: 'Aarzel ook niet om mensen tijdelijk aan te trekken, niet alleen als adviseur, maar ook voor het kantoorwerk. Mensen van buitenaf zijn vaak beter in staat om **'out-of-the-box' te denken** en een frisse blik te werpen op mogelijkheden'.

CERTIFICERING

Certificering

De Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) heeft in overeenstemming met de VNG, in 2005, de certificeringsnorm voor bibliotheken vastgesteld. Dit is de start geweest voor het certificeringsproces, waarin tussen 2006 en 2010 alle openbare bibliotheken in Nederland bezocht en geaudit worden. Tijdens een audit wordt nagegaan op welke punten de desbetreffende bibliotheek voldoet aan de certificeringsnorm en worden eventuele verbeterpunten vastgesteld. De certificeringsnorm is opgebouwd volgens de indeling van het INK-model. Bij de organisatie wordt getoetst op de terreinen leiderschap, strategie en beleid, management van medewerkers, middelen en personen. Wat betreft de resultaten wordt getoetst op de tevredenheid van klanten en partners, medewerkers, bestuur en financiers. Eind 2009 zullen vrijwel alle basisbibliotheken geauditeerd zijn.

Gevolgen van niet certificering

Tijdens de eerste certificeringsronde tot en met 2009 worden aan het niet behalen van het certificaat geen consequenties verbonden.

Vanaf 2010 is certificering naar verwachting echter een voorwaarde voor het lidmaatschap van de VOB en deelname aan netwerkproducten zoals Bibliotheek.nl. Wie het certificaat in de tweede termijn niet behaalt, kan dus geen gebruik meer maken van de landelijke diensten/producten.

- Uitgebreide informatie kunt u vinden in de **'Handreiking openbaar bibliotheekwerk; Instrumentenkoffer voor gemeenten'**, hoofdstuk 2.

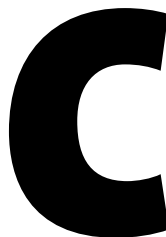
Dit document is verstuurd met de VNG-ledenbrief van 20 november 2006 (Lbr. 06/134).

Instapniveau

Bij het tot stand komen van de certificeringsnormen voor bibliotheken is door de VNG altijd bepleit, dat het in eerste instantie zou moeten gaan om kwaliteitseisen die het minimumniveau aangeven waaraan een bibliotheek dient te voldoen en dat zij betaald moeten kunnen worden met de subsidie. Deze subsidie is eerder als instapniveau per inwoner exclusief huisvestingskosten vastgesteld op: € 11,- in gemeenten tot 30.000 inwoners, € 12,- in gemeenten van 30.000 tot 90.000 inwoners en € 15,- in grotere gemeenten. Hierbij was de gemeentelijke begroting 2003 uitgangspunt. Wat betreft inwonertal werd de peildatum op 1 december 2003 gesteld.

Stand van zaken per 1 januari 2009

In de periode 2006 tot en met 2008 hebben 123 (basis)bibliotheken verspreid over alle twaalf provincies een certificeringsaudit gehad. Eind 2009 zullen alle, naar verwachting op dat moment 164 basisbibliotheken geaudit zijn. Van de 123 bibliotheken die inmiddels geaudit zijn, hebben er 109 (89%) het certificaat behaald. Uit gegevens van de Stichting Certificering Openbare Bibliotheken blijkt dat onder gerealiseerde basisbibliotheken in meerdere gemeenten het percentage dat het certificaat niet haalt het kleinste is, al scheelt dit niet veel met de stand alone bibliotheken. Bibliotheken die nog bezig zijn met de vorming van een basisbibliotheek scoren het laagste. Bij

hen heeft slechts 78% het certificaat gehaald, tegenover 91% bij gereali-
seerde basisbibliotheken en 92% bij stand alone bibliotheken.

In de Monitor Bibliotheekvernieuwing 2007 wordt de aanbeveling gedaan
om de normen van certificering, die nu vooral betrekking hebben op de
bedrijfsvoering, aan te vullen met nadere eisen ten aanzien van de 'output'
oftewel een verdere differentiatie in dienstverlening. De VNG onderschrijft
dit advies, maar houdt het subsidie-instapniveau als uitgangspunt.

Voor meer informatie kunt u terecht op www.bibliotheekcertificaat.nl. De
'Certificeringsnorm Openbare bibliotheken 2006-2009, Onderdeel eisen
m.b.t. organisatie en -resultaatgebieden' is opgenomen in bijlage 5 van
deze encyclopedie.

BELEID-REGELGEVING-INHOUDELIJK

COLLECTIEBELEID

Algemeen

De openbare bibliotheken maken werk van de Collectie Nederland, on-
derdeel van de Agenda voor de Toekomst van de Vereniging Openbare Bi-
bliotheken (VOB). Diverse provincies hebben inmiddels collectieplannen
opgesteld. De provinciale collectieplannen zijn ondertussen (in meer of
mindere mate) in uitvoering gebracht. Actueel wordt nu de koppeling tus-
sen het landelijke beleid en de provinciale plannen en activiteiten.

Bij de samenstelling van de collectie wegen de voorkeuren van de gebrui-
kers in het verzorgingsgebied zwaar. Een basisbibliotheek is bovendien
verantwoordelijk voor goed rentmeesterschap jegens eventueel aanwe-
zige bijzondere collectieonderdelen. Daarnaast is er een tamelijk breed
pakket informatie dat in elke basisbibliotheek aanwezig hoort te zijn,
minimaal tot en met VWO/MBO 2-niveau. Binnen het netwerk maken bi-
bliotheken afspraken over collectionering op specifieke onderwerpen en
zwaartepunten.

Financiële afspraken noodzakelijk

De financiering van het collectiebeleid ligt nu in handen van zowel provin-
cies als gemeenten. De provincies hebben de taak de zogenaamde zwaar-
tepuntcollecties (voorheen WSF) te financieren. De Stuurgroep Bibliothe-
ken heeft in 2008 in zijn eindadvies uitgesproken dat de provincies deze
zouden moeten blijven uitvoeren en daar waar de provincie de financie-
ring reeds heeft beëindigd deze weer zou moeten hernemen.

Voor de VNG staat de ontwikkeling van een landelijk dekkend collectiebe-
leid voorop, waaronder gerekend de zwaartepuntcollecties. De zwaarte-

C

VERVOLG COLLECTIEBELEID

puntcollecties van de 14 bibliotheken die tot nu toe de Wetenschappelijke Steunfunctie uitvoeren moeten onderdeel vormen van het landelijke collectieplan.

Collectiebeleid in de toekomst

De VNG wil dat de overheden sluitende afspraken maken over de verdeling van verantwoordelijkheden en financiering van het collectiebeleid. Hiervoor is landelijke regie nodig. In de bestuurlijke afspraken van december 2008 is overeengekomen dat het digitaal collectiebeleid centraal wordt aangestuurd en dat het collectiebeleid ter hand wordt genomen.

Momenteel is nog niet geheel duidelijk op basis waarvan en op welke wijze de rijks gelden vanaf 2009 voor de ontwikkeling van het collectiebeleid exact worden verdeeld. Wel is met het Instellingsbesluit van de minister in maart 2009 bekend geworden dat zeer binnenkort een Projectgroep Bibliotheekinnovatie (PB) aan de slag gaat. Eén van de programmacoördinatoren van deze groep zal het landelijke collectiebeleid onder zijn of haar hoede krijgen.

Onlangs heeft de stichting WSF de wens uitgesproken het gesloten systeem van de WSF-bibliotheken om te vormen tot een open systeem van meer participanten. Daartoe is het concept van de Plusbibliotheken geïntroduceerd.

Publicaties

- Het document 'Extra toegevoegde waarde' van de Stichting Samenwerkingsverband van Bibliotheken met een Wetenschappelijke Steunfunctie (maart 2009).
- 'Voortgangsbericht Collectiebeleid NL' (december 2008) van de VOB. Hierin staat beschreven dat een aantal onderdelen van het collectiebeleid ondergebracht wordt bij de Digitale Bibliotheek.
- 'Monitor provinciale collectieplannen' (november 2007) opgesteld door DSP-groep en Hörnig consultancy. Deze bestaat uit een inhoudelijke analyse van de gerealiseerde collectieplannen en een analyse van de procesgang en de bestuurlijke afspraken rond de ontwikkeling van de collectieplannen.
- 'De complete bibliotheek' (april 2007) van de Stichting WSF. Dit visiedocument doet een handreiking aan provincies en provinciale bibliotheeknetwerken om de zwaartepuntvorming in de provinciale processen verder gestalte te geven. Ter versterking van de provinciale processen en de uitkomsten wordt vanuit een landelijk perspectief een visie gegeven op een stelsel van zwaartepunten.
- 'Collectiebeleid en zwaartepuntvorming gaan samen' (januari 2007). Notitie van het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing.
- 'Collectiebeleid; compleet, volledige en gelaagd' (juni 2006). Deze notitie van de VOB wil aangeven om welke veranderingen het binnen het bibliotheekwerk gaat en aanbevelingen doen over de wijze waarop de bibliotheekwereld hierop in kan spelen.

Zie ook het onderdeel 'Bibliotheekplannen (marsrouteplannen)' en de bestuurlijke afspraken van OCW, IPO en VNG van december 2008 in bijlage 2 van deze encyclopedie.

De overige genoemde documenten vindt u op de website van de VNG.

CULTUREEL ONDER- NEMERSCHAP

Versterken van cultureel ondernemerschap

Het versterken van cultureel ondernemerschap is één van de thema's geweest binnen het traject van bibliotheekvernieuwing. Uitgangspunt daarbij is dat lokale bibliotheken de vaardigheden ontwikkelen om zich beter te wortelen in de lokale omgeving door producten specifiek voor de lokale gemeenschap te ontwikkelen. Cultureel ondernemerschap raakt daardoor aan lokale bibliotheekvernieuwing. Geconstateerd is dat de vaardigheden van het huidige personeel in de bibliotheeksector moeten worden versterkt.

HRM en marketing

OCW, IPO en VNG hebben in de zomer van 2008 een opdracht geformuleerd voor de Programmacommissie Bibliotheekinnovatie. Deze commissie stelde een programma samen voor de voortgang van de vernieuwing in de periode 2009 - 2012. De commissie besteedde aandacht aan de thema's HRM en marketing. In de bestuurlijke afspraken van december 2008 tussen de drie overheden is vastgesteld dat dit taken zijn voor de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) en dat dit niet vanuit de landelijke innovatiegelden wordt gefinancierd.

Invulling thema's

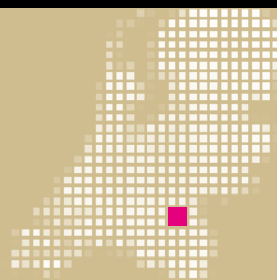
Beide thema's zijn ook door de VOB in de 'Agenda voor de Toekomst' opgenomen. Hierin staat dat op het gebied van HRM een nieuw beroepsbeeld en een ander opleidingstraject nodig is. De bestaande scholing en beroepscompetenties sluiten onvoldoende aan bij de ambities voor de bibliotheek van de toekomst. De grote uitstroom van met name ouder personeel wordt onvoldoende gecompenseerd met instroom van jongeren. Daarom wordt er ingezet op een nieuw bibliothecair opleidingsprogramma, geënt op het principe van de lerende organisatie. Verder wordt in de periode 2009-2012 een centrale marketingstrategie geïmplementeerd. Elementen van de marketingstrategie zijn: de bibliotheken gaan opereren als een landelijke organisatie met lokale 'culturele' ondernemers; het merk bibliotheek wordt door samenwerking in landelijke campagnes versterkt; kennis van de klant wordt uitgebreid en klantsegmentatie wordt benut; landelijk wil de VOB afspraken maken over het tariefbeleid en er wordt onderzocht of de bibliotheekbranche landelijke klant- en winkelformules kan ontwikkelen waarbij een lokale invulling mogelijk is.

De 'Agenda voor de Toekomst' vindt u op de website van de VNG.

POSITIEF NEVENEFFECT IS DAT OOK OUDERS DE BIBLIOTHEEK (HER-)ONTDEKKEN EN LID WORDEN

LEESPLEZIER VOOR OUDERS MET HUN BABY IN MILL EN ST. HUBERT

Sinds januari 2009 richt de bibliotheek in Mill en St. Hubert zich op de **al-lerjongsten**. Ouders met een baby vanaf 3 tot 6 maanden krijgen een babyboekenbon, waarmee zij bij de bibliotheek een gratis Boekstartpakket kunnen ophalen. Het pakket bevat twee leuke en leerzame boekjes, passend bij de leeftijd van hun kindje. De vestiging in Mill heeft zelfs een **heuse babyhoek** ingericht, een omgeving waar ouders en hun baby zich prettig voelen. De bibliotheekmedewerkers krijgen een training over de eerste fase van leesontwikkeling, en over het ontvangen van ouders met hun

leesplezier en taalontwikkeling kindje. Om het geheel compleet te maken, is de collectie voor baby's flink uitgebreid. Doel is om ouders zich ervan bewust te maken dat het lezen van boekjes samen met hun baby goed is voor het contact met hun kind, en ook voor **de taalontwikkeling van het kind**.

Om de doelgroep te bereiken heeft bibliotheekvestiging in Mill samenwerking gezocht met de gemeente. De gemeente weet immers op welke adressen ouders wonen met pasgeboren baby's. In het project Boekstart werken **gemeente, consultatiebureau en bibliotheek** samen. De bibliotheek heeft de gemeente verzocht om elke maand ouders van een baby van ongeveer 3-4 maanden een brief te sturen waarbij zij uitgenodigd worden om hun **baby gratis lid** te laten worden van de bibliotheek en het **gratis Boekstartpakket** op te halen. Boekstart past bijzonder goed binnen het bestaande beleid van de gemeente, zowel voor wat betreft haar bibliotheekbeleid (de doorlopende leerlijn) als voor het gemeentelijk welzijnsbeleid, onderdeel educatie.

De ouders krijgen tijdens een bezoek aan de bibliotheek een korte introductie over het gebruik van het Boekstart-koffertje. En passant informeren de bibliotheekmedewerkers hen over de aanwezige collectie voor hun kindje. De ouders blijken positief verrast door de aanwezigheid van zo'n uitgebreide collectie babyboekjes en waarderen de **persoonlijke benadering**. Positief neveneffect is dat ook ouders de bibliotheek (her-) ontdekken en lid worden, net als broertjes en zusjes. Nu al merkt de bibliotheek dat een groter aantal jonge ouders de vestiging bezoekt. Zo heeft het project invloed op de leescultuur binnen het gehele gezin.

Boekstart is ontwikkeld door Stichting Lezen en de Vereniging Openbare Bibliotheken en maakt deel uit van het 'Kunst van Lezen'-beleid van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Momenteel loopt een pilot met vijf gemeenten in de provincie Noord-Brabant, met als uiteindelijk doel **landelijke implementatie** van het project. De kracht van het project is de structuur van het programma, waarmee wordt ingezet op het creëren van een netwerk van gemeenten, jeugdzorginstellingen en bibliotheken. Boekstart is gebaseerd op het Engelse project Bookstart, waarvan bewezen is dat het een blijvende voorsprong oplevert in het lees- en taalonderwijs. Ook in Vlaanderen zijn positieve ervaringen opgedaan.

Naam bibliotheek
BiblioPlus vestiging Mill
Website
www.biblioplus.nl
Telefoon
0478-630140

Subsidiërende gemeenten
Gemeente Mill en Sint Hubert (ook betreffende dit project)

Omvang van het verzorgingsgebied
11.042 inwoners van Mill en Sint Hubert

Aantal leden in 2008
**1.679 jeugdleden
949 volwassenen
totaal 2.628 leden
in Mill en Sint Hubert**

Aantal bezoekers / gebruikers in 2008
61.000 bezoekers in Mill en Sint Hubert

Huidig aantal fte's en aantal personeelsleden
2.3 fte's in Mill en Sint Hubert

Huidig aantal vrijwilligers
n.v.t.

Plaats van de hoofdvestiging plus aantal nevenvestigingen en evt. andere voorzieningen (zoals servicepunten, steunpunten, bibliobussen etc.)
BiblioPlus verzorgt het bibliotheekwerk in acht gemeenten in het Brabantse Land van Cuijk en de Limburgse Maasduinen: Boxmeer, Cuijk, Mill en Sint Hubert, Grave, Sint Anthonis, Bergen, Gennep en Mook en Middelaar. Totaal 12 bibliotheken, twee servicepunten, vier jeugdsteunpunten en 14 schoolcollecties.

DIGITALE LANDELIJKE BACKOFFICE- DIENSTEN

D

In de afgelopen jaren hebben bibliotheken gezamenlijk een aantal digitale diensten opgezet. Op 15 december 2008 hebben OCW, het IPO en de VNG bestuurlijke afspraken gemaakt over de bibliotheekinnovatie 2009-2012. Reeds ontwikkelde vernieuwingsproducten zoals Schoolbieb, G!ds, Zoek&Boek en Al@din kunnen doorgezet worden, uitgaande van een positieve evaluatie.

In februari 2009 zijn vervolgens binnen de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) twee werkgroepen gestart met als doel om in de loop van 2009 een nieuwe portalsite 'www.mijnbibliotheek.nl' te openen. Dit wordt een modern platform waar bibliotheken zowel lokale als collectieve dienstverlening, modulair en gepersonaliseerd, bij de klant brengen.

De overkoepelende projectgroep die in voorjaar 2009 is ingesteld op basis van de bestuurlijke afspraken dient evenwel nog een ICT-gericht innovatieplan te presenteren. Aangenomen wordt dat zij de resultaten van de werkgroepen hierin zal meenemen.

Op dit moment zijn de digitale diensten in het hele land beschikbaar via 'www.bibliotheek.nl'. Dit is de overkoepelende site en naam voor de vele landelijke digitale diensten vanuit de bibliotheken. Het gaat onder meer om de volgende diensten:

Al@din

Al@din is een digitale informatiedienst voor het beantwoorden van vragen vanuit het publiek. Al@din wordt gevormd door een netwerk van samenwerkende openbare bibliotheken en ging 2003 van start. De dienstverlening is gebaseerd op de expertise van verschillende regionale voorgangers van de vragendienst en natuurlijk op basis van de ervaring die bibliotheken al sinds jaar en dag hebben met het zoeken naar en verstrekken van informatie. Al@din werkt met verschillende informatielagen, waaronder een van specialisten op domeinen als gezondheid, literatuur en economie.

G!DS

Het project G!DS geeft invulling aan de ambitie van bibliotheken om als informatiemakelaar op te treden voor alle inwoners van Nederland. G!DS bevat een sociale kaart met adresgegevens en productgegevens van aanbieders op allerlei terreinen. Op basis van de informatie uit G!DS kunnen digitale loketten worden gemaakt zoals een Wmo-loket, een jongerenloket of een wijkwebsite. De VOB coördineert de uitvoering van G!DS. Regionale redactieteams vullen en onderhouden de database volgens vaste protocollen. Lokale bibliotheken bieden de dienstverlening aan gebruikers in hun omgeving aan. Er is voor gemeenten een speciale folder verschenen met informatie over G!DS. Deze is te vinden op de website van de VNG.

Leesplein

Het Leesplein is een belangrijk verzamelpunt voor leesbevordering ten behoeve van kinderen en jongeren (0 tot 15) op het Internet. Er is van alles te vinden wat maar enigszins te maken heeft met jeugdboeken en lezen. Het plein bevat een databank met uitvoerige informatie over allerlei projecten,

D

materialen en activiteiten rond taal en lezen. De projecten zijn ingedeeld naar doelgroep en onderwijstype, maar ook doorzoekbaar op andere ingangen en trefwoorden, zoals thema, werkvorm of organiserende instelling. Ook is er een databank Meertalig Materiaal.

Makkelijk lezen plein

Veel bibliotheken hebben een Makkelijk Lezen Plein (MLP) ingericht. Een MLP is een speciale voorziening in de Openbare Bibliotheek gericht op kinderen tussen de 8 en 12 jaar met een leesprobleem. Op de website 'www.makkelijklezenplein.nl' vindt u meer informatie naar doelgroep. Er zijn speciale pagina's voor kinderen, jongeren, ouders, leerkrachten en bibliotheken.

Schoolbieb.nl

Binnen 'schoolbieb.nl' worden (digitale) diensten van openbare bibliotheken voor verschillende gebruikersgroepen (leerlingen, docenten, en mediathecarissen) ontwikkeld en ontsloten. Een en ander in nauwe samenwerking met diverse onderwijs- en bibliotheekorganisaties. Schoolbieb.nl wordt tevens gebruikt door bibliothecarissen die zich bezighouden met educatieve dienstverlening en door bibliothecarissen in de openbare bibliotheek ter ondersteuning van de vraagafhandeling / inlichtingenwerk ten behoeve van scholieren en lerenden. In elke provincie is een redactie-team voor 'schoolbieb.nl'. Zij verzorgen de vulling van de site op basis van de vraag uit het onderwijs.

Voor mediathecarissen, bibliothecarissen en andere betrokkenen is in Schoolbieb.nl een expertisecentrum opgenomen. Het expertisecentrum bundelt kennis en ervaring op het gebied van het schoolmediatheekwerk in het primair en voortgezet onderwijs en stelt deze actief ter beschikking aan het bibliotheek- en onderwijsveld.

De samenwerking tussen onderwijs en bibliotheken is een belangrijk aandachtspunt. Met het expertisecentrum ondersteunen de openbare bibliotheken het werk van schoolmediatheken.

Zoek&Boek

Vanaf april 2007 functioneert Zoek&Boek. Dit is een gezamenlijke dienst van de openbare bibliotheken, die bibliotheekleden in staat stelt om via internet de collectiegegevens van alle Nederlandse openbare bibliotheken te raadplegen en de titels via internet aan te vragen. Met Zoek&Boek krijgen bibliotheekleden toegang tot 35 miljoen boeken, cd's, muziek-dvd's en muziekpartituren: 24 uur per dag, zeven dagen per week en vanaf iedere internetlocatie. Zoek&Boek is inmiddels via ruim 900 bibliotheekvestigingen beschikbaar. De muziekcollectie van de Centrale Discotheek Rotterdam is via Zoek&Boek nu in het hele land raadpleegbaar. Ook hiervan kunnen materialen besteld worden via internet.

Meer informatie over de digitale dienstverlening op landelijk niveau is beschikbaar op de website van de VOB (www.debibliotheken.nl).

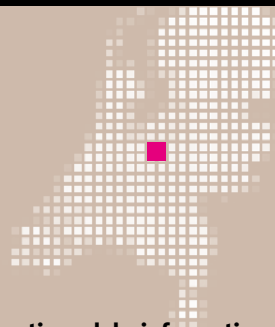

VERZAMELING BOEKEN MET LAGER TECHNISCH LEESNIVEAU

DE BIBLIOTHEEK IS EEN ONTMOETINGSPLEK, INFORMATIECENTRUM EN PODIUM VOOR LOKALE CULTURELE INSTELLINGEN

MAKKELIJK LEZEN PLEIN IN WOUDENBERG

De bibliotheek in Woudenberg is een **ontmoetingsplek, informatiecentrum en podium** voor lokale culturele instellingen. Sinds 2006 is hier een Makkelijk Lezen Plein (MLP) ingericht. Een MLP is een speciale voorziening in de Openbare Bibliotheek gericht op kinderen tussen de 8 en 12 jaar met een leesprobleem. Voor kinderen met bijvoorbeeld dyslexie is een bibliotheek geen uitnodigende plek. Dit komt omdat de vele kasten met hun gesloten boekenrijen een ontoegankelijk geheel vormen. Deze rij van boeken confronteert hen pijnlijk met hun beperking: niet goed kunnen lezen.

Op een Makkelijk Lezen Plein staan de boeken frontaal gepresenteerd; dit betekent dat de boeken met de voorkant naar voren worden gepresenteerd. Hierdoor kunnen kinderen met een leesprobleem makkelijker beoordelen of ze het boek leuk vinden. Een MLP biedt kinderen informatie om aan hun spreekbeurten en werkstukken te werken. Dit kunnen boeken zijn, maar ook materialen waarmee het lezen omzeild wordt: video's, dvd's en cd-roms. Kinderen vinden in het MLP een **verzameling aantrekkelijke boeken die op een lager technisch leesniveau** geschreven zijn. Er staan veel leesboeken uit een serie. Als een kind zo'n boek leuk vindt, zal het ook de andere boeken uit de serie eerder willen lezen. Ook ouders kunnen terecht bij het MLP. Voor hen is informatie te vinden over dyslexie en hulpmiddelen voor dyslectische kinderen.

frontale opstelling

Momenteel gaan diverse scholen er toe over om in hun schoolbibliotheek aparte Makkelijk Lezen Pleinen in te richten. Hierbij wordt dezelfde **frontale opstelling** gerealiseerd, die nodig is om kinderen met een leesprobleem toegang te geven tot informatie en om hen tot lezen te stimuleren. Zo ook in de gemeente Woudenberg. De bibliotheek heeft subsidie van de gemeente gekregen om op zes basisscholen in de gemeente een MLP in te richten met een roulerende collectie. Het contact is ontstaan via de leescoördinatoren van de scholen die in een jaarlijks overleg met de bibliotheek enthousiast zijn geworden over het concept van de MLP.

De bibliotheek schaft een collectie aan, een kast moeten de scholen zelf betalen. De scholen krijgen dezelfde kasten als in de bibliotheek, waardoor de herkenbaarheid voor de kinderen optimaal is. Met het MLP wil de bibliotheek de beeldvorming van en het begrip voor jongeren met dyslexie of bijvoorbeeld autisme verbeteren en actief werk maken van **leesbevordering**.

De reacties van de kinderen over het MLP zijn positief. Een deel van hen wordt lid van de bibliotheek en kan op deze manier makkelijker meedoen in het onderwijs en **taalgevoel ontwikkelen**.

Het eerste MLP van Nederland startte in 2002 in de Stadsbibliotheek Haarlem. Door het succes van dat MLP is het concept overgewaaid naar andere bibliotheken. De grootte van Makkelijk Lezen Pleinen is afhankelijk van de grootte van de bibliotheek.

Naam bibliotheek
Bibliotheken Eemland
Website
www.debeep.nl
Telefoon
033-4631914

Subsidiërende gemeenten
**Gemeente Amersfoort,
Baarn, Bunschoten, Leusden en Woudenberg**

Omvang van
het verzorgingsgebied
**Ruim 200.000 inwoners,
15.856 in Woudenberg**

Aantal leden in 2008
**1.803 jeugdleden
1.698 volwassenen
totaal 3.501 leden
in Woudenberg**

Aantal bezoekers /
gebruikers in 2008
**59.875 bezoekers in
Woudenberg**

Huidig aantal fte's en
aantal personeelsleden
**1,67 fte's
5 personeelsleden
in Woudenberg**

Huidig aantal vrijwilligers
**32 vrijwilligers in
Woudenberg**

Plaats van de hoofdvestiging plus aantal nevenvestigingen en evt. andere voorzieningen (zoals servicepunten, steunpunten, bibliobussen etc.)
**Centrale bibliotheek in
Amersfoort
12 vestigingen**

DIGITALE LOKALE BIBLIOTHEEK

Bij digitale dienstverlening wordt vaak gebruikt gemaakt van ICT oplossingen die door de branche of de markt worden ontwikkeld. Zo is er een aantal landelijke back-office diensten, waarvoor lokale invulling noodzakelijk is. De G!DS is hier een voorbeeld van. (Zie hiervoor ook het onderdeel **'Digitale landelijke backoffice-diensten'**).

Anderzijds zijn in de afgelopen jaren op provinciaal en lokaal niveau diverse digitale diensten ontwikkeld.

- De Brabantse UITpunten hebben zowel een fysieke als een digitale verschijningsvorm: er is een zuil of balie te vinden in de bibliotheek en elk UITpunt heeft een eigen website. Op de website zijn de adressen van culturele instellingen te vinden. Deze adressen worden door de verschillende culturele instellingen zelf aangeleverd, zodat een uitgebreid overzicht ontstaat van alle activiteiten en evenementen in de regio. Zie hiervoor **'www.uitinbrabant.nl'**.
- Door Bibloservice Gelderland en de Nederlandse Luister- en Braillebibliotheek (NLBB -ten behoeve van Loket aangepast Lezen) wordt het Gezondheidsloket onderhouden, een site met links naar alle mogelijke soorten informatie op het gebied van gezondheid en geneeskunde. Zie hiervoor **'www.gezondheidsloket.nl'**
- Speciaal voor nieuwkomers, maar ook voor oudkomers wordt samen met Biblionet Groningen gewerkt aan het Anderstaligeninformatiepunt. Op deze site vindt de bezoeker informatie in een aantal talen over o.a. wonen, werken, onderwijs, opvoeding in Nederland. Zie hiervoor **'www.ainp.nl'**.
- De website Mijn Stempel biedt een platform voor jonge lezers. Zij kunnen hier hun mening kwijt over jeugdboeken die zij gelezen hebben en daarover ook met elkaar in discussie gaan. Deze site is samenwerkingsverband tussen de Openbare Bibliotheek Den Haag en de Vereniging Openbare Bibliotheken. Zie hiervoor **'www.mijnstempel.nl'**.

Als uitvloeisel van de bestuurlijke afspraken over de bibliotheekinnovatie 2009-2012 tussen de minister van OCW, IPO en VNG van december 2008 moet aan de digitale bibliotheek een verdere impuls gegeven worden. Hiervoor is jaarlijks € 20 miljoen rijksgeld beschikbaar, zowel voor landelijke ontwikkeling als lokale / provinciale implementatie. Het betreft drie onderdelen: infrastructuur; producten en diensten; collectiebeleid. Overigens kent het laatste ook een fysieke component en een doelgroepenbenadering. In dit kader kunnen nieuwe producten en diensten ontwikkeld worden. Maar aan de hand van een evaluatie zal ook worden gezien welke reeds landelijk ontwikkelde digitale backoffice-diensten de moeite waard zijn om ook in de toekomst in het rijksbeleid en met rijksgeld doorgezet te worden. Voorts kunnen goede provinciaal en lokaal ontwikkelde digitale diensten landelijk doorontwikkeld worden om zo een plek krijgen binnen beleid en geld vanuit het rijk voor het totale bibliotheekstelsel. De provincies zijn doende om deze laatste te inventariseren en grotere gemeenten hebben de VNG desgevraagd ook al enkele concrete voorbeelden genoemd.

DIGITALE SOCIALE KAART

D

Een compleet aanbod van zorg, welzijn en wonen voor de burger op één digitale plek. Dat is het uitgangspunt van de digitale sociale kaart Nederland. Op 2 april 2008 ondertekenden de betrokken partijen een overeenkomst voor de ontwikkeling daarvan.

De sociale kaart bevat actuele en betrouwbare informatie op lokaal, regionaal en nationaal niveau. De Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB), GGD Nederland, MEE Nederland en de VNG wisselen daarvoor hun gegevens uit.

De gebruiker kan vervolgens via een aparte website of een digitaal Wmo-loket de informatie bekijken. Meer informatie over het project digitale sociale kaart vindt u op 'www.socialekaarten.nl'

De VNG-ledenbrief van 2 april 2008 (**Lbr. 08/064**) geeft informatie over ontwikkeling en tot stand komen van de digitale sociale kaart. De genoemde ledenbrief vindt u op de website van de VNG.

Zie ook het onderdeel '**Digitale landelijke backoffice-diensten**', waar de G!DS wordt beschreven. De G!DS is in een eerder stadium vanuit de bibliotheken ontwikkeld.

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

V

W

X

Y

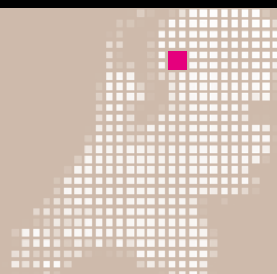
Z

HET **WMO-LOKET** BIEDT **INFORMATIE** EN GEEFT **ADVIES** AAN DE **BURGERS**

DIGITAAL EN FYSIEK WMO- LOKET IN WÛNSERADIEL

Gemeenten hebben de verantwoordelijkheid om vanuit het **derde prestatieveld** van de Wmo te voorzien in **'informatie en advies'** over activiteiten die de burger de weg wijzen in het veld van maatschappelijke ondersteuning. Het kan hierbij gaan om zowel algemene voorzieningen zoals (voldoende) informatiepunten, als om meer specifieke voorzieningen zoals een individueel advies, of hulp bij de verheldering van een ondersteuningsvraag. Deze verantwoordelijkheid is in 2008 in de Friese platte-landsgemeente Wûnseradiel opgepakt, waarbij een koppeling is gemaakt tussen een digitaal Wmo-loket op basis van gegevens uit de GIDS en fysieke uitleenpunten (Lytse Byb's) op de basisscholen in de gemeente.

Het digitale Wmo-loket (www.lokaalloket.nl/wunseradiel) is in de lucht deskundig, laagdrempelig en onafhankelijk

sinds 1 april 2008 en enige tijd later officieel in gebruik genomen door de burgemeester van Wûnseradiel. Burgers kunnen sindsdien informatie raadplegen op de **verschillende terreinen van de Wmo**. Het digitale Wmo-loket van Wûnseradiel is een pilot in Friesland om de samenwerking tussen MEE, GGD en de bibliotheken op het terrein van de digitale sociale kaart verder uit te werken. De pilot is er op gericht om het digitaal loket te gebruiken als basis bij een breder Fries initiatief voor de ontwikkeling van een digitaal loket voor de gehele provincie. Het biedt **contactgegevens** en productinformatie van aanbieders van **woon-, welzijn- en zorgproducten**. Bijzonder aan deze informatie zijn de hoge kwaliteitsstandaard, de toegankelijkheid en actualiteit. De bibliotheek is de partner voor het ontsluiten van de informatie. Deze is deskundig, laagdrempelig, onafhankelijk en neutraal. Inmiddels krijgt het digitale loket gemiddeld 700 unieke bezoekers per maand.

Naast het digitale Wmo-loket kunnen de inwoners van de verschillende kleine kernen eenmaal per week terecht bij een fysiek gemeentelijk loket. In twee bibliotheekvestigingen en de Lytse Byb's in de scholen te Burgwerd (280 inwoners), Parrega (360 inwoners) en Kimsward (510 inwoners) is het mogelijk de hulp van een bibliotheekmedewerker in te schakelen. Voordeel hiervan is dat men niet naar het dichtstbijzijnde Wmo-loket in Bolsward hoeft. In 2009 vindt een evaluatie plaats van de openstelling van het fysieke loket.

Het initiatief in Wûnseradiel staat niet op zichzelf. Ook landelijk werken de VNG, GGD Nederland, de Vereniging Openbare Bibliotheken, MEE Nederland, kiesBeter.nl en de Stichting VraagWijzer Nederland samen aan één landelijk overzicht van zorg- en welzijnsaanbieders van lokale, regionale en landelijke voorzieningen. Deze sociale kaart zal voor partijen in de regio's, te weten MEE-organisaties, GGD'en, bibliotheken en gemeenten **een belangrijke stap vooruit** zijn. Zij krijgen actuele, zorgvuldig opgebouwde, goed beheerde data tot hun beschikking die zich uitstrekken tot voorbij de regiogrenzen. De mogelijkheid tot regionaal maatwerk blijft aanwezig.

Naam bibliotheek
**Bibliotheken Súdwest
Fryslân**
Website
sudwest.ontdekdebieb.nl
Telefoon
0515-5577156

Subsidiërende gemeenten
**Gemeente Bolsward,
Gaasterlan-Sleat,
Littenseradiel, Nijefurd,
Sneek, Wunseradiel,
Wymbritseradiel**

*Omvang van
het verzorgingsgebied*
103.168 inwoners

Aantal leden in 2008
**13.923 jeugdleden
17.902 volwassenen
totaal 31.825 leden**

*Aantal bezoekers /
gebruikers in 2008*
354.000 bezoekers

*Huidig aantal fte's en
aantal personeelsleden*
**32 fte's
63 personeelsleden**

Huidig aantal vrijwilligers
n.v.t.

*Plaats van de hoofdvesti-
ging plus aantal neven-
vestigingen en evt. andere
voorzieningen (zoals ser-
vicepunten, steunpunten,
bibliobussen etc.)*
**Hoofdvestiging: Sneek.
Overige vestigingen in
Balk, Bolsward, IJlst,
Koudum, Makkum,
Witmarsum, Wommels
en Workum.
In 2009 zijn totaal
46 Lytse Bybs, verspreid
over de gemeenten
gerealiseerd.**

G

GEMEENTELIJK
OPDRACHT-
GEVERSCHAP

In het kader van het Koepelconvenant herstructurering openbaar bibliotheekwerk van eind 2001 plus de aanvulling daarop van juli 2004 is tussen de minister van OCW, IPO en VNG afgesproken dat de gemeenten meer dan voorheen zouden moeten gaan functioneren als opdrachtgever voor de openbare bibliotheken. De certificeringsnormen vormen de basis voor bibliotheken en gemeenten ten aanzien van het kwaliteitsniveau.

Om lokale overheden en instellingen te helpen bij de vormgeving van het opdrachtgeverschap is de inhoudelijke Richtlijn voor basisbibliotheken in september 2005 vertaald in een Handreiking **'Vernieuwingsagenda openbaar bibliotheekwerk in drie stappen'**. Gemeenten en bibliotheken kunnen op basis daarvan een snelle doorlichting van de huidige situatie maken, deze analyseren en waardenen alsook ervoor kiezen om een of meerdere van de vijf kernfuncties (kennis & informatie; ontwikkeling & educatie; kunst & cultuur; lezen & literatuur; ontmoeting & debat) te verbeteren.

In de VNG-ledenbrief van 19 september 2005 (**Lbr.05/87**) is aandacht voor de 'Vernieuwingsagenda openbaar bibliotheekwerk'. De **'Vernieuwingsagenda'** kan op lokaal niveau ingevuld worden.

Na de inhoudelijke keuzes die gemaakt zijn in de lokale Vernieuwingsagenda kunnen gemeenten en bibliotheken afspraken maken over de bekostiging. Daartoe is in 2006 in opdracht van het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing en in overleg met de VNG een **'Notitie budgetsubsiëring'** gemaakt. Deze bevat de procedure rond budgetsubsiëring, een model van een eenjarige product-prestatie overeenkomst, een model van een meerjarenconvenant budgetsubsidie, een concreet voorbeeld van een samenwerkingsovereenkomst tussen de gemeenten die de basisbibliotheek Rivierenland subsidiëren en een voorbeeld van de subsidieverordening basisbibliotheek in deze regio.

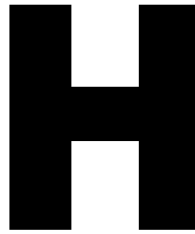
Meer informatie

- Het **'Format Lokale Vernieuwingsagenda'** is opgenomen in bijlage 6 van deze encyclopedie.
- Het model voor een **'Eenjarige product-prestatieovereenkomst'** vindt u in de bijlage 8 van deze encyclopedie.
- De **'Instrumentenkoffer'** geeft meer informatie over het opdrachtgeverschap van gemeenten. Deze is verstuurd als bijlage bij de VNG-ledenbrief van 20 november 2006 (**Lbr. 06/134**).

Zie ook de onderdelen **'Subsidie'**, **'Certificering'** en **'Kengetallen'** in de encyclopedie.

De genoemde documenten vindt u tevens op de website van de VNG.

HUISVESTING

Huisvestingsvormen

Bij het woord bibliotheek denken mensen meestal aan het gebouw. Een goed bibliotheekgebouw heeft grote meerwaarde. Maar er moet niet vergeten worden dat bibliotheekdiensten ook vaak in andere gebouwen worden verzorgd, bijvoorbeeld in scholen, wijkcentra of verzorgingshuizen. Momenteel wordt veel geëxperimenteerd met verschillende vormen van huisvesting van bibliotheken. Wanneer een bibliotheekgebouw niet een volledig productpakket aanbiedt (op basis van de vijf kernfuncties volgens de Richtlijn van basisbibliotheken) wordt gesproken van een servicepunt.

Kosten van bibliotheekvoorzieningen

De kosten van een bibliotheekvoorziening zijn afhankelijk van het aantal en de grootte van vestigingen en het aantal openingsuren (bij de certificering wordt uitgegaan van minimaal 15 openingsuren per week). De stichtingskosten van een bibliotheek zijn € 2.000 per m² bvo (prijspeil 2004). De stichtingskosten zijn exclusief BTW en de exploitatiekosten van de huisvesting. De exploitatiekosten bedragen gemiddeld € 236,- per m² (prijspeil 2005). Hierbij kunnen aanzienlijke verschillen optreden in diverse kostenposten als gevolg van regionale prijsverschillen, ouderdom van het gebouw en al of niet onderdeel van een multifunctionele voorziening.

Meer informatie

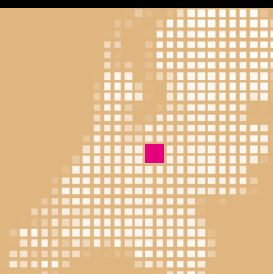
- In de Handreiking '**Spoorboekje voor maatschappelijke voorzieningen**' van de VNG, die in september 2008 is verschenen, staan kerngegevens over bibliotheekvestigingen. Deze handreiking vindt u op de website van de VNG.
- In de '**Richtlijn voor basisbibliotheken deel II**' vindt u meer informatie over de kosten van huisvesting. Deze is opgenomen in bijlage 7 van deze encyclopedie.
- Biblion publiceert regelmatig overzichten van recent in Nederland gebouwde bibliotheken onder de titel '**New Libraries in The Netherlands**'. Ook heeft men een publicatie met plan van eisen voor bouw en inrichting van een bibliotheek. De publicaties zijn te bestellen via 'www.biblion.nl'.

PLANNEN VOOR INTENSIEVE SAMENWERKING, ACTIVITEITEN RONDOM VRIJWILLIGERS, SPORT, MUZIEK EN LITERATUUR

CULTUURHUIS DOORN: EEN BIJZONDERE MIX VAN PARTIJEN

intensieve samenwerking

Eind 2006 werd het Cultuurhuis in Doorn in gebruik genomen door de Openbare Bibliotheek Doorn (thans Regiobibliotheek Zuid-Oost Utrecht), de Welzijnsstichting Utrechtse Heuvelrug, de Doornse Oudheidkamer, de Heuvelrug Muziekschool, de VVV en het bestuurscentrum met alle baliefuncties van de Gemeente Utrechtse Heuvelrug. Een bijzondere samenstelling van partijen die elkaar steeds beter weten te vinden. Zo biedt de bibliotheek bijvoorbeeld plaatsen voor scholieren die een **maatschappelijke stage** moeten lopen en geeft de directeur van de **muziekschool** advies over de aanschaf van nieuwe bladmuziek. 'En de bibliotheek biedt weer ruimte en gelegenheid voor **optredens van leerlingen**,' aldus locatiemanager Renée Tiemstra. Verder komen er dankzij de gemeente meer bezoekers in de bibliotheek en is het gemakkelijker om bij de ambtenaren langs te lopen om zaken te bespreken. De Cultuurhuisgedachte groeit gaandeweg bij de gebruikers.

Een Cultuurhuis is een plek waar mensen elkaar ontmoeten, kennis kunnen opdoen en waar tal van lokale activiteiten plaatsvinden. Kortom, een multifunctioneel gebouw waarin verschillende instellingen met elkaar samenwerken. Zo'n ontmoetingsplek kan bijdragen aan de leefbaarheid in kleine kernen en stadswijken. Meerdere samenwerkingspartners wonen er onder één dak. Samen ontwikkelen ze nieuwe ideeën, waarbij gebruik wordt gemaakt van elkaars sterke punten. Het resultaat is een **creatief en verrassend aanbod** voor het publiek in een vaak modern en sfeervol gebouw.

In de provincie Utrecht is het project Cultuurhuizen specifiek gekoppeld aan de bibliotheekvernieuwing. Het uitgangspunt is dat bibliotheken zich omvormen tot meer dan een uitleenplek. Vooral binnen de kleinere kernen biedt de bibliotheek steeds meer een ontmoetingsfunctie en een centrale plek in de informatievoorziening aan inwoners. Dit maakt de **bibliotheek** tot een aantrekkelijke **samenwerkingspartij** in een Cultuurhuis. Vanaf 2005 hadden gemeenten in de provincie Utrecht de mogelijkheid een aanvraag in te dienen voor procesondersteuning bij de ontwikkeling van een Cultuurhuis. Naast de bibliotheek boden hier nog minimaal twee andere samenwerkingspartners aan deel te nemen en was een investering vanuit de gemeente vereist.

Het concept van het Cultuurhuis is Mariet Wolterbeek, directeur Regiobibliotheek Zuid-Oost Utrecht (Z-O-U-T), uit het hart gegrepen. Volgens haar krijgen organisaties een meerwaarde wanneer ze geïntegreerd gaan werken. Ze **motiveren elkaar zo om breder te kijken en nieuwe activiteiten te ontwikkelen**, waarbij de bibliotheek een centrale rol kan spelen.

Een succes maken van een Cultuurhuis **vergt een flinke inzet**, maar dat geldt voor elke relatie. De organisaties moeten voordat ze in het gebouw trekken veel met elkaar bespreken en op elkaar afstemmen. Wat willen ze samen doen, wat bieden ze, en wat verwachten ze van elkaar? Met een dergelijke stevige basis kan volgens de locatiemanager elk Cultuurhuis een succes worden.

Naam bibliotheek
Regiobibliotheek Zuid-Oost Utrecht (Z-O-U-T)
Website
www.rbzout.nl
Telefoon
0343-415566

Subsidiërende gemeenten
Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Renswoude, Rhenen en Wijk bij Duurstede

Omvang van het verzorgingsgebied
95.552 inwoners

Aantal leden in 2008
30.000 leden

Aantal bezoekers / gebruikers in 2008
1.000.000 uitleningen

Huidig aantal fte's en aantal personeelsleden
**29 fte's
40 personeelsleden**

Huidig aantal vrijwilligers
**160 uur per week
(iets meer dan 4 fte's)**

Plaats van de hoofdvestiging plus aantal nevenvestigingen en evt. andere voorzieningen (zoals servicepunten, steunpunten, bibliobussen etc.)
Hoofdvestiging in Doorn. Overige vestigingen in Amerongen, Driebergen, Elst, Langbroek, Leersum, Maarn, Renswoude, Rhenen en Wijk bij Duurstede

INSTAPNIVEAU

Pas als een gemeente aan het instapniveau voldeed, kon deze tot en met 2008 in aanmerking komen voor, via de provincie te verstrekken, rijks gelden voor bibliotheekvernieuwing. Ook in 2009 is dit een voorwaarde om te voldoen aan normen voor certificering door de bibliotheek.

Bij het instapniveau gaat het om een gemeentelijke subsidiehoogte (berekend per inwoner) voor de openbare bibliotheek, dat zodanig is vastgesteld dat 80% van de gemeenten die een bibliotheek bekostigt reeds op dit niveau zit.

Er worden drie categorieën gemeenten onderscheiden. De onderverdeling is gemaakt op basis van gemeentegrootte. Voor het instapniveau geldt:

- € 11 per inwoner voor gemeenten met 30.000 inwoners of minder;
- € 12 per inwoner voor gemeenten met meer dan 30.000 inwoners en minder dan 90.000 inwoners;
- € 15 per inwoner voor gemeenten met 90.000 of meer inwoners.

Let wel; bovenstaande bedragen zijn exclusief huisvestingskosten en exclusief indexering na 2003. Om tot de bepaling van het instapniveau te komen, zijn de items gebruikt uit de normen voor certificering.

Meer informatie over dit onderwerp is terug te vinden in de VNG-ledenbrief van 10 augustus 2004 (**Lbr. 04/97**).

De bijlagen van deze ledenbrief betreffen:

Bijlage 1; 'Aanvulling Koepelconvenant herstructurering openbaar bibliotheekwerk'.

Bijlage 2; 'Verklaring hoogte subsidie openbare bibliotheek conform instap- en richtlijnniveau'

Bijlage 3; 'Verklaring verhoging subsidie openbare bibliotheek tot instap- en richtlijnniveau'

De genoemde ledenbrief en bijlagen vindt u op de website van de VNG.

INSTRUMENTEN-KOFFER VOOR GEMEENTEN

In 2006 heeft de VNG de '**Handreiking Instrumentenkoffer voor gemeenten**' uitgebracht. In deze handreiking wordt aandacht besteed aan: de lokale Vernieuwingsagenda, certificering, Richtlijn voor basisbibliotheken deel II, kostentoerekening en budgetsubsidiering.

De informatie uit de handreiking is verkort weergegeven in een 'brochure' van het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing. De belangrijkste informatie uit deze publicatie is opgenomen in de bijlagen van deze encyclopedie. Beide documenten zijn tevens verzonden met de VNG-ledenbrief van 20 november 2006 (**Lbr 06/134**).

De genoemde ledenbrief en handreiking vindt u op de website van de VNG.

KENGETALLEN

K

Bibliotheekstatistieken

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) verzamelt de cijfers over de openbare bibliotheken. U kunt deze vinden op de site van het CBS. De cijfers zijn het laatst bijgewerkt op 3 mei 2007. Het CBS zal in 2009 de definitieve cijfers over 2006 en 2007 publiceren.

Statistiek voor en door leden van de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB)

De VOB heeft op haar site een onderdeel 'De Vergelijkende Bibliotheek'. Binnen dit project worden cijfers verzameld die verdergaande informatie geven dan de cijfers van het CBS.

Deze cijfers komen vanuit de openbare bibliotheken zelf. Zij voeren de gegevens in in het BIS (Brancheinformatie Systeem). De BIS-gegevens van de bibliotheekorganisaties worden gebruikt voor eigen rapportages en analyses en zijn daarnaast de basis voor de landelijke statistieken die door het CBS worden berekend. De ingevoerde gegevens in het BIS kunnen ook gebruikt worden voor het nieuw ontwikkelde Benchmarksysteem (ook een onderdeel van het project 'De vergelijkende bibliotheek') voor onderlinge vergelijking tussen de bibliotheken. De gegevens blijven eigendom van de organisatie die ze invoert en worden niet aan derden verstrekt. Gemeenten kunnen de cijfers via de eigen bibliotheek verkrijgen.

Via 'www.bibliotheekonderzoek.nl' zijn toegankelijk:

1. De globale BIS-gegevens.
2. De voorlopige cijfers van de landelijke bibliotheekstatistieken over 2007. Deze laten zien dat de collecties teruglopen in omvang. Bij de volwassenen is dit 9,9%, bij de jeugd is dit 4,4 %. De omvang is respectievelijk 16,8 miljoen en 11,8 miljoen boeken. De uitleningen bij de jeugd vertonen een stijging van bijna 2,8%, bij volwassenen krimpt dit met 0,12%. De jeugd heeft 57 miljoen keer een boek geleend en de volwassenen 48,5 miljoen. Het ledental bij de jeugd groeit beperkt (0,25%) tot 1,988 miljoen en loopt bij volwassenen iets terug (0,56%) tot 1,928 miljoen. Het volledige overzicht van de cijfers over de periode 2003-2007 is te vinden op 'www.bibliotheekonderzoek.nl'.

Overheidsuitgaven aan bibliotheken

1. Het ministerie van BZK heeft tot en met 2006 de brochure '**Kengetallen 2006**' uitgegeven ten behoeve van de gemeentebegrotingen. Hierin waren de openbare bibliotheken een vast onderwerp. Na 2006 zijn geen nieuwe overzichten meer gemaakt van deze kengetallen.

In genoemde brochure vindt u de cijfers in euro's per inwoner naar centrumfunctie en sociale structuur en u treft de cijfers in euro's per inwoner naar inwonergroottegroepen aan. Deze cijfers zijn inclusief huisvestingskosten. Na 2006 zijn de kengetallen van het ministerie gewijzigd in '**Het model voor de begrotingsanalyse**'. Hiermee kan de gemeente zichzelf slechts in algemene zin vergelijken met gemeenten van haar groottegroep of met zelfgekozen gemeenten.

K

VERVOLG KENGETALLEN

2. Naast de statistieken over de gemeentebegrotingen en de gemeenterekening geeft het CBS een overzicht van de overheidsuitgaven aan bibliotheken. In de publicatie uit 2006 zijn cijfers opgenomen van 1999 tot en met 2006. In 2006 betrof dit € 408 miljoen, zo blijkt uit de publicatie **'Uitgaven cultuur, sport en recreatie'**. Uit de publicatie blijkt verder dat het rijk in 2006 € 83 miljoen besteedde aan bibliotheekwerk en de provincies € 43 miljoen.

3. SGBO heeft drie keer onderzoek gedaan naar de gemeentelijke uitgaven:

- **'Monitor ontwikkeling gemeentelijke uitgaven en beleid bibliotheken 2005-2006'**.
- **'Begrote gemeentelijke uitgaven aan openbare bibliotheken 2004-2005'**.
- **'Begrote gemeentelijke uitgaven aan openbare bibliotheken; Een nulmeting voor de periode 2003-2004'**.

In april 2005 heeft het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing een **'Benchmarkonderzoek bij 26 openbare bibliotheken'** laten uitvoeren door het IPV (Instituut voor Publieke Verantwoording).

De genoemde documenten vindt u op de website van de VNG.

KOEPEL- CONVENANT BIBLIOTHEEK- VERNIEUWING

K

In 2001 is door het sluiten van het Koepelconvenant herstructurering openbaar bibliotheekwerk tussen de drie overheden officieel gestart met het gezamenlijk proces van bibliotheekvernieuwing 2002 - 2008. Het Koepelconvenant liet de decentrale structuur van het bibliotheekwerk intact. Er werd ingezet op een netwerk van basisbibliotheken, elk van voldoende omvang en verzorgingsgebied. De inzet was een inhoudelijke en organisatorische vernieuwing binnen het bibliotheekwerk.

Herstructurering van het openbaar bibliotheekwerk

In de VNG-ledenbrief van 24 januari 2002 (**Lbr. 02/4**) wordt uitgebreid stilgestaan bij de herstructurering van het openbaar bibliotheekwerk. Er is in de bijlagen aandacht voor de ondertekening van het Koepelconvenant, de redenen van de VNG om het convenant in eerste instantie niet te ondertekenen, de rollen die de verschillende overheden in het proces dienen te vervullen, de financiële gevolgen van de herstructurering en de beschikbaar gestelde middelen voor gemeenten met minder dan 30.000 inwoners, en de Stuurgroep Bibliotheken.

Aanvulling Koepelconvenant herstructurering openbaar bibliotheekwerk

In de VNG-ledenbrief van 10 augustus 2004 (**Lbr. 04/97**) staat de 'Aanvulling Koepelconvenant herstructurering openbaar bibliotheekwerk' beschreven. Er is in de bijlagen onder meer aandacht voor de verklaring van de hoogte subsidie openbare bibliotheek in relatie tot het instap- en richtlijnniveau.

De genoemde ledenbrieven vindt u op de website van de VNG.

A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z

LANDELIJK BELEID

Wet op het specifiek cultuurbeleid

De Wet op het specifiek cultuurbeleid is leidend voor het openbaar bibliotheekwerk. Artikel 11 b van deze wet bepaalt dat een bibliotheek moet deelnemen aan het leenverkeer en aan het netwerk (onder meer centrale catalogus, gezamenlijk aanschafbeleid, automatisering).

Rijkstaken

Voorts geldt over het algemeen in de cultuursector dat het rijk verantwoordelijk is voor de basisinfrastructuur, die bestaat uit instellingen van landelijke betekenis op het gebied van ondersteuning, ontwikkeling en instandhouding. Daarnaast zijn er in de meeste cultuursectoren rijksfondsen, die gelden verstrekken voor experimenten en voorbeeldprojecten.

De bibliotheeksector is nog niet volledig in lijn met de genoemde rijkstaken. De 'ondersteuning' en 'belangenbehartiging' zijn nog ondergebracht in de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB). Op 20 augustus 2008 is minister Plasterk van OCW met de VOB overeengekomen dat deze instelling per 1 januari 2010 wordt opgesplitst in een onafhankelijk sectorinstituut en een brancheorganisatie.

De functie 'ontwikkeling' is niet gekoppeld aan specifieke instellingen, maar wordt landelijk geïnitieerd door de VOB gepaard gaande met landelijke maar soms ook decentrale uitvoering én ze heeft vorm gekregen via de activiteiten die van 2002 tot 2009 lokaal en provinciaal hebben kunnen plaatsvinden met de bibliotheekvernieuwingsgelden van het rijk.

Er is geen rijksfonds voor experimenten en voorbeeldprojecten in de bibliotheeksector. Tot en met 2008 vervulde de Innovatie Stimulans Bibliotheekvernieuwing deze functie. Sinds 2009 bestaat een dergelijke rijksregeling niet meer.

Provinciale taken

In de Welzijnswet als voorloper van de Wet op het specifiek cultuurbeleid was voor de provincies een taak op het gebied van de directe steunfunctie opgenomen. Deze bepaling is vervallen. Maar de provincies vervullen deze taak nog wel via hun provinciale service-organisaties, alhoewel het beleid wisselt per provincie.

Daarnaast hebben zij rijks gelden in het provinciefonds gekregen om de wetenschappelijke steunfunctiebibliotheken te bekostigen, hetgeen zij niet allemaal meer doen.

Bij de bibliotheekvernieuwing zijn zij tussen 2002 en 2009 opgetreden als regisseur van het proces.

Gemeentelijke taken

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het uitvoerende werk in de bibliotheeksector. Gemeenten hebben daartoe rijks geld in het gemeentefonds gekregen. Het niveau van de subsidies bedroeg in 2006 € 408 miljoen.

Er zijn tussen de VNG en de VOB minimeisen voor een openbare bibliotheek, de zogeheten certificeringsnormen, overeengekomen. Gemeenten tot 30.000 inwoners kunnen deze bekostigen met € 11,- subsidie per inwoner, voor gemeenten van 30.000 tot 90.000 inwoners gaat het om € 12,- en voor grotere om € 15,-. Dit alles exclusief huisvestingskosten en indexering na 2003.

Taken en vernieuwing na 2008

Voorts geldt dat per jaar € 111 miljoen extra nodig is om de openbare bibliotheken optimaal te laten functioneren volgens de inhoudelijke richtlijnen voor bibliotheekvernieuwing: het rijk stelde tot 2009 hiervoor jaarlijks € 20 miljoen decentraal ter beschikking. Per 2009 zet het rijk dit geld centraal in voor digitale innovatie van infrastructuur, producten en diensten en het collectiebeleid, dat een fysieke en digitale component krijgt en een doelgroepenbenadering kent. De benodigde € 111 miljoen op lokaal niveau wordt meegenomen bij de uitwerking van een bibliotheekcharter dat start vanaf 2010.

Zie ook de onderdelen ‘Bibliotheekcharter’ en ‘Bibliotheekinnovatie’.

LEENRECHT

FINANCIËEL

De Auteurswet (artikel 12) ziet het uitlenen van auteursrechtelijk beschermde werken (boeken tijdschriften, cd's dvd's) sinds 1996 als een vorm van openbaarmaking. Op grond van het leenrecht (artikel 15c) is het uitlenen van deze werken door openbare bibliotheken toegestaan, mits zij aan de rechthebbenden een billijke vergoeding betalen.

De hoogte van deze leenrechtvergoeding wordt vastgesteld door de Stichting Onderhandelings Leenvergoedingen (StOL). Deze Stichting is hier toe aangewezen door de overheid. In het bestuur zijn rechthebbenden via Stichting Leenrecht en bibliotheken via de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) evenwichtig vertegenwoordigd.

De incasso van de verschuldigde leenrechtvergoeding is door de overheid opgedragen aan de Stichting Leenrecht als representatieve organisatie van rechthebbenden. Deze stichting is tevens belast met de repartitie van de geïnde leenrechtvergoedingen aan rechthebbenden.

VERVOLG LEENRECHT

Tarieven 2009

De tarieven voor de leenrechtvergoedingen per uitlening zijn door de StOL voor 2009 als volgt vastgesteld:

● Geschriften	€ 0,1184
● Luisterboeken	€ 0,1529
● Audio niet-hit	€ 0,2768
● Audio hit	€ 1,1066
● Video niet-hit	€ 0,2768
● Video hit	€ 1,1066
● Multimedia	€ 0,5021
● Complete muziekwerken	€ 4,5855

De tarieven worden steeds geheven over de uitleningen uit het voorafgaande jaar. De tarieven worden jaarlijks aangepast op grond van de consumentenprijsindex van het CBS.

Leenrechtvergoeding over verlengingen?

Tussen VOB en Stichting Leenrecht is in 2008 een geschil ontstaan over de 'leenrechtelijke' status van verlengingen. Bij een verlenging is er sprake van een aansluitende leentermijn voor hetzelfde werk door dezelfde lener. Stichting Leenrecht stelt zich op het standpunt dat bibliotheken bij een verlenging een nieuwe leenrechtvergoeding moeten betalen. De VOB is het daar niet mee eens. De VOB vindt het met name niet redelijk dat opnieuw een leenrechtvergoeding moet worden betaald als de bibliotheek voor een verlenging ook geen aparte of aanvullende vergoeding vraagt van de lener. De VOB heeft de zaak in april 2008 voorgelegd aan de rechter nadat Stichting Leenrecht de bibliotheken bij de opgave van de jaarlijkse uitleengegevens over 2007 ook heeft gevraagd een opgave te doen van het aantal verlengingen. Zie ook de brief van de VOB van 10 januari 2008.

In afwachting van de uitspraak van de rechter heeft de VOB de bibliotheken geadviseerd vooralsnog de door Stichting Leenrecht in rekening gebrachte leenrechtvergoeding voor verlengingen niet te betalen, maar hiervoor wel een voorziening te treffen zodat men zo nodig wel aan de betalingsplicht kan voldoen als uit de rechterlijke uitspraak volgt dat voor de verlengingen wel een leenrechtvergoeding is verschuldigd.

In de VNG-ledenbrief van 7 april 2000 (**Lbr. 00/42**) is meer informatie te vinden over het leenrecht.

De genoemde ledenbrief vindt u op de website van de VNG.

LOKALE VERNIEUWINGS- AGENDA

Met de Lokale Vernieuwingsagenda kan de gemeente samen met de openbare bibliotheek het beleid een extra impuls geven door expliciet te maken welk niveau en welke kwaliteit van dienstverlening voor de bibliotheek wenselijk is.

De lokale Vernieuwingsagenda openbaar bibliotheekwerk kent de stappen:

1. doorlichting van de huidige situatie;
2. analyse en waardering van de kernfuncties gelet op de Richtlijn voor basisbibliotheken en
3. bepalen van de gewenste situatie.

Voor elke stap zijn door de gemeente en de openbare bibliotheek in te vullen formats ontwikkeld.

Deze keuze werkt de gemeente vervolgens uit in (een voorstel tot) de Vernieuwingsagenda.

In de VNG-ledenbrief van 19 september 2005 (**Lbr. 05/87**) is meer informatie te vinden over de lokale Vernieuwingsagenda. Voor het gemak is de Vernieuwingsagenda verwerkt in een handreiking. Deze Handreiking: **'Uw lokale Vernieuwingsagenda in drie stappen'** treft u aan in bijlage 2 van de VNG-ledenbrief. De handreiking is ontwikkeld om u een werkbare en praktische methode te bieden voor het opstellen van deze Vernieuwingsagenda.

De verplichting voor de gemeenten om samen met de openbare bibliotheken een lokale Vernieuwingsagenda te maken voor het verkrijgen van rijks geld via de provincies is vervallen per 2009. Toch blijft het een handig instrument om samen op lokaal niveau systematisch te bezien hoe ver het staat met de vernieuwing en welke richting opdrachtgever (gemeente) en opdrachtnemer (bibliotheken) uit willen.

Een **'Format voor de lokale Vernieuwingsagenda'** vindt u in bijlage 6 van deze encyclopedie.

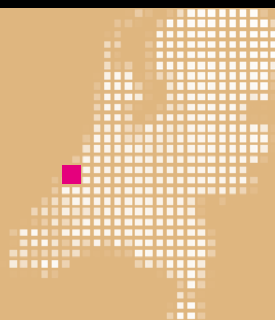
De genoemde ledenbrief is terug te vinden op de website van de VNG.

DE KINDERPERS IN SCHEVENINGEN

WIJKMEDIA ATELIER DEN HAAG VERBETEREN LEEFOMGEVING BURGERS

In de wijkmedia ateliers krijgen alle burgers van Den Haag de kans zich uit te spreken over de wijk waarin zij wonen. Bijvoorbeeld door filmreportages over evenementen in de eigen wijk of via een onderwerp voor het buurtjournaal. Onder begeleiding wordt dit gemonteerd. Alles mag, als het maar betrekking heeft op de directe leefomgeving. In de wijkmedia ateliers bevinden zich **digitale muurkranten** waarop de aangeleverde items worden vertoond. Daarnaast worden de bijdragen geplaatst op de website **www.wijkmediaateliers.nl**. Het project wijkmedia ateliers loopt van 2008 tot en met januari 2010. De planning is dat in deze twee jaar twaalf wijkmedia ateliers worden geopend.

Het idee rond de wijkmedia ateliers is geboren ten tijde van de medianota, Lokaal Verbinden. Vanuit het Haagse collegeakkoord lag er een grote wens om burgers, instellingen en organisaties te laten participeren door middel van **wijkgeoriënteerde media**. Het uitgangspunt is dat de wijkmedia ateliers ontmoeting en communicatie stimuleren.

Het lopende traject in Den Haag is ingezet vanuit het beleidsthema Burgerschap en Participatie in combinatie met ICT in de stad. Om zoveel mogelijk burgers bij dit proces te betrekken is gekozen om op wijkniveau (dicht bij de burger) via **netwerkvorming** activiteiten te ontwikkelen **voor en door burgers**. De bibliotheek speelt hierbinnen met haar brede gebruikersprofiel en haar laagdrempelige karakter een rol van betekenis. Op wijkniveau functioneert zij als platform en ontmoetingsruimte voor de bewoners. Tegelijkertijd toont het project dat de bibliotheek veel meer doet dan alleen boeken uitlenen.

De gemeente is opdrachtgever, de bibliotheek voert de regie via het projectmanagement. Het netwerk van samenwerkingspartners bestaat uit bewonersorganisaties, onderwijs, welzijn en cultuur. Per wijk kan het netwerk een andere samenstelling hebben. Zo wordt in Scheveningen bijvoorbeeld nauw samengewerkt met de Stichting Welzijn Scheveningen. Het wijkmedia atelier is daar ondergebracht in de accommodatie van de welzijnsstichting. Hier is een **kinderpersbureau** actief en is een jongerenpersbureau in oprichting. Deze deelnemers kiezen zelf de onderwerpen uit, gaan op pad in de buurt en gaan gesprekken aan met buurtbewoners en wijkraden. Vervolgens doen zij hier verslag van via het wijkmedia atelier. Daarmee is de informatie voor alle buurtbewoners toegankelijk.

Tot en met 2009 financiert de gemeente het project in ieder geval in de projectfase. Daarna wil de gemeente kijken naar mogelijkheden voor structurele financiering van de wijkmedia ateliers. De haalbaarheid hiervan zal ook samenhangen met maatschappelijke thema's die na 2009 op de politieke agenda staan en de mogelijkheden om de functies van de wijkmedia ateliers daarop te laten aansluiten.

Naam bibliotheek
Bibliotheek Den Haag
Website
www.dobdenhaag.nl
Telefoon
070-3534500

Subsidiërende gemeenten
Gemeente Den Haag

Omvang van het verzorgingsgebied
482.742 inwoners

Aantal leden in 2008
101.000 leden

Aantal bezoekers / gebruikers in 2008
3.587.000 uitleningen
Bezoeken bibliotheek
2.480.000 bezoekers

Huidig aantal fte's
211 fte's

Huidig aantal vrijwilligers
Geen, men werkt in de bibliotheek niet met vrijwilligers maar wel met veel stagiaires

Plaats van de hoofdvestiging plus aantal nevenvestigingen en evt. andere voorzieningen (zoals servicepunten, steunpunten, bibliobussen etc.)
Centrale Bibliotheek en 18 vestigingen

MONITOR BIBLIOTHEEK- VERNIEUWING

Het proces van bibliotheekvernieuwing heeft gelopen van 2001 tot en met 2008. Na een opstartfase zijn over de jaren 2004 tot en met 2007 monitoren verschenen. Na 2007 is dat niet meer het geval. Het is mogelijk dat dit in het kader van de bibliotheekinnovatie - die loopt vanaf 2009 - weer opgepakt wordt.

Monitor bibliotheekvernieuwing 2007

In de 'vijfde monitor' staan de vorderingen tijdens het bibliotheekvernieuwingproces centraal. In de monitor staat de beschrijving van de vorderingen in het licht van de oorspronkelijke doelstellingen en de vraag wat nodig is om het ingezette vernieuwingsproces ook na opheffing van de Stuurgroep Bibliotheken eind 2007 te waarborgen en te faciliteren.

Monitor bibliotheekvernieuwing 2006

Voor de monitor 2006 is het perspectief van de gebruikers genomen.

De centrale vraag was: wat merkt de gebruiker nu van bibliotheekvernieuwing?

Om deze vraag te beantwoorden hebben onderzoekers van het IVA 129 bibliotheken in alle twaalf provincies bezocht en als gebruiker bekeken en beoordeeld.

Voor iedere provincie zijn kleine, middelgrote en grote bibliotheken bezocht, in een verhouding die overeenkomt met de samenstelling van de desbetreffende provincie.

De informatie is verschenen in drie delen;

- **'Monitor bibliotheekvernieuwing 2006'**
- **'Deelrapportages op basis van de monitor bibliotheekvernieuwing 2006'** (voor elke provincie een apart hoofdstuk)
- **'Stand van de inhoudelijke vernieuwing in kleine, middelgrote en grote bibliotheken'**

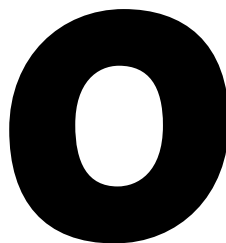
Monitor bibliotheekvernieuwing 2004 en 2005

Ook in 2004 en 2005 is een monitor bibliotheekvernieuwing verschenen.

- **'Monitor bibliotheekvernieuwing 2005'**
- **'Monitor bibliotheekvernieuwing 2004'**

De genoemde documenten vindt u op de website van de VNG.

ONDERSTEUNINGS- REGELING BASIS- BIBLIOTHEKEN AD € 5,8 MILJOEN

Ondersteuningsregeling vorming basisbibliotheken

Ondersteuningsregeling vorming basisbibliotheken (5,8 miljoenregeling) is in 2001 ingesteld en is bedoeld om gemeenten met minder dan 30.000 inwoners tegemoet te komen in de kosten van directie en administratievoering die tot dan toe door de provinciale bibliotheekcentrales uitgevoerd werden. Deze middelen werden in de periode 2001 – 2007 via de provincies verdeeld.

De vorming van basisbibliotheken was in 2007 zo ver gevorderd dat er onvoldoende reden was om bovenlokaal, via de provincies te blijven subsidiëren. Het budget voor de ondersteuningsregeling vorming basisbibliotheken (€ 5,8 miljoen) is daarom via een vijfjarige integratie-uitkering, met ingang van 1 januari 2008, in het gemeentefonds gevloeid. Dit betekent dat de uitkering wordt toegevoegd aan het gemeentefonds en daar na vijf jaar integraal onderdeel van is.

De eerste vijf jaar ontvangen de gemeenten met maximaal 30.000 inwoners deze integratie-uitkering (peildatum 1 januari 2007) met uitzondering van de in 2007 heringedeelde gemeenten. Voor deze gemeenten geldt het inwonertal van de voormalige gemeenten met als peildatum 1 januari 2006).

Het gevolg van de overheveling naar het gemeentefonds is, dat de betreffende basisbibliotheken deze bedragen, die besteed dienen te worden aan directie- en administratievoering, nu moeten opnemen in hun begroting. Deze gemeenten kunnen dan hiervoor bedragen toekennen aan de basisbibliotheek.

Lees verder in de VNG-ledenbrief van 20 september 2007 (**Lbr. 07/107**) over het rijksbeleid bibliotheekvernieuwing vanaf 2008. (nb. Op pagina vijf van de ledenbrief staat dat de integratie-uitkeringsmiddelen voor vijf jaar zijn 'geoomerkt'. U dient dit te lezen als 'herkenbaar', want gemeenten zijn vrij in de besteding van een integratie-uitkering uit het gemeentefonds.)

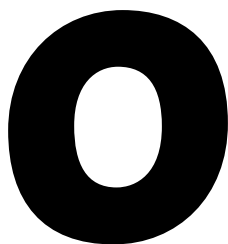
De 5,8 miljoenregeling vóór 2008

Het Koepelconvenant bibliotheekvernieuwing is in 2001 tot stand gekomen. Het Koepelconvenant liet de decentrale structuur van het bibliotheekwerk intact. Er werd ingezet op een netwerk van basisbibliotheken, elk van voldoende omvang en verzorgingsgebied. Daarbij is overeengekomen, dat gemeenten met minder dan 30.000 inwoners ondersteund zouden worden bij de vorming van basisbibliotheken.

De middelen zijn de afgelopen jaren via de zogeheten ondersteuningsregeling vorming basisbibliotheken door de provincies toegekend aan de gemeenten onder 30.000 inwoners die voldeden aan de instapvereisten en die deelnamen aan een basisbibliotheek (al dan niet in wording).

Lees verder in de VNG-ledenbrief van 10 augustus 2004 (**Lbr. 04/97**) over aanvulling Koepelconvenant herstructurering openbaar bibliotheekwerk.

De genoemde documenten vindt op de website van de VNG.

OPENINGSUREN

Certificeringsnorm = basisniveau

In de tussen de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) en de VNG overeengekomen 'Certificeringsnorm Openbare Bibliotheken 2006-2009' (= het basisniveau) is in de paragraaf 'Dienstverleningsniveau' het volgende opgenomen over de openingsuren van een bibliotheek:

- Kwaliteitsaspect 5; Voor een vestiging dienen er relevante openingstijden te zijn met een minimumomvang van 15 uur per week.
- Kwaliteitsaspect 6; Voor een servicepunt dienen er relevante openingstijden te zijn met een minimumomvang van 4 uur per week.

De normen zullen in 2009 worden geactualiseerd in overleg tussen de VOB en de VNG. De VOB stelt zich op het standpunt de norm voor openingstijden te willen verruimen.

Richtlijn voor basisbibliotheken = streefniveau

In de 'Richtlijn voor basisbibliotheken deel I' (het streefniveau) van medio 2005, waarover de VOB en de VNG het in december 2005 inhoudelijk eens geworden zijn, staat: *'Gebruikers van de basisbibliotheek kunnen buiten het vakantieseizoen op alle dagdelen van de week behalve de zaterdagavond en zondagochtend en –avond terecht in minimaal één van de vestigingen van de basisbibliotheek. De virtuele bibliotheek staat alle dagen van de week 24 uur per dag ter beschikking.'*

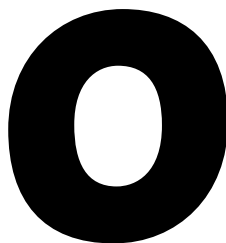
In de 'Richtlijn voor basisbibliotheken deel II' van november 2005, die een financiële uitwerking bevat, is het volgende vermeld: *'Een hoofdvestiging van een bibliotheek dient voor het publiek minimaal 50 uur per week geopend te zijn en een nevenvestiging tussen de 20 en 30 uur.'*

De VNG is van mening dat de cijfers in de uitwerking aan de hoge kant liggen. Geen van de in het onderzoek gebruikte referentiebibliotheken behaalt deze openingsuren. Alleen de centrale bibliotheken van de 6 grootste steden van Nederland behalen deze wel. De VNG heeft dit de leden gemeld onder andere in de VNG-ledenbrief 'Handreiking openbaar bibliotheekwerk: Instrumentenkoffer voor gemeenten' van 20 november 2006 (Lbr. 06/134).

Vervolgens heeft bureau Ape in het verdiepende rapport 'Kosten van basisbibliotheken volgens de Richtlijn' van juni 2007, een nuancering aangebracht. De aanbeveling van Ape is als volgt: *'Conform het advies van de valideringscommissie is het raadzaam bij een basisbibliotheek onderscheid te maken tussen een centrale bibliotheek en een (reguliere) bibliotheek. De frontoffice van een centrale bibliotheek betreft het gehele verzorgingsgebied, terwijl die van een (reguliere) bibliotheek zich beperkt tot het directe verzorgingsgebied'*. Op basis daarvan stelt Ape een meer globale richtlijn dan de huidige voor: 40-60 uur voor een centrale bibliotheek, gemiddeld 50 uur, en 20-40 uur, gemiddeld 30 uur, voor een (reguliere) bibliotheek.

De 'Certificeringsnorm Openbare bibliotheken 2006 - 2009, Onderdeel eisen m.b.t. organisatie en –resultaatgebieden' is opgenomen in bijlage 5 van deze encyclopedie.

De overige documenten vindt u ook op de website van de VNG.

Bij de vorming van basisbibliotheken kunnen verschillende organisatie- en juridische modellen worden gehanteerd. Welk organisatie- en juridisch model voor een bepaalde situatie het meest geschikt is hangt af van de uitgangssituatie, de ambities en doelstellingen van de betrokken actoren en van de ontwikkeling van het bibliotheeknetwerk in de omringende regio.

In de handleiding '**Organisatiemodellen basisbibliotheken**' die in 2003 in opdracht van de VNG is samengesteld, vindt u vijf organisatiemodellen voor de basisbibliotheek:

- stand alone: één bibliotheekorganisatie die blijft bestaan;
- kulturhus: een organisatie waarin bibliotheek en andere organisaties onder één dak en één management functioneren;
- federatie: enkele 'oude' bibliotheekorganisaties werken samen onder een koepel, maar blijven bestaan;
- coöperatie: enkele 'oude' bibliotheekorganisaties werken samen onder een coöperatie, maar blijven bestaan en
- fusie: enkele oude bibliotheekorganisaties gaan op in een basisbibliotheek en verdwijnen daarmee.

Modelstatuten

Bureau Zunderdorp heeft in opdracht van de VNG en het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing de publicatie '**Modelstatuten voor basisbibliotheken**' geschreven. Hierin worden twee juridische modellen beschreven:

- basisbibliotheek met statutaire directie + Raad van Toezicht;
- basisbibliotheek met bestuur + directeur/werknemer.

In de praktijk is het mogelijk dat bij de uitoefening van het dagelijkse werk de juridische verschillen tussen beide modellen niet of nauwelijks ervaren worden. Toch is de keuze belangrijk, met name voor de volgende onderdelen:

- zeggenschap en initiatiefrecht, indien beleidsmatige keuzes gemaakt moeten worden;
- aansprakelijkheid, eindverantwoordelijkheid en overige consequenties bij faillissement;
- arbeidsrechtelijke positie van de directie.

Cultural governance

Voor meer informatie over bestuur en toezicht in de culturele sector kunt u ook terecht op de site cultural governance.

Zie daarvoor www.culturalgovernance.nl.

Een overzicht van organisatiemodellen, '**De ideaaltypische organisatie-modellen voor basisbibliotheken op hoofdpunten**', is opgenomen in bijlage 4 van deze encyclopedie.

De genoemde documenten vindt u op de website van de VNG.

HET CENTRUM TREKT PER JAAR RUIM 500.000 BEZOEKERS

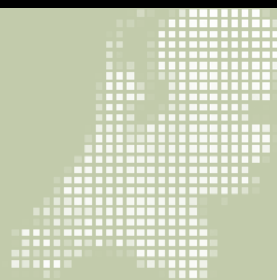

HET GEBOUW HEEFT EEN GROTE STADSHAL, DIVERSE TENTOONSTELLINGSRUIMTEN EN EEN CAFÉ-RESTAURANT

Foto's: Centre Céramique

CULTURELE FUNCTIES VERSTERKEN ELKAAR IN MAASTRICHT

De stadsbibliotheek in Maastricht is sinds 1999 gevestigd in een **prestigieus gebouw** van de Nederlandse architect en voormalig Rijksbouwmeester Jo Coenen. Het gebouw is gelegen op het vroegere fabrieksterrein van keramiekproducent Sphinx. Inmiddels is de bibliotheek uitgegroeid tot een compleet centrum op het terrein van cultuur en cultureel erfgoed: het Centre Céramique. Het centrum heeft feitelijk drie functies, die van **stadsbibliotheek, het beheer van cultureel erfgoed van Maastricht en het organiseren van (educatieve) tentoonstellingen**. Sinds 2006 is het Natuurhistorisch Museum Maastricht met Centre Céramique in één organisatie ondergebracht en heeft één directie.

De collectieopbouw van boeken van de Stadsbibliotheek gaat terug tot 1662. Ook beheert Centre Céramique sinds 2006 het depot met stedelijk cultureel erfgoed, de archeologische collectie van het Bonnefantenmuseum, de Sphinx collectie - van de beroemde Maastrichtse aardewerkfabrieken -, een glascollectie en een collectie van Japanse prenten. Daarnaast zijn er nieuwe kunstwerken, die speciaal voor het gebouw gemaakt zijn. Het gebouw heeft een grote stadshal, diverse tentoonstellingsruimten en een restaurant/café. In de grote stadshal vinden officiële ontvangsten van de gemeente plaats. Per jaar worden er in de tentoonstellingszalen **tientallen exposities** georganiseerd.

meerwaarde door samenwerking

Waar mogelijk worden bij tentoonstellingen en andere activiteiten ook **diverse partijen uit de stad** betrokken, zoals de Maastrichtse dependance van het Nederlands Architectuur Instituut (NAi), het Museum aan het Vrijthof, diverse private instellingen en het Regionaal Historisch Centrum Limburg. De samenwerking komt niet vanzelf tot stand, daarom investeert Centre Céramique veel in het opbouwen van **duurzame relaties** met de verschillende organisaties. De meerwaarde van samenwerking ligt uiteindelijk vooral in het schaalvoordeel. Wapenfeit is een dubbeltentoonstelling in samenwerking met het Natuur Historisch Museum met vanuit China verscheepte dinosaurusskeletten in de hal van Centre Céramique.

Per jaar trekt het centrum nu **ruim 500.000 bezoekers**. Vooral op zondagmiddag is een bezoekje aan het Centre Céramique een geliefde bezigheid voor Maastrichtenaren. De ene helft van de bezoekers komt voor de bibliotheek, de andere helft komt juist voor de tentoonstellingen en de bijzondere inrichting en architectuur van het gebouw. Naast bewoners uit de regio Maastricht, trekt de voorziening ook mensen uit de rest van Nederland en uit het nabijgelegen België en Duitsland. Het brede culturele aanbod zorgt voor een stabiele positionering in de stad, maar leidt nog niet automatisch tot een groei van het aantal leden. Om die reden krijgen ledenwerving en de bibliotheekfunctie prioriteit bij toekomstige activiteiten. De directeur van Centre Céramique/Natuurhistorisch Museum Maastricht is in dienst als ambtenaar bij de gemeente Maastricht. Hij werkt momenteel vooral aan de integratie van de verschillende functies van het centrum en het creëren van **meerwaarde door samenwerking**. Het samengaan van de verschillende functies vraagt de nodige flexibiliteit van bibliotheekmedewerkers, die zich voorheen vooral met de bibliotheekfunctie bezighielden.

Naam bibliotheek
Centre Céramique
Website
www.centreceramique.nl
Telefoon
043-3505600

Subsidiërende gemeenten
Gemeente Maastricht

Omvang van het verzorgingsgebied
118.000 inwoners

Aantal leden in 2008
27.000 leden

Aantal bezoekers / gebruikers in 2008
500.000 bezoekers

Huidig aantal fte's en aantal personeelsleden
80 fte's
115 personeelsleden

Huidig aantal vrijwilligers
90 - 100 vrijwilligers

Plaats van de hoofdvesting plus aantal nevenvestigingen en evt. andere voorzieningen (zoals servicepunten, steunpunten, bibliobussen etc.)
Hoofdvesting is CC, twee wijkbibliotheken, negen steunpunten en één museum. Diverse erfgoeddepots

P PASSEN

Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) rekent in zijn rapport over de betaalbaarheid van de kunstbeoefening, dat door minister Plasterk van OCW op 2 april 2009 naar de Tweede Kamer is gezonden, het Lidmaatschap bibliotheek tot het zogeheten restpakket: dit zijn uitgaven die niet verplicht zijn zoals in het basispakket maar wel noodzakelijk worden geacht om in deze maatschappij te kunnen functioneren. (De deelname aan andere culturele voorzieningen rekent het Nibud hier niet toe: deze vallen onder een derde categorie, de overige uitgaven oftewel het zo te noemen plezierpakket.)

Voor ieder lid van het huishouden zijn door het Nibud de maandelijkse kosten van een jaarabonnement van de bibliotheek opgenomen. Er is daarbij uitgegaan van gemiddelde kosten van 30 euro per jaar. Voor 65-plussers is dit 25 euro. Het Nibud stelt dat veel gemeenten op enigerlei wijze de kosten compenseren voor weinig draagkrachtigen en/of grote gezinnen. Dit kan in de vorm van passen. De passen kunnen ook gebruikt worden om de toegang te verbreden. Van dit alles geven wij onderstaand enkele relevante voorbeelden.

Overigens wordt van landelijke zijde c.q. NBD / Biblion gestimuleerd om de landelijke bibliotheekkaart te gaan gebruiken. Een aantal van de onderstaande gemeenten benut deze ook daadwerkelijk bij haar pas, zie www.nbdbiblion.nl, onderdeel brochures.

Koppeling minimabeleid

Verschillende gemeenten hebben de bibliotheekpas gekoppeld aan het minimabeleid.

Dit gebeurt bijvoorbeeld in IJsselstein waar mensen met een laag inkomen 75% korting krijgen op de bibliotheekpas. De voorwaarden staan vermeld op de website van de gemeente.

In Tilburg worden via de **'Meedoen-regeling'** gratis bibliotheekpassen verstrekt voor mensen in de bijstand. De achtergrond van deze regeling is terug te lezen op de website van de gemeente.

Breda kent de **'Bredapas'**, waarmee minima een gratis bibliotheekabonnement kunnen krijgen.

Doelgroep kinderen

Diverse gemeenten verstrekken bibliotheekpassen aan kinderen.

In Groningen betreft het de **'Vensterpas'** voor kinderen van 4 tot en met 12 jaar. Hiermee kunnen ze een jaar lang deelnemen aan de naschoolse activiteiten van SKSG kinderopvang.

De gemeente Utrecht kent de **'Boekerpas'**. Deze pas vormt een combinatie van een boekenspaarpas en een cultureel paspoort voor kinderen tot en met 17 jaar. Elk kind dat lid is van Bibliotheek Utrecht krijgt deze met een starttegoed van 5 euro. Iedere keer dat een Boekerpashouder een boek leent bij de bibliotheek wordt er automatisch 10 cent spaartegoed op de pas bijgeschreven, met een maximum van 50 cent per week. Met het geld dat zo gespaard wordt kan bij deelnemende boekhandels tot een maxi-

P

mum van 20% korting worden verkregen op de aanschafprijs van kinder- en jeugdboeken.

Regionaal verband

Ook in regionaal verband worden passen verstrekt.

Dit is bijvoorbeeld het geval in Noord-Brabant waar met '**Brabantse bibliotheekpas**' de mogelijkheid bestaat om materialen te lenen in alle vestigingen van Bibliotheek Vannu, Bibliotheek Het Markiezaat, Bibliotheek Breda, Bibliotheek Altena én Theek 5.

Met de '**Utrechtse bibliotheekpas**' kan men bij elke bibliotheek in de provincie diensten afnemen.

Met het '**Zuid-Hollandpaspoort**' is het mogelijk om voor € 5,- lid te worden van een andere openbare bibliotheek in Zuid-Holland, naast het lidmaatschap van de eigen bibliotheek.

Andere voorbeelden

De '**Stadspas in Eindhoven**' vervangt een aantal passen, zoals de bibliotheekpas, de toegangspas tot milieustraten, de OV- pas -12 + 65 en de zwem- en schaatspas.

De '**Sport- en cultuurpas**' in Ede is onder andere gekoppeld aan een gratis abonnement op de bibliotheek voor kinderen tot 18 jaar.

Meer informatie over de genoemde passen vindt u op de VNG website.

P

Het algemeen provinciaal beleid is beschreven in de notitie 'Kiezen in cultuurbeleid' uit 2005 van het IPO. Deze notitie is na te lezen via de site van het IPO. De pagina's 45 en 46 gaan specifiek over bibliotheken. Na 2005 is het provinciaal beleid niet opnieuw beschreven.

Marsrouteplannen

In het kader van het Koepelconvenant herstructurering openbaar bibliotheekwerk tussen rijk, IPO en VNG over de bibliotheekvernieuwing die startte per 2001 dienden de provincies jaarlijks provinciale marsrouteplannen te maken gebaseerd op de tussen de gemeenten en openbare (basis)bibliotheken overeengekomen lokale Vernieuwingsagenda's. Indien een provinciaal plan werd goedgekeurd door de minister van OCW ontving de provincie de vernieuwingsgelden van het rijk, die grotendeels naar de gemeenten werden doorgesluist.

Officieel is het Koepelconvenant eind 2007 beëindigd, maar afgesproken is dat 2008 als een overgangsjaar wordt beschouwd waarbij de rijks gelden voor de vernieuwing van het bibliotheekwerk op lokaal niveau nog via de provincies blijven lopen. De plannen moesten de volgende inhoudelijke elementen bevatten: provinciale netwerkvorming, collectiebeleid, digitale bibliotheek, kwaliteit van dienstverlening en functionele verbreding.

Monitor provinciale uitgaven bibliotheekwerk 2003-2007

Het IPO onderzoekt de bijdragen die provincies aan hun provinciale service organisatie (PSO) voor bibliotheekwerk leveren. In 2007 liepen de subsidiebijdragen uiteen van 1,06 euro per inwoner (in Limburg) tot 6,17 euro per inwoner (in Friesland). Dit betekent dat provincies niet altijd dezelfde taken bekostigen. Het IPO wil de mogelijkheden om het provinciale bibliotheekbeleid meer te uniformeren onderzoeken.

Overzicht van uitgaven van provincies aan PSO's in 2007:

PROVINCIE	UITGAVEN	AANTAL INWONERS	PER INWONER
Groningen	2.720.000	573.923	4,74
Friesland	3.963.989	642.169	6,17
Drenthe	2.752.948	485.986	5,66
Overijssel	3.136.699	1.116.402	2,81
Flevoland	834.920	374.394	2,23
Gelderland	6.188.328	1.978.688	3,13
Utrecht	1.954.000	1.190.721	1,64
Noord-Holland	4.064.000	2.613.992	1,55
Zuid-Holland	4.823.000	3.453.756	1,40
Zeeland	852.396	380.548	2,24
Noord-Brabant	4.942.172	2.418.698	2,04
Limburg	1.200.000	1.127.637	1,06
Totaal	37.432.452	16.356.914	2,29

Bron: Monitor Provinciale Uitgaven bibliotheekwerk 2003-2007 (Benz&Benz)

P

Onderzoek van bureau Benz en Benz in opdracht van het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing geeft onder meer antwoord op de vraag uit welke bronnen de provincie de bibliotheekvernieuwing financiert.

Daarnaast wordt beschreven aan welke onderdelen van provinciaal bibliotheekbeleid deze bronnen worden ingezet en ook wat de overige uitgaven van de provincie voor het bibliotheekbeleid zijn.

Bibliotheekvernieuwing 2008 met doorloop naar 2009

De VNG stemde in met inzet middelen bibliotheekvernieuwing 2008. De instemming van de VNG gold nadrukkelijk alleen voor 2008, het overgangsjaar voor de bibliotheekvernieuwing, waarin zo veel mogelijk wordt aangesloten bij de verdeling in 2007. De provincies verdelen het vernieuwingsgeld onder de gemeenten. De provincies mogen de vernieuwingsgelden van 2008 ook tot 1 juli 2009 inzetten.

Na de instemming van de VNG en het IPO heeft de minister de Tweede Kamer over de voortgang van de bibliotheekvernieuwing geïnformeerd.

De brief en bijlagen zijn te downloaden via de website van de VNG.

- **'Brief minister Plasterk aan de Tweede Kamer over bibliotheekvernieuwing 2008 (december 2007)';**
- Bijlage bij brief: **'Budgetverdeling bibliotheekenvoloppen 2008'** en
- VNG-ledenbrief van 20 september 2007 (**Lbr. 07/107**).

Bibliotheekinnovatie per 2009

Nu de provincies per 2009 niet langer de rijks gelden voor vernieuwing verdelen, beraden zij zich op hun positie en financiële inzet. De eerste indruk is dat men landelijk beleid afwacht en daarop later zal inspelen. Het beleid rond het bibliotheekwerk wordt niet meer via provinciale marsrouteplannen ingevuld, maar is deel gaan uitmaken van het bredere cultuurbeleid.

Zie ook onderdelen **'Bibliotheekcharter'** en **'Bibliotheekinnovatie'**.

De genoemde documenten vindt u op de website van de VNG.

samenwerking en afstemming

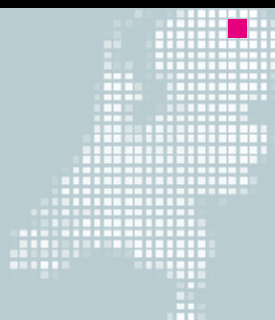
In Groningen vindt overleg plaats tussen de 'overheidskolom' en de 'bibliotheekkolom'. Deze zijn als het ware gespiegeld georganiseerd:

OVERHEIDSKOLOM		BIBLIOTHEEKKOLOM
Bestuurlijk niveau	College van B&W (opdrachtgever)	Raad van Bestuur Biblionet Groningen (opdrachtnemer)
Provinciaal niveau, ambtelijk / uitvoerend	Provinciaal ambtelijk overleg gemeenten, onder voorzitterschap provincie (met deelname Biblionet Groningen als adviseur)	Overleg Raad van Bestuur Biblionet – clustermanagers bibliotheken
Cluster	Overleg per cluster tussen ambtenaren bibliotheekwerk en clustermanager	Overleg clustermanagers – medewerkers

BINNEN **BIBLIONET** IS **PROVINCIAAL** NETWERKOVERLEG, NIEUWE **ONTWIKKELINGEN** WORDEN MAKKELIJK **DOORGEVOERD**

SAMENWERKING PROVINCIE EN GEMEENTEN IN GRONINGEN

Al sinds 12 jaar werkt de provincie Groningen met de 25 gemeenten aan regionale cultuurplannen. In Stroomversnellingen II, de cultuurnota 2009 – 2012, geeft de provincie aan samen met gemeenten als opdrachtgever van het lokale bibliotheekwerk en Biblionet Groningen zorg te willen dragen voor een goede **samenwerking en afstemming** in het provinciale netwerk.

Biblionet Groningen is aangemerkt als basisbibliotheek en is zowel het netwerk van de Groningse bibliotheken als facilitair bedrijf (serviceorganisatie). Biblionet is tevens werkgever van al het bibliotheekpersoneel in de provincie. Binnen Biblionet is er op provinciaal niveau het netwerkoverleg overleg van de acht clustermanagers, onder voorzitterschap van de Raad van Bestuur. **Nieuwe ontwikkelingen kunnen zo makkelijk doorgevoerd worden.** In andere provincies is er een provinciaal directieoverleg (PDO), dat is in Groningen dus niet het geval.

De Raad van Bestuur van Biblionet bezoekt de wethouders in de provincie voor bestuurlijk overleg. Dit is een van de vormen waarop de relatie tussen opdrachtgever en opdrachtnemer invulling krijgt.

Er is regelmatig provinciebreed ambtelijk overleg over bibliotheekvernieuwing, met één ambtelijk vertegenwoordiger per cluster. Gemeenten beslissen onderling wie wordt afgevaardigd en geven informatie aan elkaar door. De provinciaal beleidsmedewerker zit de bijeenkomsten voor, Biblionet is aanwezig om mogelijke vragen te beantwoorden. De **ervaringen zijn positief**. Gemeenten worden geïnformeerd over actuele ontwikkelingen in het bibliotheekwerk. Ambtenaren kunnen direct kritiek of lof uiten over zaken die provinciaal of bij Biblionet spelen. Dit voorkomt 'ruis' in de communicatie. Het motto van het overleg is 'halen en brengen', het uitwisselen van kennis en ervaringen, bijvoorbeeld wanneer in een cluster een notitie bibliotheekbeleid gemaakt is. De ambtelijke overleggen vinden plaats in bibliotheken op wisselende locaties telkens rond een actueel thema. Recent was dit laaggeletterdheid en daarvoor het collectiebeleid.

De gemeenten hebben in het cluster direct overleg met de clustermanager. De structuur wijkt af van wat gebruikelijk is. Clustermanagers zijn geen directeur van een basisbibliotheek die een eigen koers kunnen varen, ze maken onderdeel uit van Biblionet. Er zit een spanning tussen de uniformiteit die Biblionet uit het oogpunt van efficiency nastreeft en de wens van gemeenten om maatwerk geleverd te krijgen. In de praktijk komen we hier tot nu toe goed uit', aldus Henk Pilon (Biblionet).

Biblionet Groningen gaat bij maken van het nieuwe strategisch plan het gesprek aan met de gemeenten. 'Over het algemeen komen de prioriteiten overeen. Men herkent zich in het plan. Maar ons werd bijvoorbeeld duidelijk dat laaggeletterdheid een nog grotere nadruk mag krijgen en dat de gemeenten zich grote zorgen maken over het voorzieningenniveau op het platteland. Daar gaan we iets mee doen'. Rita Krämer (provincie Groningen): 'Het is een goede manier om 'de neuzen dezelfde kant uit te krijgen en samen aan vernieuwing te werken'.

S

SCHAALGROOTTE

De ideale schaalgrootte verschilt per basisbibliotheek. Uitgangspunt is dat de omvang van de basisbibliotheek zich optimaal verhoudt tot de specifieke voorwaarden van het verzorgingsgebied. Die kunnen regionaal verschillen. In de **'Handreiking schaalgrootte'** van het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing uit 2004 staan de randvoorwaarden beschreven. Ook is een test opgenomen over wat voor u de optimale schaalgrootte kan zijn.

Hoe groot de basisbibliotheek daadwerkelijk geworden zijn, is na te lezen in het onderdeel **'Basisbibliotheek: stand van zaken'**.

De genoemde 'Handreiking schaalgrootte' vindt u op de website van de VNG.

SERVICE-
CONCEPTEN

De brochure **'Bibliotheekvormen in kleine kernen'** uit 2007 geeft informatie over elf bijzondere bibliotheekvoorzieningen in kleine kernen, van hotelbibliotheek tot leescafé tot digitaal loket dorpsvoorzieningen. De brochure is terug te vinden op de site van de VNG. Steeds meer initiatieven ontstaan om de bibliotheekvoorziening op een creatieve manier onder te brengen. Voorbeelden uit de brochure staan hieronder kort beschreven.

Biblioservicebus

Eind 2005 lanceerde de Zeeuwse Bibliotheek de biblioservicebus. Het idee voor deze nieuwe dienstverlening is ontstaan tegen de achtergrond van vershraling van voorzieningen op het platteland.

Info 'N'oord

Info 'N'oord in Heerhugowaard is een informatievoorziening gevestigd in de bibliotheek van de kleine kern Noord (circa 2.000 inwoners). In deze voorziening zijn diverse partners fysiek ondergebracht.

Kleinschalig leescafé (IVO)

In Drenthe is een kleinschalig leescafé (IVO) opgezet met een kleine collectie grootletterboeken, een aantal luisterboeken en de mogelijkheid om kranten en tijdschriften te lezen.

Kulturhusen

Kulturhusen zijn te vinden in Overijssel en Gelderland. Het zijn ontmoetingscentra waar veelal ook een bibliotheekvoorziening is ondergebracht.

S

Optear Bibleteek

Om het bibliotheekaanbod af te stemmen op wensen van het publiek is in Friesland de 'Optear Bibleteek', ofwel opvouwbare bibliotheek, ontwikkeld.

Media-Mover

Biblioservice Gelderland onderzocht in 2008 of het Media-Mover concept een manier is om de dienstverlening in het Kulturhus aan te bieden. Deze nieuwe bibliotheekvoorziening is ontwikkeld in samenspraak met zeven basisbibliotheekdirecteuren.

Servicepunt

Het Servicepunt in Nieuw Vossemeer is een concept waarbij de bibliotheek wordt ingezet als instrument bij het verbeteren van de leefbaarheid. Een Servicepunt is een plek voor en door inwoners; een centrale plek in het dorp waar mensen elkaar ontmoeten. Bovendien hebben bezoekers van een Servicepunt toegang tot alle diensten van het bibliotheeknetwerk.

Steunste

Kleinschalige voorzieningen in dorpen en buurten waar allerlei ondersteuning wordt geboden opdat mensen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. Te vinden in het Oldambt in Groningen. Het uitgangspunt is om door samenwerking gebruik te maken van elkaars aanbod en kracht.

De brochure is terug te vinden op de site van de VNG.

INSTRUMENTEN

SUBSIDIE

Er kan bij budgetsubsidie van een basisbibliotheek achtereenvolgens sprake zijn van een samenwerkingsovereenkomst tussen de gemeenten, een meerjarenconvenant tussen de gemeenten en de basisbibliotheek en een eenjarige product-prestatieovereenkomst ter uitvoering van de subsidiebeschikking.

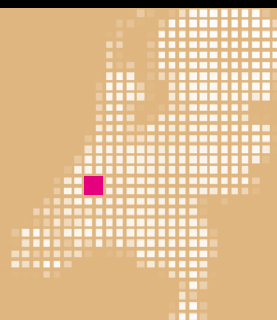
De eenjarige product-prestatieovereenkomst is terug te vinden in bijlage 6 van de encyclopedie. Op de VNG website vindt u de notitie budgetsubsidie. Hierin staan de modellen voor de product-prestatieovereenkomst en het meerjarenconvenant tussen de gemeente en de basisbibliotheek en voorbeelden van een samenwerkingsovereenkomst tussen gemeenten en een gezamenlijke verordening.

Meer informatie over overheids subsidies aan bibliotheken is terug te vinden in het onderdeel 'Kengetallen'.

DE GEMEENTE SCHAKELT **DE BIBLIOTHEEK** IN OM MEE TE DENKEN OVER HET **JEUGD- EN ACCOMMODATIEBELEID**

3B-BIBLIOTHEEK LEVERT GERICHTE PRESTATIES AAN GEMEENTEN

klantgericht en maatwerk

In 2005 zijn de bibliotheken van Bleiswijk, Bergschenhoek en Berkel en Rodenrijs gefuseerd tot de 3B-Bibliotheek. Dit liep bijna gelijk op met de fusie van deze drie gemeenten tot de nieuwe gemeente Lansingerland, die in 2007 is afgerond. In 2010 zal de 3B-bibliotheek fuseren met de bibliotheek van Pijnacker – Nootdorp. Zo ontstaat een bibliotheek voor een verzorgingsgebied van meer dan 90.000 inwoners. De gemeente Lansingerland is met vijf Vinex locaties een van de **snelst groeiende gemeenten** van Nederland.

De gemeente schakelt de bibliotheek in om mee te denken over het beleid, maar ook om projecten uit te voeren: in het jeugdbeleid, bij de ontwikkeling van culturele projecten en het accommodatiebeleid. Er is regelmatig contact tussen directie en staf van de 3B-Bibliotheek, de wethouders en de ambtenaren. In 2010 zal de 3B-Bibliotheek te maken krijgen met twee subsidiegevers, de gemeenten Lansingerland en Pijnacker-Nootdorp. In een werkgroep met de beleidsambtenaren van Lansingerland en Pijnacker – Nootdorp en bibliotheekdirecteur Petra Hornung wordt met behulp van het meerjarenplan van de 3B-Bibliotheek gewerkt aan gezamenlijke afspraken over beleid en subsidies. De gemeente is bezig met **beleidsgestuurde contractfinanciering** voor alle instellingen, zo ook voor de bibliotheek. De bibliotheek stelt eens per vier jaar een vernieuwingsagenda op.

De 3B-Bibliotheek heeft in het meerjarenbeleidsplan 2009 - 2012 **speerpunten** gekozen, zoals het inrichten van het informatiecentrum Lansingerland samen met lokale en regionale instellingen, samenwerking met historische verenigingen en het ontwikkelen van een culturele kaart. In het plan zijn doelen uitgewerkt in 25 **kritische prestatie-indicatoren**. Per indicator worden benoemd: het INK gebied, de speerpunten, de kernfunctie van de bibliotheek waarop de indicator betrekking heeft en **'kritische succesfactoren'** als klantgerichtheid en maatwerk.

Op het INK gebied 'strategie en beleid' kiest de bibliotheek bijvoorbeeld het speerpunt verbeteren van het jaaraanbod voor het onderwijs. Hier is **'maatwerk'** de kritische succesfactor. Daarna geeft men concreet aan op welke punten die dienstverlening verbeterd moet worden. Activiteiten zijn onder meer: een jaarlijkse inspiratie workshop voor leerkrachten op het terrein van mediawijsheid en maatschappelijke stages voor leerlingen. Andere voorbeelden van activiteiten zijn: het ontwikkelen van vijf lesmodules cultuureducatie voor de basisscholen en het bereik dat men daarmee heeft; de organisatie van een cultureel programma voor kinderen en het bereik daarvan. In een **prestatieovereenkomst 2009** worden de prestaties benoemd per functie. De bibliotheek heeft wel moeite om de groei van Lansingerland 'bij te benen'. Zo is het aantal basisscholen gegroeid van 10 naar 30. Dit vraagt veel van de dienstverlening.

De bibliotheek heeft ook voor het interne management prestatie-indicatoren geformuleerd. Per terrein zijn medewerkers van de bibliotheek verantwoordelijk gemaakt voor het bereiken van resultaten. Deze gegevens zijn ook voor de gemeente inzichtelijk, zodat men desgewenst over de schouders van de bibliotheekdirecteur kan 'meekijken'.

Naam bibliotheek
Stichting 3B-Bibliotheek
Website
www.3b-bibliotheek.nl
Telefoon
010-5299380

Naam bibliotheek
Stichting Bibliotheek Pijnacker-Nootdorp
Website
www.bibliotheekpn.nl
Telefoon
015-3694430

Subsidiërende gemeenten
Gemeente Lansingerland
Gemeente Pijnacker-Nootdorp

Omvang van het verzorgingsgebied
49.000 inwoners en samen met Pijnacker-Nootdorp 102.500 inwoners

Aantal leden in 2008
Geregistreerde gebruikers (leden) 11.857 (3B) 9.833 (PN)

Aantal bezoekers / gebruikers in 2008
Uitleningen 389.177 (3B) 332.454 (PN)
Bezoeken bibliotheek 169.812 (3B) 224.713 (PN)

Huidig aantal fte's en aantal personeelsleden
9 (3B) / 8 (PN)

Huidig aantal vrijwilligers
9 (3B) / 23 (PN)

Plaats van de hoofdvestiging plus aantal nevenvestigingen en evt. andere voorzieningen (zoals servicepunten, steunpunten, bibliobussen etc.)
5 vestigingen in de diverse kernen

TARIEVEN

Artikel 11A Wet op het specifiek cultuurbeleid

“Voor het uitlenen van gedrukte werken in openbare bibliotheken aan personen beneden de leeftijd van achttien jaren wordt slechts een contributie of andere geldelijke bijdrage geheven, indien het college van gedeputeerde staten of het college van burgemeester en wethouders dat de openbare bibliotheek bekostigt of in stand houdt daartoe heeft besloten. De contributie of andere geldelijke bijdrage bedraagt ten hoogste de helft van de contributie of andere geldelijke bijdrage die wordt geheven van personen die achttien jaren of ouder zijn”.

Onderzoek Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) zomer 2009

Bibliotheken blijken sterk te verschillen in de tarieven die zij hun leden in rekening brengen. De afgelopen jaren is er veel met de tariefstelling geëxperimenteerd. Hierdoor is diversiteit in de gehanteerde tariefsoorten ontstaan. Sommige bibliotheken bieden hun volwassen leden de keuze tussen een groot aantal verschillende soorten abonnementen. Bij de ene bibliotheek ligt de focus op de vaste kosten (lidmaatschapsgeld), bij een andere op de variabele kosten (per geleend item). Onderlinge uitwisseling van materialen (via Zoek&Boek) brengt soms aanzienlijke verschillen in bijvoorbeeld leengeld aan het licht. Dit kan volgens de VOB verwarring bij de lener teweeg brengen. Bovendien vormt het een obstakel voor bibliotheken om zich gezamenlijk als branche te presenteren aan het publiek. Op verzoek van een aantal bibliotheken is de VOB in 2009 een onderzoek gestart naar de effecten van de tariefstellingen. Op het moment van schrijven van deze encyclopedie zijn de uitkomsten hiervan nog niet bekend. Deze worden rond de zomer van 2009 verwacht.

Kortingen: Nibud-onderzoek maart 2009

Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) rekent in zijn rapport over de betaalbaarheid van de kunstbeoefening van maart 2009, het *Lidmaatschap bibliotheek* tot het zogeheten restpakket. Het gaat om uitgaven die niet verplicht zijn zoals in het basispakket maar wel noodzakelijk worden geacht om in de maatschappij te kunnen functioneren. Er is door het NIBUD uitgegaan van een gemiddeld jaarabonnement van € 30,- per jaar, voor 65-plussers is dit € 25,-. Het NIBUD stelt daarbij dat veel gemeenten op enigerlei wijze de kosten compenseren bijvoorbeeld voor minder draagkrachtigen.

Enkele praktijkgegevens

Bij waarnemingen in het land en navraag onder de grotere gemeenten heeft de VNG kunnen constateren dat er veelal contributievrijheid is tot 16 jaar. Vanaf 16 jaar komt soms een gewinningstarief voor: vaak voor een periode van 2 jaar maar het kan ook doorlopen tot en met de leeftijd van 22 jaar. Het algemene volwassenentariaf start veelal vanaf 18 jaar. Soms zijn studenten hiervan uitgezonderd. Personen vanaf 65 jaar krijgen in de meeste gevallen een korting van ongeveer 20% (variërend van geen korting tot 40%). De bibliotheken werken zelf niet met inkomensafhankelijke tarieven, maar indien men op lokaal niveau het bibliotheekgebruik van minder draagkrachtigen wil ondersteunen gebeurt dat door bibliotheekpassen of andere kortingspassen. Er zijn voorts gemeenten die uitsluitend het leengeld afkopen voor geschreven materiaal of in totaliteit. Of men laat het globaal verwerken in het abonnementstarief,

V

zodat een lener niet geconfronteerd wordt met meer kosten bij meer lenen. Verder wordt op verschillende plekken gewerkt met pakketten die elk een eigen kostenplaatje en / of leengeldtarieven kennen. Het gaat dan om beperkt, gemiddeld en veel lenen of lenen bij een vestiging ten opzichte van een uitleenpost. Indien er meer volwassen gebruikers zijn in een gezin dan komt een contributiekorting voor het tweede en volgende gezinslid voor.

Naast het bovengenoemde algemene tariefplaatje van het Nibud kan het volgende opgemerkt worden.

- Het goedkoopste tarief dat de VNG tot op heden aantrof is: € 15,- voor 19 tot en met 22 jarigen, € 25,- voor volwassenen en € 15,- voor 65+ jaar. Het lenen van geschreven materiaal is hier gratis, terwijl voor cd/cd-rom/dvd/video wel leengeld wordt geheven. Voor personen met een minimuminkomen, inburgeraars en uitkeringsgerechtigden voor wie toeslagen gelden is de bibliotheek gratis met behulp van een stadspas, hetgeen ook geldt voor 65+ jaar met deze pas.
- In een ander bijzonder geval begint de betaling van de contributie al op 14 jaar, maar deze blijft laag in de gehele levensperiode: 14-18 jaar € 9,50, 18- 20 jaar € 15,-, 20-65 jaar € 25,- en 65+ jaar € 15,-. Er is hier leengeld met twee soorten tarieven: hoog (hits, nieuw verschenen) en laag. Personen op bijstandsniveau kunnen via de gemeente een tegemoetkoming krijgen, zodat de bibliotheek gratis wordt.
- De VNG vond ook een opvallend hoog tarief: € 45,- voor volwassenen en € 36,- voor 65+ jaar. Hieraan zijn echter diverse gratis diensten gekoppeld: in het geheel geen leengeld, internetten in de bibliotheek, film-huisfilms thuis bekijken, bibliotheekpas voor een partner en lenen bij het archief en de wetenschappelijke steunfunctie bibliotheek. Voorts kunnen personen tot 120% van het minimuminkomen via de gemeenten regelen dat zij slechts de helft van het tarief betalen.

Zie ook de onderdelen ‘**Leenrecht**’ en ‘**Passen**’ elders in de encyclopedie.

VESTIGINGEN

INSTRUMENTEN

In de Richtlijn deel I staat informatie over de verschillende vestigingsvormen. In de Richtlijn deel II staat informatie over de kostentoerekening. De aanvulling op de Richtlijn deel II geeft meer informatie over dienstverleningsconcepten, huisvesting en personeelsformatie. In de Handreiking ‘Spoorboekje voor maatschappelijke voorzieningen over wijkaccommodaties van de VNG, die in september 2008 is verschenen, staan kerngegevens over bibliotheekvestigingen.

Meer informatie over vestigingen is te vinden in het onderdeel ‘**Huisvesting**’.

VRIJWILLIGERS- BELEID

Artikel 48 van de CAO Openbare Bibliotheken handelt over het vrijwilligerswerk. In dit artikel 48 zijn bepalingen opgenomen over de functies van professionele krachten en vrijwilligers. Een bepaling uit de CAO stelt dat kernfuncties van bibliotheektechnische en administratieve aard slechts door professionele krachten vervuld zullen worden (art 48, lid 3). Voorts is bepaald dat geen werkzaamheden die nu door personeel in loondienst verricht worden aan vrijwilligers zullen worden overgedragen (lid 1). Maar andersom geldt ook dat periodiek wordt gezien welke taken van vrijwilligers aan werknemers in loondienst kunnen worden overgedragen (lid 2).

De VNG vindt het artikel te beperkend. Het artikel is niet meer toegesneden op de huidige tijd waarin inzet van vrijwilligers niet gaat over het al dan niet verdringen van professionals op de arbeidsmarkt maar een uiting is van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van instellingen.

Burgers en publieke instellingen ontmoeten elkaar steeds vaker en creëren samen de dienstverlening.

Voorts kan strikte toepassing van het artikel leiden tot bizarre situaties. Zo is het volgens de CAO toegestaan dat vrijwilligers optreden als gastdame of -heer in een bibliotheekvoorziening in bijvoorbeeld een bejaardenhuis waar ouderen een krantje kunnen lezen of een boek kunnen lenen. De vrijwilligers mogen koffie en thee serveren en de bezoekers te woord staan. Maar het is ze verboden de ruimte na sluitingstijd ook weer op te ruimen. Zo wordt het leveren van bibliotheekvoorzieningen op maat gefrustreerd.

De VNG is van mening dat vrijwilligers bij hun activiteiten professioneel ondersteund en begeleid moeten worden. Dat is juist nodig om de dienstverlening op het vereiste kwaliteitsniveau (zie certificering) te kunnen leveren.

Het vrijwilligersbeleid is één van de belangrijke thema's die de VNG heeft aangegeven voor het traject van bibliotheekvernieuwing. Bibliotheken maken gebruik van vrijwilligers. Ze worden in de directe dienstverlening (uitleenfunctie) ingeschakeld maar ook zijn er vele voorbeelden waarbij de inzet van vrijwilligers nieuwe producten van de bibliotheek mogelijk maakt.

Zo experimenteren verschillende bibliotheken met de inzet van jongeren voor het realiseren van jeugdbibliotheken. Jongeren krijgen daarbij bijvoorbeeld de taak van de traditionele jeugdbibliothecaris of maken zelf plannen voor inrichting en vormgeving van de jeugdbibliotheek. Vrijwilligers schrijven bijvoorbeeld teksten over de historie van de stad die de bibliotheek dan via een website beschikbaar stelt. Vrijwilligers kunnen ook benut worden om specifieke kennis te verwerven, bijvoorbeeld over doelgroepen.

De VNG en Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) zien de inzet van vrijwilligers als een belangrijk instrument om de lokale verankering van bibliotheken te versterken. Daarom wisselen beide organisaties al geruime tijd van gedachten over de ontwikkelingen in vrijwilligersbeleid.

V

Momenteel onderzoekt de VOB met diverse partners welke maatschappelijke stages de openbare bibliotheken gaan aanbieden en welke invulling dit krijgt. Er zijn tot op heden nog geen modellen ontwikkeld.

Op 14 juni 2007 heeft de VOB een presentatie gegeven over de ontwikkelingen rondom vrijwilligersbeleid in het bibliotheekwerk. Deze presentatie is via de site van de VOB te bekijken.

Op 24 juni 2008 organiseerden beide organisaties samen met Movisie een expertbijeenkomst over vrijwilligersbeleid in de bibliotheek. De gezamenlijke verklaring: **'Vrijwilligers? Samenwerkingspartners!'** is het resultaat van deze bijeenkomst.

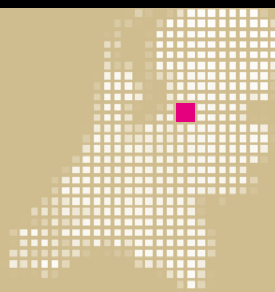
Het genoemde document vindt u op de website van de VNG.

STUDENTEN HEBBEN ONLINE TOEGANG TOT **DE DIGITALE PRODUCTEN** VAN DE BIBLIOTHEEK

BIEBSEARCH BEREIKT STUDEN- TEN DIGITAAL IN ZWOLLE

Bibliotheek Zwolle is in 2007 gestart met het project Biebsearch. Biebsearch heeft tot doel om jongeren in het voortgezet onderwijs en MBO te bereiken. Het bibliotheekbezoek van deze groep jongeren tussen 13 en 20 jaar ligt landelijk lager dan van de leeftijdscategorie tot 13 jaar. Het project is ontwikkeld in samenwerking met het Zwolse ROC Landstede. Een jaar later is ook het ROC Deltion college aangehaakt.

Kern van Biebsearch is dat digitale producten van de bibliotheek via de **Aquabrowser** direct gekoppeld zijn aan de **elektronische leeromgeving** van de student. Studenten heb-

ben op deze manier online toegang tot een goed toegeruste en laagdrempelige informatiebron. Online bestelde materialen worden de volgende dag afgeleverd op school.

Als onderdeel van Biebsearch krijgen zowel docenten als studenten een introductie in mediavaardigheden. Tevens biedt de bibliotheek stageplaatsen. De maatschappelijke stage van 20 uur binnen het voortgezet onderwijs en de verplichte stage binnen het curriculum voor de ROC-student. **Via de stages lukt het om jongeren ook weer richting bibliotheek te halen.**

Eenmaal binnen zijn jongeren vaak positief verrast over de keuzemogelijkheden qua werkzaamheden en projecten, waar zij een rol in kunnen spelen. Het eerste jaar bereikte Biebsearch circa 2.000 jongeren, het tweede jaar kwamen daar nog eens 2.000 bij. Op termijn is de bedoeling dat met Biebsearch alle 40.000 studenten van de twee ROC's worden bereikt. Het project heeft een vrij lange aanlooptijd gekend, onder andere vanwege het creëren van **ruimte binnen het reguliere lesprogramma voor het geven van instructies** door een speciaal voor de pilots aangetrokken medewerker.

Zowel de bibliotheek als de scholen hebben in het project geïnvesteerd. De gemeente heeft een eenmalig bedrag toegekend aan de pilot van € 70.000,- onder andere voor de financiering van een projectleider. Voor de gemeente is het project van belang, aangezien het een **investering** betekent **aan de 'voorkant'**; beter nu de jongeren te behouden voor lezen en literatuur, dan straks moeten investeren om hen weer terug te brengen naar de bibliotheek. Daarnaast leren de deelnemers goed om te gaan met het verwerken van informatie. Op termijn moet Biebsearch kostendekkend worden, omdat (via de school) alle leerlingen en studenten lidmaatschapsgeld betalen aan de bibliotheek.

De bibliotheek Zwolle won met het onderwijsproject Biebsearch de Bibliotheek Innovatie Prijs 2008, ondermeer vanwege de **gedurfde aanpak** en het getoonde **ondernemerschap**. De pilot in Zwolle heeft een duur van twee jaar. In 2009 loopt het project af. Het project is inmiddels uitgebreid en er is veel belangstelling voor vanuit binnen- en buitenland. Bibliotheek Zwolle krijgt voor de externe publiciteit tevens ondersteuning van de Provincie Overijssel.

Naam bibliotheek
Bibliotheek Zwolle
Website
www.bibliotheekzwolle.nl
Telefoon
038-4217278

Subsidiërende gemeenten
Gemeente Zwolle

Omvang van het verzorgingsgebied
115.000 inwoners

Aantal leden in 2008
33.433 leden

Aantal bezoekers / gebruikers in 2008
630.706 bezoekers

Huidig aantal fte's en aantal personeelsleden
40 fte's
60 personeelsleden

Huidig aantal vrijwilligers
n.v.t.

Plaats van de hoofdvestiging plus aantal nevenvestigingen en evt. andere voorzieningen (zoals servicepunten, steunpunten, bibliobussen etc.)
1 hoofdvestiging
Diezerstraat
3 nevenvestigingen
Bibliobus

W WELZIJNSWET

De geschiedenis van het openbare bibliotheekwerk in Nederland is ruim honderd jaar oud. De rijksbemoeienis met het werk begon in 1921 met de Rijkssubsidievoorwaarden die tot 1975 dienst deden en waarin de opbouw van het stelsel vorm kreeg. De Bibliotheekwet die van 1975 tot 1987 functioneerde, had als doel optimalisering van spreiding en publieksaandacht.

In het kader van decentralisatie van beleid werd het bibliotheekwerk na 1987 de primaire verantwoordelijkheid van de lagere overheden, hetgeen geregeld werd via de Welzijnswet. In deze wet werd de verantwoordelijkheid tussen de overheden als volgt geregeld: rijk indirecte steunfunctie, provincies directe steunfunctie plus directie- en administratievoering van bibliotheken in gemeenten tot 30.000 inwoners, gemeenten uitvoerend werk.

Sinds 1994 maakt het bibliotheekwerk deel uit van de Wet op het specifiek cultuurbeleid waarin in twee artikelen (artikel 11a en 11b) jeugdcontributie en netwerkvorming aan de orde komen. Deze wet bevat in tegenstelling tot de Welzijnswet geen verantwoordelijkheidsverdeling tussen de overheden. Met het oog op de bibliotheekvernieuwing zijn tussen de bewindspersoon van OCW, IPO en VNG in het Koepelconvenant herstructurering openbaar bibliotheek van 2001 en de aanvulling daarop van 2004 afspraken gemaakt over de verdeling van de verantwoordelijkheden tussen de overheden. Per 2008 is de verantwoordelijkheid voor de directie- en administratievoering van bibliotheken in gemeenten tot 30.000 inwoners overgegaan naar deze gemeenten zelf, waarvoor zij een storting in het gemeentefonds hebben ontvangen.

Per 2009 is het Koepelconvenant herstructurering openbaar bibliotheekwerk volgens de bestuurlijke afspraken van minister Plasterk van OCW, IPO en VNG vervangen door een charter tussen de drie overheden. Bepalingen uit het charter gelden per 1 januari 2010. Het bestuur van de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) geeft de voorkeur aan gedetailleerdere wetgeving en heeft op 20 augustus 2008 het advies van de VOB-Werkgroep wetgeving **'Naar een nieuwe bibliotheekwet: proeve van een wettelijke regeling voor het openbare bibliotheekwerk'** aan minister Plasterk aangeboden. De VOB-ledenvergadering heeft op 11 december 2008 met instemming kennis genomen van de concept bibliotheekwetgeving.

Zoals in de cultuursector gebruikelijk is er op dit moment naast de wet, het voormalige Koepelconvenant en de huidige bestuurlijke afspraken sprake van zelfregulering door de branche (via de VOB). Deze geschiedt in samenspraak met de VNG, als er kostenaspecten voor subsidiërende gemeenten mee gemoeid kunnen zijn. Zo is er een **'Statuut voor de openbare bibliotheek'**. En er zijn afspraken tussen de VOB en VNG gemaakt over de **'Certificeringsnormen voor openbare bibliotheken 2006-2009'** (= het basisniveau) en de **'Richtlijn voor basisbibliotheken'** (= het streefniveau). Met deze laatste is jaarlijks € 111 miljoen meer gemoeid dan de huidige gemeentelijke subsidie, een bedrag dat gemeenten niet kunnen opbrengen en dat derhalve wordt meegenomen bij de uitwerking van het charter dat per 2010 gaat gelden.

WET OP SPECIFIEK CULTUURBELEID

W

Sinds 1994 maakt het bibliotheekwerk deel uit van de Wet op het specifiek cultuurbeleid waar in twee artikelen (artikel 11a en 11b) jeugdcontributie en netwerkvorming aan de orde komen. Deze wet bevat in tegenstelling tot de Welzijnswet geen verantwoordelijkheidsverdeling tussen de overheden.

De wet vindt u op de site **www.wetten.overheid.nl**. Het gaat voor de bibliotheken voornamelijk om artikel 11. U treft het betreffende wetsartikel aan in bijlage 1 van deze encyclopedie.

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

W WETENSCHAPPELIJKE STEUNFUNCTIE BIBLIOTHEKEN (WSF)

Veertien grootstedelijke bibliotheken verzorgen de zogenaamde Wetenschappelijke Steunfunctie. Dit betreft beheer en onderhoud van een achtergrondcollectie van materialen op HBO en wetenschappelijk niveau. De veertien bibliotheken verzorgen elk een aantal domeinen binnen deze collectie. Alle openbare bibliotheken kunnen vanuit deze collecties materialen aanvragen voor hun leden (Interbibliothecair Leenverkeer, IBL). De landelijke Stichting WSF verzorgt de afstemming.

De financiering van de WSF en IBL is een provinciale taak, waarvoor de provincies rijks gelden in het provinciefonds hebben ontvangen. Een aantal provincies heeft de financiering echter stopgezet. Zij zijn van mening dat burgers de informatie tegenwoordig via internet eenvoudig kunnen vinden. Bovendien kunnen burgers lid worden van een universiteitsbibliotheek en zo toegang tot deze materialen krijgen. De betreffende bibliotheken hebben de dienstverlening echter niet stopgezet omdat deze is geïntegreerd in de basistaken van de bibliotheek. De gemeenten waarbinnen deze vestigingen vallen, bekostigen deze dienstverlening uit eigen middelen. Het is de bedoeling dat de WSF onderdeel gaat uitmaken van het door de overheden over te nemen collectieplan (zie ook het onderdeel Collectiebeleid).

WSF wordt Plus

De Stichting Samenwerkingsverband van Bibliotheken met een Wetenschappelijke Steunfunctie heeft op 20 maart 2009 de wens uitgesproken het gesloten systeem van de WSF-bibliotheken om te vormen tot een open systeem van meer participanten. Daartoe is het concept van de Plusbibliotheek geïntroduceerd. In dit nieuwe systeem krijgen Plusbibliotheken als missie de openbare bibliotheekvoorziening interessant te houden en interessanter te maken voor de hoger opgeleide burgers die de bibliotheek gebruiken voor hun algemene (veelal culturele) ontwikkeling. De Plusbibliotheken werken samen om die functie te ontwikkelen ten behoeve van de dienstverlening aan de eigen klanten en aan de klanten van de Collectie Nederland.

Het algemene uitgangspunt voor Plusbibliotheken is dat dit bibliotheken betreft die door hun zwaartepunten en etalages en de bijbehorende dienstverlening een extra toegevoegde waarde leveren aan de opbouw en ontwikkeling van de Collectie Nederland.

- Zwaartepunten zijn collecties van bibliotheken met een specialistisch of HBO-pluskarakter; dat wil zeggen dat die collecties breder en dieper zijn dan die van de meeste andere openbare bibliotheken.
- Etagelages presenteren informatie over thema's of domeinen die (veelal tijdelijk) in de belangstelling staan. De nadruk ligt op de prominente digitale presentatie in samenwerking met partners voor een afgebakende groep klanten.

De WSF-bibliotheken starten met een conferentie om het hiervoor geschetste verder uit te werken. Daartoe zijn afspraken gemaakt tussen de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) en de veertien WSF-bibliotheken.

Z

Meer informatie

Het document **'Extra toegevoegde waarde'** van de Stichting Samenwerkingsverband van Bibliotheken met een Wetenschappelijke Steunfunctie (maart 2009) is te vinden op de website van de VNG.

Het visiedocument **'De complete bibliotheek'** (april 2007) van de Stichting WSF geeft een aanzet voor de netwerkfunctie waarin de zwaartepuntvorming gestalte moet krijgen. Het doet een handreiking aan provincies en provinciale bibliotheeknetwerken om de zwaartepuntvorming in de provinciale processen verder gestalte te geven. Ter versterking van de provinciale processen en de uitkomsten wordt vanuit een landelijk perspectief een visie gegeven op een stelsel van zwaartepunten.

De belangrijkste onderdelen van de netwerkfunctie zijn samenwerking voor collecties, een verdere professionalisering van de informatiefunctie en innovatief vermogen. Het visiedocument is het resultaat van de werkconferentie van de WSF-bibliotheken in januari 2007.

De **bibliotheekplannen (marsrouteplannen)** geven inzicht in de wetenschappelijke steunfunctiebibliotheken binnen de provincies.

Het collectiebeleid is ook onderdeel van de bestuurlijke afspraken over de bibliotheekinnovatie 2009-2012, die in december 2008 tussen de minister van OCW, het IPO en de VNG zijn gemaakt.

De genoemde documenten vindt op de website van de VNG.

BELEID-REGELGEVING-INHOUDELIJK

ZWAARTEPUNT- BIBLIOTHEKEN

Meer informatie over zwaartepuntbibliotheken is terug te vinden in het onderdeel WSF.

DE DIGITALE ETALAGE **VERBINDT INFORMATIE**

PIJLERS BINNEN DE **TOPDIENSTEN** ZIJN **ONDERWIJS & OPVOEDING** EN **MANAGEMENT & MARKETING**

BIBLIOTHEEK MIDDEN-BRABANT MAAKT WERK VAN TOPDIENSTEN

Stichting WSF (Wetenschappelijke SteunFunctie) concentreert zich op een aanpak van informatievoorziening in het hogere segment (HBO en wetenschappelijk niveau) om zodoende bij te dragen aan een landelijk bibliotheek- en **informatienetwerk**. Burgers kunnen bij veertien grote stedelijke en provinciale bibliotheken door het hele land, terecht voor informatie en diensten die niet voorhanden zijn in de plaatselijke bibliotheken. Deze grote stedelijke en provinciale bibliotheken worden ook wel WSF bibliotheken genoemd, of zwaartepuntbibliotheken. Zo ook in de provincie Noord-Brabant. Taken bestaan uit **collectievorming en -beheer** in het kader van de **Netwerkcollectie Nederland**, informatiedienstverlening op specifieke, landelijke domeinen en beheer en conservering van regionale cultureel erfgoedcollecties.

Deze taken worden in Noord-Brabant uitgevoerd door Bibliotheek Midden-Brabant en Bibliotheek Eindhoven. Deze bibliotheken hebben eind 2007 de opdracht gekregen van het Directieoverleg Brabantse Bibliotheeknetwerk (DOBB) om elke burger in de provincie Brabant – ongeacht woonplaats – via de zogenaamde TOPdiensten **toegang te geven tot informatie in het hogere segment**. De TOPdiensten richten zich op de volgende producten: collecties op HBO en wetenschappelijk niveau, vraagbemiddeling, interbibliothecair leenverkeer, innovaties/productontwikkeling en netwerkactiviteiten. Binnen de TOPdiensten beheert Bibliotheek Midden-Brabant de zwaartepunten **onderwijs & opvoeding** en **management & marketing**.

In opdracht van de Brabantse bibliotheken is in 2008 een functioneel ontwerp voor een digitale etalage onderwijs & opvoeding opgesteld. Een **digitale etalage** kan gezien worden als een themaplatform waarin op een overzichtelijke wijze informatie met elkaar in verbinding gebracht wordt. Het gaat hier om informatie op allerlei gebied: boeken en tijdschriften, digitale bestanden, beeld & geluid, hoorcolleges, weblogs, links naar websites, activiteiten et cetera. Via de digitale etalage worden onder andere collecties van verschillende instellingen in Noord-Brabant **digitaal toegankelijk** gemaakt, zoals bijvoorbeeld onderwijsinstellingen op HBO niveau en universiteiten. Uiteindelijk is het de bedoeling dat de etalage naadloos kan worden ingepast in de digitale omgeving van de Brabantse basisbibliotheken, zodat de klanten er **optimaal gebruik** van kunnen maken.

Vanaf 2009 gaan de WSF-bibliotheken hun aanpak meer richten op zwaartepunten en bijzondere collecties, als onderdeel van de Collectie Nederland. De WSF-bibliotheken zullen meer de **samenwerking zoeken met de Koninklijke Bibliotheek en de universitaire bibliotheken**. Dit zal een flinke impuls geven aan de verdere ontwikkeling van de Collectie Nederland. Momenteel wordt zoals gezegd al geïnvesteerd in etalageconcepten, waarbij de nadruk ligt op prominente digitale presentatie van informatie en diensten in de richting van een duidelijke groep gebruikers. Dit jaar nog wordt de digitale etalage van Bibliotheek Midden-Brabant verder uitgewerkt waarbij de nadruk ligt op de inzet **web 2.0 toepassingen**.

Naam bibliotheek
Bibliotheek Midden-Brabant
Website
www.bibliotheekmb.nl
Telefoon
013-4648510

Subsidiërende gemeenten
Gemeente Goirle, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk en Tilburg

Subsidiënt TOPdiensten
Directieoverleg Brabantse Bibliotheeknetwerk (DOBB)

Omvang van het verzorgingsgebied
289.706 inwoners

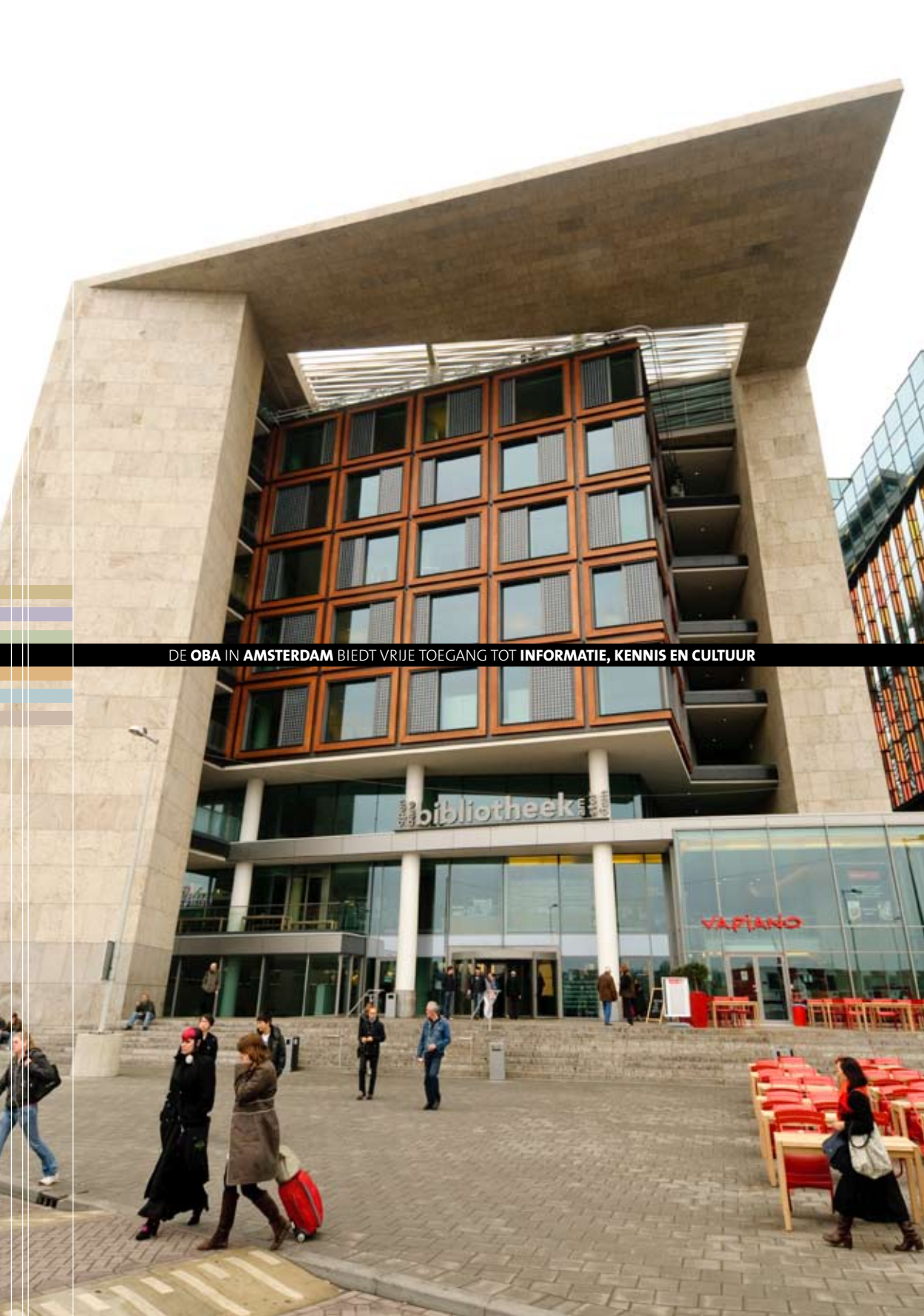
Aantal leden in 2008
69.157 leden

Aantal bezoekers / gebruikers in 2008
1.459.515 bezoekers
2.596.600 uitleningen

Huidig aantal fte's en aantal personeelsleden
131 fte's
216 personeelsleden

Huidig aantal vrijwilligers
Geen, m.u.v. de bezorgdienst aan huis

Plaats van de hoofdvestiging plus aantal nevenvestigingen en evt. andere voorzieningen (zoals servicepunten, steunpunten, bibliobussen etc.)
Tilburg, daarnaast 13 nevenvestigingen en 3 servicepunten

DE OBA IN AMSTERDAM BIEDT VRIJE TOEGANG TOT INFORMATIE, KENNIS EN CULTUUR

HOOFDSTUK IVA. BIBLIOTHEEKWERK

Artikel 11a

Voor het uitlenen van gedrukte werken in openbare bibliotheken aan personen beneden de leeftijd van achttien jaren wordt slechts een contributie of andere geldelijke bijdrage geheven, indien het college van gedeputeerde staten of het college van burgemeester en wethouders dat de openbare bibliotheek bekostigt of in stand houdt daartoe heeft besloten. De contributie of andere geldelijke bijdrage bedraagt ten hoogste de helft van de contributie of andere geldelijke bijdrage die wordt geheven van personen die achttien jaren of ouder zijn.

Artikel 11b

1. Onze Minister, de provinciale besturen en de gemeentebesturen bevorderen dat een door hen bekostigde of in stand gehouden voorziening van bibliotheekwerk deelneemt aan het leenverkeer met andere voorzieningen van bibliotheekwerk en dat netwerken worden gevormd overeenkomstig het bepaalde in dit artikel.
2. Het deelnemen aan het leenverkeer houdt in:
 - a. het op verzoek aan een andere voorziening van bibliotheekwerk ter beschikking stellen van bibliotheekmaterialen ten behoeve van gebruikers van die voorziening;
 - b. het op verzoek van een gebruiker doen van een verzoek als bedoeld onder a aan de daarvoor in aanmerking komende voorzieningen van bibliotheekwerk;
 - c. het maken van afspraken met betrekking tot de uitvoering van het bepaalde onder a en b.
3. Een lokaal netwerk bestaat uit de door de gemeente bekostigde of in stand gehouden openbare bibliotheken; een provinciaal netwerk bestaat uit een provinciale bibliotheekcentrale en de lokale netwerken in het gebied waarin deze werkzaam is; het landelijke netwerk bestaat uit de landelijke voorzieningen van bibliotheekwerk en de provinciale netwerken.
4. Het vormen van een netwerk houdt in ieder geval in het maken, schriftelijk vastleggen en het, voor zover de bekostigende overheden daartoe midde-len ter beschikking stellen, medewerken aan de uitvoering van afspraken over:
 - a. het verzamelen, opslaan, ontsluiten, toegankelijk maken en beschikbaar stellen van informatie;
 - b. het vervaardigen van een centrale catalogus van bibliotheekmaterialen die in de bij het netwerk aangesloten bibliotheken ter uitlening of inzage beschikbaar zijn;
 - c. het aanschaffen van bibliotheekmaterialen ten behoeve van bij het netwerk aangesloten bibliotheken;
 - d. het bibliotheekwerk voor specifieke categorieën;
 - e. het automatiseren van de administratie van het uitlenen van bibliotheekmaterialen en van de centrale catalogus;
 - f. het beschikbaar stellen van informatie op het gebied van het openbare bestuur.
5. Het vormen van een lokaal of provinciaal netwerk houdt bovendien in ieder geval in het maken, schriftelijk vastleggen en medewerken aan de uitvoering van afspraken over:
 - a. het schoolmediatheekwerk;
 - b. de samenwerking met culturele en educatieve instellingen; alsmede indien het een provinciaal netwerk betreft, over:
 - c. het zo goed mogelijk laten aansluiten van het aanbod van de bij het netwerk aangesloten bibliotheken op de behoeften van gebruikers die deelnemen aan het hoger beroepsonderwijs of de volwasseneneducatie en op in aanmerking komende aspecten van het regionale cultuur- en welzijnsbeleid;
 - d. de diensten die de provinciale bibliotheekcentrale zal verrichten voor openbare bibliotheken die door gemeenten worden bekostigd of in stand gehouden.

3 juli 2008 voerden OCW, IPO en VNG bestuurlijk overleg over de bibliotheekvernieuwing. Besloten werd onder meer tot het instellen van een commissie met als opdracht een advies uit te brengen over het te voeren innovatiebeleid in de periode 2009-2012. De commissie, onder leiding van mevr. drs. J. Calff, heeft op 2 december 2008 haar advies officieel uitgebracht.

Algemeen

OCW, IPO en VNG hebben veel waardering voor het complexe werk dat de adviescommissie in korte tijd heeft verricht. Naar aanleiding van het advies komen zij het volgende overeen:

1. De digitale en fysieke bibliotheek versterken elkaar en moeten op elkaar worden afgestemd. Met de commissie verbinden de overheden de toekomst van de openbare bibliotheken nadrukkelijk aan het functioneren daarvan als één samenhangend stelsel, bestaande uit twee pijlers:
 - de plaatsonafhankelijke digitale bibliotheek;
 - de fysieke bibliotheken, verspreid over het hele land.
2. Het door de commissie voorgestelde sturings- en innovatiemodel wordt gevolgd: de digitale infrastructuur (programmalijn 1) en collectiebeleid (digitale content, programmalijn 3a) worden centraal aangestuurd en uitgevoerd. De overheden zijn ook van mening dat de innovatie van digitale diensten en producten het beste centraal kan worden aangestuurd (programmalijn 2). Op de overige terreinen – fysiek collectiebeleid, HRM en Marketing - is wel steeds sprake van centrale regie, maar wordt gekozen voor een organisatie die in eerste instantie uitgaat en bouwt op het innoverend vermogen van de sector zelf.
3. Bibliotheekorganisaties (basisbibliotheken, pso's) die niet meewerken aan implementatie van bestuurlijke afspraken over de landelijke openbare digitale bibliotheek, maken geen deel meer uit van het stelsel van openbare bibliotheken en kunnen ook geen aanspraak maken op middelen en voorzieningen binnen dat stelsel. Dit uitgangspunt is een nadere invulling van het netwerkconcept zoals bedoeld in de Wet op het specifiek cultuurbeleid, artikel 11b. In het systeem van certificering zal dit uitgangspunt worden verdisconteerd. Bibliotheekorganisaties die actief bijdragen aan implementatie van de landelijk afgesproken programma-activiteiten zullen – voor zover de budgettaire kaders dat toelaten – worden gestimuleerd. De uitvoering van deze afspraken, die volgen uit het besluit onder punt 1, zal door de drie overheden in nader overleg met de bibliotheeksector worden ingevuld.

Innovatieprogramma 2009, 2010-2012

4. Innovatie algemeen

Het is van belang om onderscheid te maken tussen: de digitale bibliotheek, de fysieke bibliotheek en het randvoorwaardelijk beleid (HRM en marketing). Het is wenselijk om - binnen de beschikbare innovatiemiddelen - ook enige gelden ter beschikking te stellen voor implementatie van het landelijk beleid op lokaal en provinciaal niveau, alsmede voor enkele specifieke zaken zoals genoemd bij punt 9.

Daar waar mogelijk dient aangesloten te worden op behaalde resultaten op het vlak van de drie kernfuncties (lezen, leren en informeren) voor zover het projecten van landelijk belang betreft.

5. Digitale bibliotheek

Van de door de adviescommissie voorgestelde prioriteiten hebben de digitale infrastructuur, digitale diensten en producten, en innovatie van collectiebeleid de hoogste prioriteit, omdat zij van cruciaal belang zijn voor de noodzakelijke herpositionering van de sector. De beschikbare gelden dienen in elk geval in 2009 zoveel mogelijk voor deze prioriteiten te worden ingezet.

Op korte termijn moet met name de digitale dienstverlening in termen van doelgroepen en producten/diensten nader worden gedefinieerd (onderdeel evaluatie van de huidige landelijke portal), zowel om de inzet van publieke gelden te kunnen verantwoorden als om de schaarse middelen gericht in te kunnen zetten.

Belangrijke aandachtspunten bij het innovatiebeleid op het terrein van de digitale bibliotheek zijn:

- dienstverlening van bibliotheken in kleine kernen
- versterking van het bereik onder jongeren
- ondersteuning
- het gewenste niveau van interactiviteit (Web 2.0)
- de verdere ontwikkeling van de Centrale Discotheek Rotterdam
- snelle aansluiting met de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (DBNL) en de Europese digitale bibliotheek (EUROPEANA)
- het nauwer betrekken van de NBD bij de digitale bibliotheek, zowel in organisatorisch als inhoudelijk opzicht
- afstemming op het gebied van de infrastructuur met onderzoeksprogramma's op erfgoedterrein, zoals o.a. Catch(plus); het Open Access-initiatief en de Nederlandse Overheidsreferentie Architectuur (NORA).

6. Fysieke bibliotheek (collectiebeleid)

Aandachtspunten bij de fysieke bibliotheek zijn: de systematiek voor landelijke collectieopbouw en van het distributiemodel voor fysieke collecties (interbibliothecair leenverkeer). De voorstellen van de commissie vragen om nader onderzoek alvorens tot definitieve keuzes wordt gekomen. Bezien wordt of het voorgesteld budget voor de actielijn

'De gebruiker centraal en landelijke afstemming' (fysiek collectiebeleid) volledig voor deze lijn beschikbaar moet komen. De innovatie van het collectiebeleid dient in ieder geval nadrukkelijk toegespitst te zijn op de drie kernfuncties (lezen, leren en informeren).

Daarnaast dient aan twee speerpunten extra aandacht te worden besteed: voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en de risicoleerlingen VMBO-MBO 2.¹

7. Randvoorwaardelijk beleid

Aan HRM (lijn 3b) en marketing (3c) wordt eveneens aandacht besteed in het jaarplan 2009 en de *Agenda voor de Toekomst* van de VOB. Deze activiteiten zullen worden bekostigd uit het budget dat de VOB voor de besteltaken van OCW ontvangt. De voorgestelde budgetten voor deze drie programmalijnen zullen worden ingezet voor de programmalijnen 1, 2 en 3a (digitale content), zie financiën.

Financieel

8. De programmalijnen Digitale infrastructuur (lijn 1), Innovatie van digitale diensten en producten (lijn 2) en Innovatie van digitale content (lijn 3a) worden gefinancierd conform de voorgestelde budgetten, met dien verstande dat de voorgestelde vrije ruimte in elk van de drie programmalijnen wordt benut voor de implementatiefase op lokaal en provinciaal niveau.

9. Het door de innovatiecommissie voorgestelde budget voor HRM en marketing zal (volgens een nader te bepalen verdeling) worden ingezet voor:

- extra ondersteuning van lijn 1,2 en 3a waar nodig (incl. implementatiekosten op lokaal en provinciaal niveau) bovenop de implementatieondersteuning, zoals genoemd bij punt 4.
- het financieel stimuleren van activiteiten die passen binnen de landelijk afgesproken kaders.
- activiteiten op het terrein op het terrein van de voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en de risicoleerlingen VMBO-MBO 2, zoals genoemd bij punt 4.
- projecten die op korte termijn tot voor gebruikers aansprekende resultaten leiden en van belang zijn voor steun en draagvlak voor politiek en veld.
- continuering van behaalde resultaten op het vlak van de drie kernfuncties (lezen, leren en informeren) voor zover het projecten van landelijk belang betreft en het besteltaken-budget van de VOB ontoereikend is.

1 Blijkens de Monitor Bibliotheekvernieuwing worden op de beide terreinen onvoldoende resultaat geboekt. Het Rijk acht het van belang dat in samenwerking met scholen, gemeenten en andere betrokken instellingen op korte termijn voortgang wordt gemaakt. Vandaar dat deze punten als speerpunten worden benoemd.

Beide programmalijnen worden betrokken bij de besluitvorming over de taakopdracht van het Sectorinstituut i.o.

10. De voorgestelde budgetverdeling voor 2010 t/m 2012 wordt in principe indicatief, mede vanwege de a.s. ontvlechting van de branche- en besteltaken bij de huidige VOB.

11. Bij het innovatiebeleid gaat het om een gezamenlijke inspanning van de drie overheden. VNG en IPO zullen zich inspannen om daar waar mogelijk de behaalde - en nog te behalen - resultaten ook financieel te ondersteunen waar het projecten van landelijk belang betreft. OCW zal zich inspannen om eventuele noodzakelijke intensiveringen uit andere bronnen te bekostigen.

Organisatorisch

12. In 2009 wordt een plan van aanpak gemaakt. De organisatie van de uitvoering van het programma verzorgd door een kleine projectgroep bestaande uit:

- één regisserende programmamanager
- drie inhoudelijke managers - waarvan één op voordracht van de VOB.

De Adviescommissie Bibliotheekinnovatie fungeert als klankbordgroep. De programmamanager zorgt voor afstemming met de klankbordgroep en het ambtelijk overleg tussen VNG, IPO en OCW.

13. Wat betreft de innovatiecentra wordt - vanwege de verspreid beschikbare expertise - gekozen voor een opzet, waarin:

- voor elk van de onderscheiden thema's een beperkt expertnetwerk wordt gevormd en
- waarbij één bibliotheek of pso als trekker en tevens als aanspreekpunt en eerstverantwoordelijke fungeert.

P.S.

Verdeling 20 miljoen euro Rijks gelden

In totaal stelt het Rijk jaarlijks € 20 miljoen extra beschikbaar voor de bibliotheekinnovatie. Dit bedrag is in 2009 als volgt verdeeld:

€ 1 miljoen gaat naar Kunst van Lezen ten behoeve van leesbevordering
€ 5,54 miljoen voor de digitale infrastructuur (waaronder lokale implementatie)
€ 6,13 miljoen voor de innovatie van digitale diensten en producten (waaronder lokale implementatie)
€ 5,58 miljoen voor de innovatie van de collectie (waaronder lokale implementatie)
€ 1,5 miljoen voor de organisatie
€ 250.000 voor de programmatische context
De VOB zal de activiteiten voor HRM en marketing zelf bekostigen.

DOK IN DELFT IS EEN DISCOTAKE, DE OPENBARE BIBLIOTHEEK EN EEN KUNSTUILEEN

In deze notitie benoemen VNG, IPO en OCW de uitgangspunten voor het in 2009 op te stellen bibliotheekcharter. Dit charter, waarin de hoofdlijnen van de bestuurlijke inzet en verantwoordelijkheden voor de komende jaren (2009-2012) worden vastgelegd, zal het kader vormen voor gezamenlijk bestuurlijk handelen op het terrein van de openbare bibliotheken. De charter zal zo spoedig mogelijk na tot stand koming in werking treden.

Waarom een bibliotheekcharter?

- Het grote sociaal-culturele belang van de openbare bibliotheken, zoals onder meer vastgelegd in het Unesco-manifest, wordt door de drie betrokken overheidslagen onderschreven.
- De sector opereert thans in een bestuurlijk vacuüm: het Koepelconvenant en de Aanvulling daarop zijn verlopen. De Wet op het specifiek cultuurbeleid kent slechts enkele summierse bepalingen inzake de openbare bibliotheek. De Stuurgroep Bibliotheken en de Raad voor Cultuur hebben opgeroepen tot nadere vastlegging van verantwoordelijkheden en rollen.
- OCW, IPO en VNG onderkennen het ontbreken van een bestuurlijk kader. Bij het bestuurlijk overleg over de bibliotheekvernieuwing 2009-2012 op 3 juli 2008 is daarom besloten tot opstelling van een zgn. Bibliotheekcharter. De kernfunctie daarvan is de rollen, taken en verantwoordelijkheden helder en concreet te benoemen. Heldere afspraken tussen partijen kunnen voor alle partijen afzonderlijk - en voor de sector als geheel - belangrijke voordelen opleveren:
 - *Kwaliteitsverbetering* van de dienstverlening (beter en completer aanbod) van grote én kleine basisbibliotheken doordat de aanwezige expertise beter kan worden benut
 - *Versterking continuïteit en slagkracht in de sector* doordat alle partijen beter weten waar ze aan toe zijn en daardoor adequater lange termijn beslissingen kunnen nemen over activiteiten en investeringen
 - *Efficiency verhoging/kostenbesparing* doordat dubbel werk voorkomen wordt en beter geprofitteerd kan worden van schaalvoordelen dankzij een efficiëntere taakverdeling
- Wetgeving wordt momenteel (nog) niet opgevoerd geacht omdat het proces van bibliotheekvernieuwing nog volop in ontwikkeling is.

Korte schets van de beleidsmatige context

- De bibliotheekvernieuwingsoperatie gaat, met het aflopen van de convenantsafspraken voor de periode 2001-2008, een tweede fase in die loopt van 2009 t/m 2012.
- Met betrekking tot de in deze tweede fase te volgen aanpak van bibliotheekvernieuwing liggen adviezen voor van de Stuurgroep Bibliotheken (inclusief SCP-rapport) en de Raad voor Cultuur.
- Op 3 juli 2008 vond bestuurlijk overleg plaats tussen IPO, VNG en OCW over het vervolg van de vernieuwingsoperatie. Partijen erkennen daarbij de noodzaak te komen tot tempoversnelling en versterking van de focus en regie. Besloten werd dat de komende jaren gewerkt gaat worden op basis van een bibliotheekcharter; dat een adviescommissie bibliotheekinnovatie wordt ingesteld, die in ieder geval een aantal centrale thema's (digitale bibliotheek, collectiebeleid, HRM en marketing) uitwerkt die voor de gehele bibliotheeksector van belang zijn; en dat OCW in gesprek gaat met de VOB over een herpositionering van deze organisatie in het bibliotheekveld.
- Inmiddels is een adviescommissie bibliotheekinnovatie ingesteld en hebben de minister en de VOB (bestuur en leden) ervoor gekozen de branche- en stelseltaken van de VOB te ontvlechten.

De rol en functie van het bibliotheekcharter

- In het charter staat het gezamenlijke doel van de overheden voor het bibliotheekwerk centraal:
 - Versterking van het reguliere functioneren van het stelsel
 - Versterking van de innovatiekracht van de bibliotheeksector
 - Verbetering van de regievoering en focus, mede door een betere afstemming van de beleidsinzet van overheden
 - Borging van de eerdere resultaten van bibliotheekvernieuwing.
- Het charter legt in het bijzonder de volgende elementen vast:
 - De rollen, bevoegdheden, verantwoordelijkheden van alle partijen (met name overheden)
 - De prestaties, de financieringswijze en het toezicht op naleving.

Inhoudelijke uitgangspunten

Lokaal / gemeenten

Voor het lokale niveau legt het charter vast:

- De zorg voor het opdrachtgeverschap door gemeenten.
- De noodzaak tot deelname van basisbibliotheken aan provinciale- en landelijke netwerken.
- De zorg voor de lokale implementatie van innovatiebeleid.

De VNG spant zich in, na overleg en afstemming met OCW en IPO, om:

- te bewerkstelligen dat bovenstaande punten voor het lokale niveau worden gerealiseerd
- te zorgen voor behoud en versterking van het bestuurlijk draagvlak voor het stelsel van bibliotheken
- actief te participeren in het bestuurlijk overleg en te bevorderen dat gemeenten de afspraken, die in dit overleg worden gemaakt, nakomen
- de huidige financiële inspanning (peildatum 1 januari 2009) tenminste te handhaven en zo mogelijk uit te breiden, onder voorbehoud van goedkeuring door de gemeenteraad
- het opdrachtgeverschap van gemeenten ten aanzien van basisbibliotheken verder te stimuleren¹
- actualisering van de Richtlijn voor Basisbibliotheken, in overleg met de bibliotheeksector²
- het systeem van certificering voor basisbibliotheken te actualiseren en - zo mogelijk - te koppelen aan een differentiatie in dienstverleningsniveaus en aan minimum bekostigingsnormen, in overleg met de bibliotheeksector³

1 Met name door (digitale) voorlichting, een encyclopedie met beleidsinstrumenten en cursussen.

2 Het charter geeft aan dat de vernieuwing van de dienstverlening op alle niveaus zich in ieder geval richt op drie van de vijf kernfuncties (t.w. kennis&informatie, lezen&literatuur en ontwikkeling&educatie) en specificeert deze kernfuncties aan de hand van de eerder overeengekomen Richtlijn voor Basisbibliotheken. De overige twee kernfuncties 'kunst en cultuur' en 'ontmoeting en debat' zullen met name decentraal ingevuld worden.

3 Het charter beschrijft de nieuwe certificeringsnormen, welke partijen deze op- en vaststellen, welke partijen het certificeringssysteem bekostigen, welke partijen verantwoordelijk zijn voor het bereiken van de certificeringsniveaus; of en hoe de certificeringsnormen gekoppeld kunnen worden aan genoemde differentiatie en - indien mogelijk - aan minimum bekostigingsnormen. Het charter legt vast op welk niveau van de bibliotheekorganisatie (basisbibliotheek/vestigingen) de differentiatie betrekking heeft.

- te bevorderen dat gemeenten de landelijk ontwikkelde producten en diensten lokaal implementeren en dat op landelijk niveau voldoende rekening wordt gehouden met het functioneren van de bibliotheek op lokaal niveau
- de implicaties van relevante wetgeving (met name Wet specifiek cultuurbeleid) te verhelderen en nadere afspraken tussen de overheden en de bibliotheekorganisaties uit te dragen
- te bevorderen voor openbaarmaking van BIS/ benchmarkgegevens van basisbibliotheken.

Provinciaal / provincies

Voor het provinciale niveau legt het charter vast:

- De inhoudelijke en facilitaire PSO-taken; een beschrijving van een basispakket van deze taken; de taakafstemming met andere PSO's. De uitwerking van het systeem van certificering voor PSO's.⁴
- De zorg voor adequate spreiding van bibliotheekvoorzieningen, rekening houdend met het voorzorgniveauniveau op aanpalende terreinen.⁵
- De zorg voor instandhouding van provinciale bibliotheeknetwerken en de aansluiting daarvan op het landelijke netwerk.
- De zorg voor de ontwikkeling en implementatie van innovatiebeleid.

Het IPO spant zich in, na overleg en afstemming met OCW en VNG, om:

- de realisatie van bovenstaande punten voor het provinciale niveau te bewerkstelligen
- te zorgen voor behoud en versterking van het bestuurlijk draagvlak voor het stelsel van bibliotheken
- actief te participeren in het bestuurlijk overleg en te bevorderen dat provincies de afspraken, die in dit overleg worden gemaakt, nakomen
- het onder voorbehoud van goedkeuring door provinciale staten tenminste handhaven en zo mogelijk uitbreiden van de huidige financiële inspanning (peildatum 1 januari 2009)
- het opdrachtgeverschap van provincies ten aanzien van PSO's te stimuleren en te bevorderen dat - eventueel - een systeem van certificering van PSO's wordt opgezet, in nauw overleg met de bibliotheeksector
- de afstemming van provinciaal beleid met de overheden op lokaal en landelijk niveau te bevorderen
- de implementatie van landelijk beleid op nader te bepalen terreinen te bevorderen
- de implicaties van relevante wetgeving (m.n. Wet specifiek cultuurbeleid) te verhelderen en de nadere afspraken tussen de overheden en de bibliotheekorganisaties uit te dragen
- de openbaarmaking van benchmarkgegevens van PSO's te bevorderen.

4 Zie voetnoot 3. idem dito certificeringssysteem PSO's

5 Gedacht kan worden aan provinciale voorzieningen op cultureel terrein of welzijnsgebied. Hierbij dient in het bijzonder aandacht te worden geschonken aan de voorzieningen in kleine kernen.

Landelijk / Rijk

Voor het landelijke niveau legt het charter vast:

- De generieke zorg voor het stelsel.
- De inrichting en aansturing van een sectorinstituut, met een beschrijving van de bestel- en opdrachtaken (deze taken worden vastgesteld in het ontvlechtingstraject van de VOB, na overleg met IPO en VNG); en de afstemming met de brancheorganisatie.
- De zorg voor tot standkoming van het landelijke netwerk.
- De zorg voor de ontwikkeling van innovatiebeleid.

OCW spant zich in, na overleg en afstemming met VNG en IPO, om:

- de realisatie van bovenstaande punten voor het landelijke niveau te bewerkstelligen
- te zorgen voor behoud en versterking van het bestuurlijk draagvlak voor het stelsel van bibliotheken
- actief te participeren in het bestuurlijk overleg en te zorgen dat de afspraken, die in dit overleg worden gemaakt en die zijn eigen verantwoordelijkheid betreft, worden nagekomen
- het onder voorbehoud van goedkeuring door de Tweede Kamer tenminste handhaven en zo mogelijk uitbreiden van de huidige financiële inspanning (peildatum 1 januari 2009)
- de implicaties van relevante wetgeving (met name Wet specifiek cultuurbeleid) te verhelderen en nadere afspraken tussen de overheden en de bibliotheekorganisaties uit te dragen
- te zorgen voor beschikbaarheid en openbaarmaking van benchmarkgegevens op landelijk niveau en het tot stand komen van een sectormonitor.

Bestuurlijke uitgangspunten

- Het bibliotheekveld kent een netwerkstructuur waarvoor de drie overheden gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen en waarvoor het charter een duidelijke taakafbakening vastlegt. Deze netwerkstructuur is uitgangspunt voor de te bepalen inrichting van het stelsel en de uitwerking van het inhoudelijke bibliotheekbeleid.
- Het charter legt vast dat binnen de netwerken bindende afspraken worden gemaakt over het stelsel en de inhoud. Deze worden vastgelegd in 'netwerkovereenkomsten'.
- De partijen achten versterking van regie en focus in de bestuurlijke aansturing van het bibliotheekveld noodzakelijk; het charter zal daarom de verantwoordelijkheden beschrijven en aangeven hoe deze op elkaar aansluiten (bestuurlijke/inhoudelijke kolom; horizontaal/verticaal).
- IPO, VNG en OCW zorgen voor breed bestuurlijk en gezamenlijk commitment van het charter.
- Bij de inrichting van het bibliotheekstelsel dienen tenminste de volgende aspecten te worden betrokken: kwaliteit van de dienstverlening voor gebruikers, doelmatigheid, kosteneffectiviteit, verantwoordelijkheidsverdeling, samenhang (horizontaal en verticaal), afrekenbaarheid, administratieve belasting, en draagvlak (in bestuurlijke en inhoudelijke zin).
- Bij de opstelling van het charter wordt beschreven hoe deze zich verhoudt tot de cultuurnota's en aanpalende convenanten.
- Vanzelfsprekend dient de bestuurlijk vastgestelde follow up van de voorstellen van de Adviescommissie Bibliotheekinnovatie in het charter te worden verwerkt.

Financiële uitgangspunten

- Het charter legt de financieringsstructuur vast van de door overheden te bekostigen voorzieningen.
- Het charter bevordert:
 - de transparantie en afstemming in de tarieven (lokaal, provinciaal en landelijk)
 - de onderlinge afstemming van de beschikbare middelen op de drie bestuursniveaus.
- De mogelijkheid van matching van additionele middelen (specifiek de innovatiemiddelen op rijksniveau, maar ook van derden) moet worden bezien.

Toezicht en evaluatie

- Het charter legt de governance-verhoudingen en de systematiek van monitoring en evaluatie vast.⁶
- Het charter wordt begin 2012 geëvalueerd.

⁶ Governance verhouding op het niveau van: de bibliotheek: toezicht door bibliotheekbestuur, gemeente: toezicht op basisbibliotheken door B&W/gemeenteraad; provincie: toezicht op pso's door college GS/provinciale staten, Rijk: toezicht op sectorinstituut door rijk.

INGERICHT ALS EEN **BOEKENWINKEL**

DE NIEUWE **BIBLIOTHEEK ALMERE** IS **VEELZIDIG, VERRASSEND EN INSPIREREND**

Door: Zunderdorp Beleidsadvies & Management in opdracht
van de VNG en de Stuurgroep Bibliotheken. Juli 2003.

	Lokale standalone bibliotheek	Lokaal Kulturhus	Bovenlokale federatie	Bovenlokale coöperatie	Bovenlokale fusie
Algemeen	Één (oude) bibliotheekorganisatie, die blijft bestaan	één organisatie, waarbinnen bibliotheek en andere functies onder 1 dak en 1 management functioneren	enkele 'oude' bibliotheekorganisaties werken samen onder koepel, maar blijven bestaan	enkele 'oude' bibliotheekorganisaties werken samen onder coöperatie maar blijven elk bestaan	enkele 'oude' bibliotheekorganisaties gaan op in nieuwe basisbibliotheek en verdwijnen daarmee
Bestuur	blijft in stand	kan per onderdeel in stand blijven of er kan 1 nieuw bestuur worden gevormd	Afzonderlijke 'oude' besturen blijven naast elkaar bestaan en zelfstandig functioneren, de federatieve stichting of vereniging krijgt een bestuur waarin leden van de oude besturen (uit verschillende gemeenten) zitting kunnen hebben	Afzonderlijke 'oude' besturen blijven bestaan en zelfstandig functioneren. Het hoogste orgaan van de coöperatie is de ALV, daarnaast wordt meestal een dagelijks bestuur aangesteld. Hierin kunnen leden van de oude besturen zitting hebben, maar ook anderen.	De 'oude' besturen verdwijnen. Er komt één nieuw bestuur. Hierin kunnen leden van de oude besturen (uit de verschillende gemeenten) zitting hebben, maar beter is het om het bestuur te vormen op basis van gewenste omvang en competenties
Directie	Eén centrale directie met eventueel meerdere vestigingsdirecteuren	Eén directie met eventueel meerdere 'onderdirecteuren'	De afzonderlijke bibliotheken hebben hun eigen directies, daarnaast heeft de federatie een directie	De afzonderlijke bibliotheken hebben hun eigen directies, daarnaast heeft de coöperatie een directie	Eén centrale directie met eventueel meerdere vestigingsdirecteuren
Front-office (FO)	Een of meerdere.	Eén.	Meerdere. Alle kerntaken in elke gemeente, daarboven specialisaties mogelijk.	Meerdere. Alle kerntaken in elke gemeente, daarboven specialisaties mogelijk.	Meerdere. Alle kerntaken in elke gemeente, daarboven specialisaties mogelijk.
Backoffice (BO)	Ten minste deels door inschakeling van of samenwerking met andere bibliotheekorganisaties.	Ten minste deels door inschakeling van of samenwerking met andere bibliotheekorganisaties.	Taken worden conform afspraken in de federatie uitgevoerd en verdeeld, eventueel met financiële verrekening. Ook kan de federatie taken uitbesteden aan derden.	Taken worden conform afspraken in de coöperatie uitgevoerd en verdeeld, met financiële verrekening. Ook kan de coöperatie taken uitbesteden aan derden.	Taken kunnen door schaal-grootte ten minste deels in de basisbibliothek zelf worden uitgevoerd. Ook kan de basisbibliothek taken uitbesteden aan derden.

Besluitvorming	FO: in lokaal bestuur. BO: deels in netwerk. Contractering vereist instemming van elke partner.	FO: in Kulturhusbestuur. BO: deels in contractonderhandelingen in netwerk (op basis van contractering).	FO: in eigen bestuur. BO: deels eigen bestuur, deels in federatie (op basis van meerderheidsbesluitvorming) deels door federatie in netwerk (op basis van contractering).	FO: in eigen bestuur. BO: deels eigen bestuur, deels in coöperatie (op basis van meerderheidsbesluitvorming), deels door coöperatie in netwerk (op basis van contractering).	FO: deels in centraal bestuur voor meerdere gemeenten, deels op vestigingsniveau BO: grotendeels zelf, deels op contracteringsbasis in netwerk
Risico's en valkuilen waarvoor men moet waken	Inefficiëntie, achterblijven in innovatie, buitenspel raken voor latere fusies etc.	Eenheid management ten koste van kwaliteit bibliotheek, inefficiëntie in bepaalde backoffice taken, afhankelijke positie in bibliotheek netwerk.	Vrijblijvendheid: pijnlijke beslissingen komen niet tot stand, weinig disciplinaire mogelijkheden om nakoming afspraken af te dwingen.	Kan in combinatie met flexibele netwerkvorming tot lappendeken leiden (stapeling van coöperaties), versterkt/behoudt identiteitsverschil in plaats van herkenbaarheid en standaarden.	Fusieproces kan op weerstand en wantrouwen stuiten, zachte aanpak (behoud bestuursleden etc) kan tot inefficiëntie leiden. Geen terugweg naar oude organisaties
Redenen om dit model te kiezen	Als het verzorgingsgebied groot genoeg is voor adequate frontoffice, en regionaal gekozen is voor een netwerkmodel	Als gezamenlijke frontoffice nodig is voor behoud van meerdere lokale voorzieningen	Als structurele bovenlokale samenwerking nodig is vanwege schaalgrootte en er (nog) geen bereidheid en vertrouwen is om te fuseren; als men sneller van start wil dan mogelijk is als een fusie wordt gevormd.	Als structurele bovenlokale samenwerking nodig is vanwege schaalgrootte en óf verschil in identiteit en doelstellingen te groot is voor fusie óf de bereidheid tot fusie (nog) ontbreekt.	Als al goede samenwerking en bereidheid tot fusie bestaat, als men de voordelen groter acht dan de weerstanden, als regionaal een 'grote BB-model' is gekozen.

AMSTELLAND BIBLIOTHEKEN IN AMSTELVEEN IS EEN CENTRUM VOOR KENNIS EN CULTUUR

EISEN MET BETREKKING TOT ORGANISATIEGEBIEDEN

1 Leiderschap, strategie en beleid

Kwaliteitsaspect 1

De basisbibliotheek werkt vanuit een schriftelijk vastgelegde missie, visie en strategie die de basis vormt een meerjarenbeleidsplan.

Kwaliteitsaspect 2

In het meerjarenbeleidsplan geeft de basisbibliotheek aan hoe zij aansluit op relevante maatschappelijke ontwikkelingen en politieke keuzen. De basisbibliotheek toont dit minimaal aan door overlegging van een actuele vernieuwingsagenda en door een oriëntatie op haar huidige en gewenste positie in relatie tot de Richtlijn voor basisbibliotheken te expliciteren.

Kwaliteitsaspect 3

Op jaarlijkse basis vertaalt de basisbibliotheek het meerjarenbeleidsplan in een operationeel beleidsplan en daarvan afgeleide SMART-geformuleerde doelstellingen. Als onderdeel van het operationeel beleidsplan heeft de basisbibliotheek, al dan niet door middel van verwijzing, minimaal personeelsbeleid, collectiebeleid, spreidingsbeleid, innovatiebeleid en beleid met betrekking tot onderhoud en inrichting van vestigingen vastgesteld.

Kwaliteitsaspect 4

De basisbibliotheek heeft beleid vastgesteld ten aanzien van relevante doelgroepen en samenwerkingspartners binnen de lokale context en ontwikkelt op basis hiervan activiteiten in een netwerk met lokale samenwerkingspartners.

Kwaliteitsaspect 5

De bibliotheek levert een actieve bijdrage aan het netwerk van openbare bibliotheken door het uitvoeren van afspraken zoals die in de algemene ledenvergadering van de Vereniging vastgesteld zijn.

Kwaliteitsaspect 6

De principes van kwaliteitszorg, in het bijzonder die met betrekking tot Plan-Do-Check-Act, worden, bij voorkeur op basis van het INK Management-model, toegepast als onderdeel van de dagelijkse bedrijfsvoering.

2 Management van medewerkers

2.1 Personeelsbeleid

Kwaliteitsaspect 1

De basisbibliotheek heeft haar schriftelijk vastgelegd personeelsbeleid afgestemd op haar missie, visie en strategie. Als onderdeel van het personeelsbeleid, al dan niet door middel van verwijzing, heeft de basisbibliotheek beleid ten aanzien van taakhoud en deskundigheid, deskundigheidsbevordering en mobiliteit (tijdelijke of periodieke wisseling of verbreding van functie en taken) vastgesteld.

BIJLAGE 5

Kwaliteitsaspect 2

Indien van toepassing heeft de basisbibliotheek beleid ten aanzien van de inzet van vrijwilligers geformuleerd.

Kwaliteitsaspect 3

Inzet van vrijwilligers leidt niet tot verdringing van betaalde formatie.

2.2 Taakhoud en deskundigheid

Kwaliteitsaspect 1

Medewerkers binnen de basisbibliotheek zijn gekwalificeerd op basis van in functieprofielen geformuleerde eisen met betrekking tot voor de functie relevante beroepsopleiding, kennis en vaardigheden.

Kwaliteitsaspect 2

Voor medewerkers belast met inlichtingenwerk dient de beroepsopleiding op minimaal MBO-niveau te zijn.

Kwaliteitsaspect 3

Medewerkers van de front-office beschikken over vaardigheden in de omgang met relevante doelgroepen, zoals kinderen, jongeren, ouderen.

2.3 Deskundigheidsbevordering

Kwaliteitsaspect 1

Minimaal 3% van de brutoloonsum wordt besteed aan in plannen vastgelegde opleiding en ontwikkeling (inclusief kapitalisering van de tijd).

3 Management van middelen

3.1 Dienstverleningsniveau

Kwaliteitsaspect 1

De basisbibliotheek heeft het dienstverleningsniveau, inclusief spreidingsbeleid en openingstijden, vastgesteld en afgestemd op de lokale context.

Kwaliteitsaspect 2

De basisbibliotheek heeft de wijze van communicatie over haar producten en dienstverlening vastgesteld en afgestemd op de lokale context.

Kwaliteitsaspect 3

Als onderdeel van een schriftelijk vastgelegd spreidingsbeleid zijn de soort en hoeveelheid vestigingen en servicepunten, hun specifieke dienstverleningsniveaus en hun onderlinge samenhang vastgesteld en beargumenteerd.

Kwaliteitsaspect 4

De basisbibliotheek draagt ervoor zorg dat de klant vanuit alle vestigingen en servicepunten al dan niet virtueel toegang heeft tot het voor de organisatie vastgestelde dienstverleningsniveau.

Kwaliteitsaspect 5

Voor een vestiging dienen er relevante openingstijden te zijn met een minimumomvang van 15 uur per week.

Kwaliteitsaspect 6

Voor een servicepunt dienen er relevante openings-

tijden te zijn met een minimumomvang van 4 uur per week.

3.2 Collectiebeleid

Kwaliteitsaspect 1

De basisbibliotheek heeft haar schriftelijk vastgelegd collectiebeleid afgestemd op haar missie, visie en strategie, op de bevolkingssamenstelling en op de collectie van andere bibliotheken in de lokale en/of provinciale regio, zodanig dat gezamenlijk een totale collectie aangeboden wordt. Met relevante partners in het netwerk heeft afstemming hierover plaatsgevonden.

Kwaliteitsaspect 2

De basisbibliotheek biedt gebruikers in al haar vestigingen en servicepunten al dan niet virtuele toegang tot grafische, audiovisuele en digitale informatiebronnen.

Kwaliteitsaspect 3

De basisbibliotheek participeert in Bibliotheek.nl op basis van specifieke afspraken over de hoeveelheid en aard van werkzaamheden.

3.3 Specifieke voorzieningen

Kwaliteitsaspect 1

In het kader van haar culturele en educatieve functie organiseert de basisbibliotheek de ontvangst van relevante doelgroepen en beschikt hiervoor over specifieke voorzieningen.

Kwaliteitsaspect 2

De toegang voor invaliden voldoet aan regels zoals gesteld ten behoeve van het certificaat 'Internationaal Toegankelijkheids Symbool (ITS)'.

Kwaliteitsaspect 3

In vestigingen zijn werkplekken ingericht voor gebruikers met de mogelijkheid van tekstverwerking en internetgebruik.

Kwaliteitsaspect 4

Digitale voorzieningen voldoen aan regels voor "accessibility" zoals vastgelegd in de Richtlijn Drempels weg.

3.4 Innovatie

Kwaliteitsaspect 1

De basisbibliotheek heeft haar schriftelijk vastgelegd innovatiebeleid afgestemd op haar missie, visie en strategie, op de vernieuwingsagenda en op de lokale context.

Kwaliteitsaspect 2

Innovatie is aantoonbaar gericht op een of meerdere van onderstaande aspecten:

- vernieuwing en verbetering van de vijf kernfuncties van de basisbibliotheek
- vernieuwing en verbetering van bedrijfsvoering
- vernieuwing en verbetering in het kader van kwaliteitszorg en tevredenheidsonderzoek bij klanten en medewerkers

Kwaliteitsaspect 3

Minimaal 5% (inclusief kapitalisering van tijd) van de exploitatie wordt besteed aan innovatie. Dit is aantoonbaar aan de hand van projectplannen en daaraan gekoppelde toedeling van budgetten en tijd.

4 Management van processen

4.1 Algemeen

Kwaliteitsaspect 1

De basisbibliotheek heeft haar taken en activiteiten vastgelegd in werkplannen.

Kwaliteitsaspect 2

De dienstverlening in een servicepunt wordt aangestuurd vanuit een vestiging.

Kwaliteitsaspect 3

De basisbibliotheek hanteert een schriftelijk vastgelegde gedragscode.

Kwaliteitsaspect 4

De basisbibliotheek hanteert een schriftelijk vastgelegde klachtenregeling.

4.2 Collectievorming

Kwaliteitsaspect 1

Collectievorming vindt plaats met behulp van een vastgelegd collectieprofiel dat is afgestemd op missie, visie en strategie van de basisbibliotheek, op de bevolkingssamenstelling en op de collectie van andere bibliotheken in de lokale en/of provinciale regio, zodanig dat gezamenlijk een totale collectie aangeboden wordt.

Kwaliteitsaspect 2

Het collectieprofiel is mede gebaseerd op marktonderzoek waarbij voor alle informatiebronnen indicatoren zijn geformuleerd.

Kwaliteitsaspect 3

Het collectieprofiel wordt jaarlijks geëvalueerd en bijgesteld.

Kwaliteitsaspect 4

In verband met de actualiteit dient de fysieke collectie jaarlijks gemiddeld met minimaal 10% vervangen te worden waarbij het vervangingspercentage per collectie-onderdeel gespecificeerd is in het collectieprofiel.

4.3 Uitleen

Kwaliteitsaspect 1

De basisbibliotheek heeft haar tarieven en gebruikersvoorwaarden voortdurend beschikbaar voor klanten en andere belanghebbenden.

Kwaliteitsaspect 2

De basisbibliotheek werkt aan afstemming in de regio, onder andere op de onderwerpen uitleentermijn, aantal te lenen media en prijsstelling.

Kwaliteitsaspect 3

Voor jeugd tot 18 jaar geldt contributievrijdom.

Indien van deze regel wordt afgeweken, dient conform artikel 11a van de Wet op het Specifiek Cultuurbeleid hieraan een gemeentelijk besluit ten grondslag te liggen en mag deze contributie of andere geldelijke bijdrage maximaal 50% bedragen van de contributie of andere geldelijke bijdrage die wordt geheven van personen die 18 jaar of ouder zijn.

Kwaliteitsaspect 4

Uitlening en raadpleging van elders aanwezige collectie is mogelijk.

4.4 Informatiedienstverlening

Kwaliteitsaspect 1

De basisbibliotheek hanteert een schriftelijk vastgelegd protocol voor de afhandeling van vragen. Als onderdeel van het protocol is in ieder geval de doorverwijzing naar een back-office geregeld.

Kwaliteitsaspect 2

De basisbibliotheek levert een bijdrage aan informatiebemiddeling in netwerkverband door participatie in al@din op basis van specifieke afspraken over de hoeveelheid en aard van werkzaamheden.

EISEN MET BETREKKING TOT RESULTAATGEBIEDEN

5 Tevredenheid van klanten en partners

Kwaliteitsaspect 1

De basisbibliotheek voert minimaal eens per vier jaar een onderzoek uit naar de tevredenheid van relevante klantgroepen en maakt hierbij, ter verkrijging van en ter vergelijking met landelijke kengetallen, bij voorkeur gebruik van het door de Vereniging hiertoe ontwikkelde standaardonderzoek.

Kwaliteitsaspect 2

Als onderdeel van het gebruikersonderzoek wordt in ieder geval gemeten op de volgende drie aspecten:

- Dienstverlening: deskundigheid en houding van het personeel, snelheid van dienstverlening
- Product: collectie ter uitlening en ter raadpleging, informatiebemiddeling, communicatie en gebruikersvoorwaarden
- Locatie/accommodatie: bereikbaarheid, toegankelijkheid en inrichting

De basisbibliotheek vult dit aan met lokaal relevante componenten.

Kwaliteitsaspect 3

De bibliotheek vergelijkt de uitkomsten van het gebruikersonderzoek met landelijke en lokaal relevante gegevens en stelt verbeterplannen op met betrekking tot de terreinen waar de uitkomsten meer dan 5% onder het gemiddelde scoren.

Kwaliteitsaspect 4

De basisbibliotheek onderzoekt in hoeverre relevante partners tevreden zijn over de mate waarin zij haar verplichtingen nakomt.

6 Tevredenheid van medewerkers

Kwaliteitsaspect 1

De basisbibliotheek voert minimaal eens per vier jaar een onderzoek uit naar de tevredenheid van haar medewerkers en maakt hierbij, ter verkrijging van en ter vergelijking met landelijke kengetallen, bij voorkeur gebruik van het door de Vereniging hiertoe ontwikkelde standaardonderzoek.

Kwaliteitsaspect 2

Als onderdeel van het medewerkerstevredenheidsonderzoek wordt in ieder geval gemeten op de volgende drie aspecten:

- Benutting capaciteiten, opleidings- en ontwikkelingsmogelijkheden
- Communicatie met de leiding en tussen en binnen afdelingen
- Waardering van de werkomstandigheden

De basisbibliotheek vult dit aan met lokaal relevante componenten.

Kwaliteitsaspect 3

De bibliotheek vergelijkt de uitkomsten van het medewerkerstevredenheids-onderzoek met landelijke gegevens en stelt verbeterplannen op met betrekking tot de terreinen waar de uitkomsten meer dan 5% onder het gemiddelde scoren.

7 Tevredenheid van bestuur en financiers

Kwaliteitsaspect 1

De basisbibliotheek heeft op basis van overeenstemming met bestuur en subsidiegever meetbaar vastgelegd welke resultaten gerealiseerd dienen te worden.

Kwaliteitsaspect 2

Op basis van afspraken met bestuur en subsidiegever verschaft de basisbibliotheek periodiek gegevens met betrekking tot de realisatie van afgesproken resultaten en andere relevante kengetallen.

Kwaliteitsaspect 3

Resultaten van klanttevredenheidsonderzoek worden ter kennis gebracht van bestuur en subsidiegever, vergezeld van plannen voor verbeteracties.

Kwaliteitsaspect 4

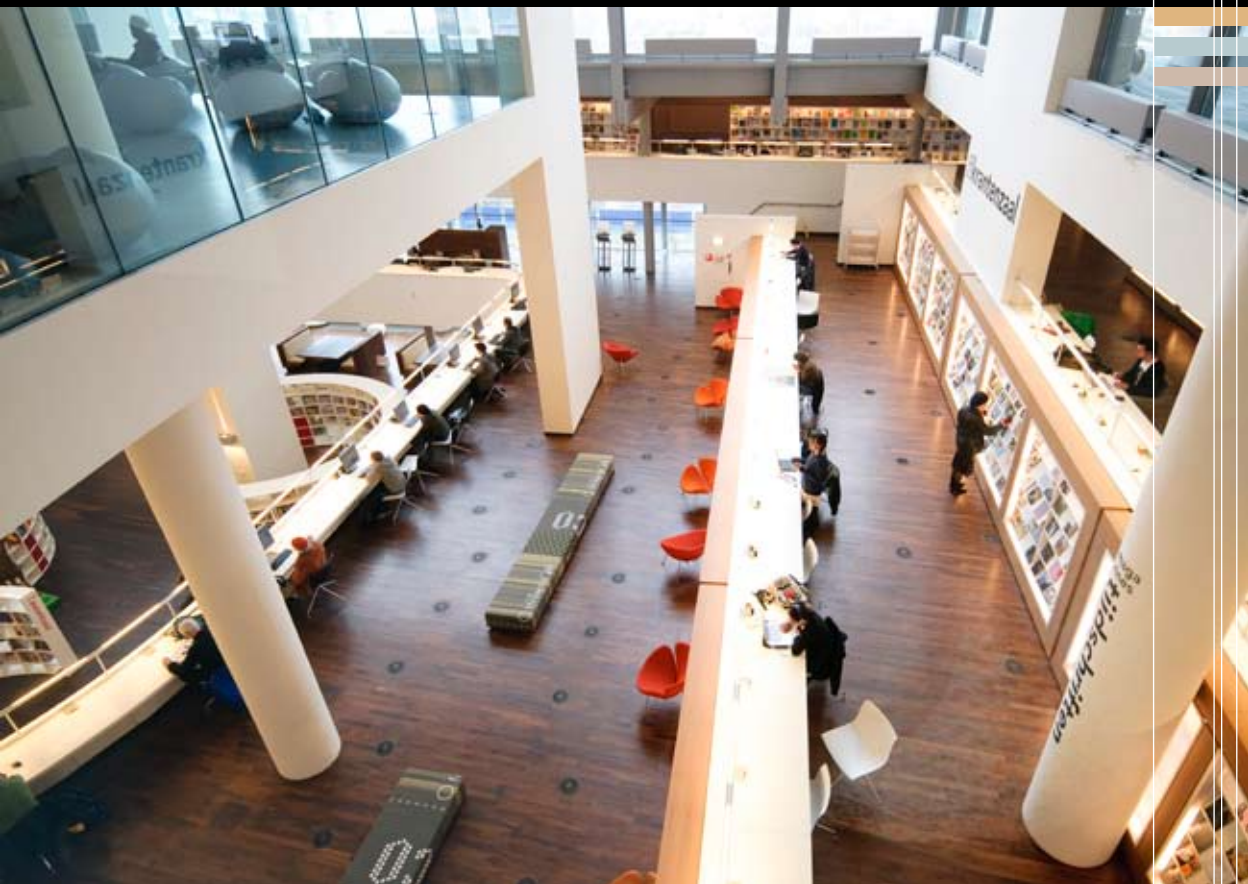
De basisbibliotheek voldoet aan geldende wetgeving en branchespecifieke afspraken met betrekking tot financiële verantwoording.

Kwaliteitsaspect 5

De positie van de bibliotheek als gemeentelijk partner op het terrein van cultuur, educatie en sociale cohesie is herkenbaar gedefinieerd.

DE OPENBARE BIBLIOTHEEK IN AMSTERDAM

Format 1: Gewenste situatie

Nr	
0	Algemeen
0.1	
0.2	
Nr	
1	Kennis en Informatie
1.1	Uitleen- en raadpleegfunctie fysiek en digitaal
1.2	Vraagbemiddeling
1.3	Digitale vraagbaak - Al@din
1.4	Overheidsinformatie
	<i>Speerpunten</i>
1.5	Informatiepunten JIP / GIP
1.6	Media-educatie
Nr	
2	Ontwikkeling en Educatie
2.1	Ondersteuning voorschoolse voorzieningen, onderwijs en mediatheek
2.2	Projectcollecties
2.3	Speciale ruimten / voorzieningen voor peuters, kinderen en jongeren
2.4	Studiemogelijkheden leven lang leren
2.5	Doorlopende leeslijn 0-18 jaar
	<i>Speerpunten</i>
2.6	Programma's voor voor- en voerschoolse educatie
2.7	Cursussen voor volwassenen en jongeren vanaf 12 jaar
2.8	Programma's voor bestrijding onderwijsachterstand 6-12 jarigen

Nr	
3	Kunst en Cultuur
3.1	Presenteren, raadplegen, uitlenen materialen
3.2	Plaatselijke cultuurhistorie en cultureel erfgoed
3.3	Lokaal platform kunst en cultuur
	<i>Speerpunten</i>
3.4	Culturele, literair georiënteerde activiteiten
3.5	Bevorderen cultuurparticipatie
3.6	Cultuurinformatie (infopunt)
3.7	Cultuurorganisatie
3.8	Cultuureducatie
Nr	
4	Lezen en Literatuur
4.1	Presenteren, raadplegen, uitlenen materialen
4.2	Toegang tot de collectie Nederlandse bibliotheken
4.3	Dienstverlening speciale groepen (lees)gehandicapten
4.4	Stimuleringsprojecten
	<i>Speerpunten</i>
4.5	Begeleiden en ondersteunen intermediairs
4.6	Uitleenposten in dorpen en wijken
4.7	Literatuureducatie
Nr	
5	Ontmoeting en Debat
5.1	Gebouw met ruimte voor lezen, raadplegen, studie, ontmoeting, etc
	<i>Speerpunten</i>
5.2	Ruimte voor activiteiten andere organisaties
5.3	Forum / platform / debat
5.4	Sociale cohesie en leefbaarheid in kleine kernen
5.5	Digitaal forum

DE OPENBARE BIBLIOTHEEK IN VLISSINGEN

3.1. RICHTLIJN DEEL II: ALGEMENE KOSTENTOEREKENING
fictieve bibliotheken werkend voor A. 45.000 B.100.000 of C.150.000 inwoners

KERNFUNCTIES	PERSONELE KOSTEN	MATERIËLE KOSTEN	TOTAAL KOSTEN
1 Kennis en informatie			
Kerndiensten			
Collectievorming	65.000 A 135.000 B 195.000 C	70.000 A 150.000 B 220.000 C	135.000 A 285.000 B 415.000 C
Raadpleeg/ vraagbemiddeling (fysiek)	100.000 A 215.000 B 310.000 C	45.000 A 100.000 B 145.000 C	145.000 A 315.000 B 455.000 C
Raadpleeg/ vraagbemiddeling (digitaal)	65.000 A 140.000 B 200.000 C	10.000 A 25.000 B 35.000 C	75.000 A 165.000 B 235.000 C
Uitleenfunctie	85.000 A 180.000 B 265.000 C	10.000 A 20.000 B 35.000 C	95.000 A 200.000 B 295.000 C
Digitale vraagbaak (Aladin)	5.000 A 10.000 B 15.000 C	5.000 A 10.000 B 15.000 C	10.000 A 20.000 B 30.000 C
Landelijke) overheidsinformatie	5.000 A 10.000 B 15.000 C	10.000 A 20.000 B 30.000 C	15.000 A 30.000 B 45.000 C
Exploitatie van de website	20.000 A 45.000 B 60.000 C	5.000 A 10.000 B 15.000 C	25.000 A 55.000 B 75.000 C
Totale kosten kerndiensten kennis en informatie	345.000 A 735.000 B 1.060.000 C	155.000 A 335.000 B 490.000 C	500.000 A 1.070.000 B 1.550.000 C
Speerpunten van lokaal beleid			
Informatiepunt voor specifiek onderwerp	10.000 A 20.000 B 30.000 C	10.000 A 20.000 B 30.000 C	20.000 A 40.000 B 60.000 C
Deelname GIDS (digitale databank voor diverse onderwerpen)	5.000 A 10.000 B 15.000 C	5.000 A 5.000 B 10.000 C	10.000 A 15.000 B 25.000 C
Media-educatie	30.000 A 65.000 B 95.000 C	10.000 A 20.000 B 30.000 C	40.000 A 85.000 B 125.000 C

	PERSONELE KOSTEN	MATERIËLE KOSTEN	TOTAAL KOSTEN
2 Ontwikkeling en educatie			
Kerndiensten			
Collectievorming	10.000 A 15.000 B 25.000 C	45.000 A 100.000 B 145.000 C	55.000 A 115.000 B 170.000 C
Raadpleegfunctie	10.000 A 20.000 B 30.000 C	15.000 A 30.000 B 45.000 C	25.000 A 50.000 B 75.000 C
Uitleenfunctie	10.000 A 20.000 B 30.000 C	0 A 0 B 0 C	10.000 A 20.000 B 30.000 C
Ondersteuning (voor-) scholen & mediatheek	20.000 A 45.000 B 60.000 C	5.000 A 10.000 B 15.000 C	25.000 A 55.000 B 75.000 C
Totale kosten kerndiensten ontwikkeling en educatie	50.000 A 100.000 B 145.000 C	65.000 A 140.000 B 205.000 C	115.000 A 240.000 B 350.000 C
Speerpunten van lokaal beleid			
Structureel programma voor actieve voor- en vroegschoolse educatie	10.000 A 20.000 B 30.000 C	5.000 A 10.000 B 15.000 C	15.000 A 30.000 B 45.000 C
Structureel programma bestrijding onderwijs- achterstand (6-12 jarigen)	10.000 A 20.000 B 30.000 C	5.000 A 10.000 B 15.000 C	15.000 A 30.000 B 45.000 C
Cursussen voor diverse doelgroepen	10.000 A 15.000 B 25.000 C	10.000 A 20.000 B 30.000 C	20.000 A 35.000 B 55.000 C

	PERSONELE KOSTEN	MATERIËLE KOSTEN	TOTAAL KOSTEN
3 Kunst en cultuur			
Kerndiensten			
Collectievorming	45.000 A 95.000 B 140.000 C	80.000 A 170.000 B 250.000 C	125.000 A 265.000 B 390.000 C
Raadpleegfunctie/advisering	10.000 A 20.000 B 30.000 C	5.000 A 5.000 B 5.000 C	15.000 A 25.000 B 35.000 C
Uitleenfunctie	105.000 A 225.000 B 325.000 C	20.000 A 40.000 B 60.000 C	125.000 A 265.000 B 385.000 C
Cultuurhistorie en erfgoed	10.000 A 20.000 B 30.000 C	10.000 A 20.000 B 30.000 C	20.000 A 30.000 B 60.000 C
Lokaal platform kunst en cultuur	5.000 A 10.000 B 15.000 C	5.000 A 10.000 B 15.000 C	10.000 A 20.000 B 30.000 C
Culturele/literaire activiteiten	5.000 A 10.000 B 15.000 C	5.000 A 10.000 B 15.000 C	10.000 A 20.000 B 30.000 C
Totale kosten kerndiensten kunst en cultuur	180.000 A 380.000 B 555.000 C	125.000 A 255.000 B 375.000 C	305.000 A 635.000 B 930.000 C
Speerpunten van lokaal beleid			
Bevorderen cultuurparticipatie	5.000 A 10.000 B 15.000 C	10.000 A 20.000 B 30.000 C	15.000 A 30.000 B 45.000 C
Cultuureducatie	10.000 A 15.000 B 25.000 C	10.000 A 20.000 B 30.000 C	20.000 A 35.000 B 55.000 C

	PERSONELE KOSTEN	MATERIËLE KOSTEN	TOTAAL KOSTEN
4 Lezen en literatuur			
Kerndiensten			
Collectievorming	10.000 A 20.000 B 30.000 C	10.000 A 20.000 B 30.000 C	20.000 A 40.000 B 60.000 C
Raadpleegfunctie (digitaal)	10.000 A 20.000 B 30.000 C	10.000 A 20.000 B 30.000 C	20.000 A 40.000 B 60.000 C
Uitleenfunctie	5.000 A 10.000 B 15.000 C	5.000 A 10.000 B 15.000 C	10.000 A 20.000 B 30.000 C
Leesstimuleringsprojecten	10.000 A 20.000 B 30.000 C	25.000 A 50.000 B 75.000 C	35.000 A 70.000 B 105.000 C
Totale kosten kerndiensten lezen en literatuur	35.000 A 70.000 B 105.000 C	50.000 A 100.000 B 150.000 C	85.000 A 170.000 B 255.000 C
Speerpunten van lokaal beleid			
Makkelijk Lezen Plein	5.000 A 10.000 B 15.000 C	15.000 A 30.000 B 45.000 C	20.000 A 40.000 B 60.000 C
Uitleenpost buiten Bibliotheekgebouw	10.000 A 10.000 B 10.000 C	20.000 A 20.000 B 20.000 C	30.000 A 30.000 B 30.000 C
Bibliobus per 10 uur per week	65.000 A 65.000 B 65.000 C	40.000 A 40.000 B 40.000 C	105.000 A 105.000 B 105.000 C
Literatuureducatie	10.000 A 15.000 B 25.000 C	10.000 A 20.000 B 30.000 C	20.000 A 30.000 B 55.000 C

	PERSONELE KOSTEN	MATERIËLE KOSTEN	TOTAAL KOSTEN
5 Ontmoeting en debat			
Kerndiensten			
Ontmoeting (leescafé + exploitatie ruimten)	20.000 A 45.000 B 60.000 C	15.000 A 30.000 B 45.000 C	35.000 A 75.000 B 105.000 C
Totale kosten kerndiensten ontmoeting en debat	20.000 A 45.000 B 60.000 C	15.000 A 30.000 B 45.000 C	35.000 A 75.000 B 105.000 C
Speerpunten van lokaal beleid			
Platform voor maatschappelijk debat	5.000 A 10.000 B 15.000 C	5.000 A 10.000 B 15.000 C	10.000 A 20.000 B 30.000 C
Sociale cohesie en leefbaarheid	5.000 A 10.000 B 15.000 C	5.000 A 10.000 B 15.000 C	10.000 A 20.000 B 30.000 C
Digitaal forum (webgroepen)	10.000 A 20.000 B 30.000 C	5.000 A 10.000 B 15.000 C	15.000 A 30.000 B 45.000 C
Algemene functies			
Ondersteuning en ontwikkeling			
Administratie	75.000 A 160.000 B 235.000 C	15.000 A 30.000 B 45.000 C	90.000 A 190.000 B 280.000 C
Management	90.000 A 190.000 B 280.000 C	15.000 A 30.000 B 45.000 C	105.000 A 220.000 B 325.000 C
Systeembeheer	20.000 A 45.000 B 60.000 C	30.000 A 60.000 B 90.000 C	50.000 A 105.000 B 150.000 C
Marketing en productontwikkeling	30.000 A 65.000 B 95.000 C	30.000 A 60.000 B 90.000 C	60.000 A 125.000 B 185.000 C
Kwaliteitszorg	20.000 A 45.000 B 60.000 C	20.000 A 40.000 B 60.000 C	40.000 A 85.000 B 120.000 C
Totale kosten algemene functies	235.000 A 505.000 B 730.000 C	110.000 A 220.000 B 330.000 C	345.000 A 725.000 B 1.060.000 C

Totaal kostentoerekening kern- en algemene functies

FUNCTIES	PERSONELE KOSTEN	MATERIËLE KOSTEN	TOTAAL KOSTEN
Kennis en informatie	345.000 A 735.000 B 1.060.000 C	155.000 A 335.000 B 490.000 C	500.000 A 1.070.000 B 1.550.000 C
Ontwikkeling en educatie	50.000 A 100.000 B 145.000 C	65.000 A 140.000 B 205.000 C	115.000 A 240.000 B 350.000 C
Kunst en cultuur	180.000 A 380.000 B 555.000 C	125.000 A 255.000 B 375.000 C	305.000 A 635.000 B 930.000 C
Lezen en literatuur	35.000 A 70.000 B 105.000 C	50.000 A 100.000 B 150.000 C	85.000 A 170.000 B 255.000 C
Ontmoeting en debat	20.000 A 45.000 B 60.000 C	15.000 A 30.000 B 45.000 C	35.000 A 75.000 B 105.000 C
Ondersteuning en ontwikkeling	235.000 A 505.000 B 730.000 C	110.000 A 220.000 B 330.000 C	345.000 A 725.000 B 1.060.000 C
Totaal	865.000 A 1.835.000 B 2.655.000 C	520.000 A 1.080.000 B 1.595.000 C	1.385.000 A 2.915.000 B 4.250.000 C

NB: De huisvestingskosten en kosten voor het uitvoeren van speerpunten van lokaal beleid zijn niet in de berekeningen meegenomen.

3.2. RICHTLIJN DEEL II: KOSTENTOEREKENING PERSONEEL

KERNFUNCTIES EN -DIENSTEN (BIBLIOTHEEK A: 45.000 INWONERS)	P-KOSTEN*	OPLEIDINGSNIVEAU (in fte)			totaal fte's (in upw **)
		HBO € 50.000	MBO € 40.000	VMBO € 35.000	
1 Kennis en informatie					
collectievorming	65.000	0,8	0,3	0,4	(54) 1,5
raadpleeg/vraagbemiddeling (fysiek)	100.000		2,5		(90) 2,5
raadpleeg/vraagbemiddeling (digitaal)	65.000	0,5	1		(54) 1,5
uitleenfunctie	85.000		1,8	0,4	(79) 2,2
digitale vraagbaak (Aladin)	5.000	0,1			(3) 0,1
(landelijke) overheidsinformatie	5.000		0,1		(3) 0,1
exploitatie van de website	20.000		0,5		(18) 0,5
2 Ontwikkeling en educatie					
collectievorming	10.000	0,1	0,1		(7) 0,2
raadpleegfunctie	10.000		0,2		(7) 0,2
uitleenfunctie	10.000		0,3		(11) 0,3
ondersteuning & mediatheek	20.000	0,4			(14) 0,4
3 Kunst en cultuur					
collectievorming	45.000	0,5	0,5		(36) 1,0
raadpleegfunctie/advisering	10.000		0,2		(7) 0,2
uitleenfunctie	105.000		2,2	0,5	(97) 2,7
cultuurhistorie en erfgoed	10.000	0,2			(7) 0,2
lokaal platform kunst en cultuur	5.000	0,1			(3) 0,1
culturele/literaire activiteiten	5.000	0,1			(3) 0,1
4 Lezen en literatuur					
collectievorming	10.000	0,1	0,1		(7) 0,2
raadpleegfunctie (digitaal)	10.000		0,2		(7) 0,2
uitleenfunctie	5.000		0,2		(7) 0,2
lees-stimuleringsprojecten	10.000	0,1	0,1		(7) 0,2
5 Ontmoeting en debat					
ontmoeting (leescafé + exploitatie ruimten)	20.000		0,2	0,4	(22) 0,6
6 Ondersteuning en ontwikkeling					
administratie	75.000		1	1	(72) 2,0
management	90.000	1,8			(65) 1,8
systeembeheer	20.000		0,5		(18) 0,5
marketing en productontwikkeling	30.000	0,6			(22) 0,6
kwaliteitszorg	20.000	0,4			(14) 0,4
TOTAAL	865.000	5,8 28%	12 59%	2,7 13%	(734) 20,5 100%

* door afrondingsverschillen kunnen de totale formatiekosten in deze kolom iets afwijken van de optelling van de formatiekosten per opleidingsniveau (HBO, MBO, VMBO) in de drie kolommen ernaast

** tussen haakjes is de formatie in uur per week weergegeven op basis van een 36-urige werkweek

KERNFUNCTIES EN -DIENSTEN (BIBLIOTHEEK B: 100.000 INWONERS)	P-KOSTEN*	OPLEIDINGSNIVEAU (in fte)			totaal fte's (in upw **)
		HBO € 50.000	MBO € 40.000	VMBO € 35.000	
1 Kennis en informatie					
collectievorming	135.000	2	0,4	0,5	(104) 2,9
raadpleeg/vraagbemiddeling (fysiek)	215.000		5,4		(194) 5,4
raadpleeg/vraagbemiddeling (digitaal)	140.000	1	2,3		(118) 3,3
uitleenfunctie	180.000		3,6	1	(166) 4,6
digitale vraagbaak (Aladin)	10.000	0,2			(7) 0,2
(landelijke) overheidsinformatie	10.000		0,2		(7) 0,2
exploitatie van de website	45.000	0,5	0,5		(36) 1,0
2 Ontwikkeling en educatie					
collectievorming	15.000	0,2	0,1	0,1	(14) 0,4
raadpleegfunctie	20.000		0,5		(18) 0,5
uitleenfunctie	20.000		0,5		(18) 0,5
ondersteuning & mediatheek	45.000	0,9			(32) 0,9
3 Kunst en cultuur					
collectievorming	95.000	1	0,7	0,5	(79) 2,2
raadpleegfunctie/advisering	20.000		0,5		(18) 0,5
uitleenfunctie	225.000		4,7	1	(205) 5,7
cultuurhistorie en erfgoed	20.000	0,3	0,1		(14) 0,4
lokaal platform kunst en cultuur	10.000	0,1	0,1		(7) 0,2
culturele/literaire activiteiten	10.000	0,1	0,1		(7) 0,2
4 Lezen en literatuur					
collectievorming	20.000	0,3	0,1	0,1	(18) 0,5
raadpleegfunctie (digitaal)	20.000		0,5		(18) 0,5
uitleenfunctie	10.000		0,3		(10) 0,3
lees-stimuleringsprojecten	20.000	0,3	0,2		(18) 0,5
5 Ontmoeting en debat					
ontmoeting (leescafé + exploitatie ruimten)	45.000		0,5	0,7	(43) 1,2
6 Ondersteuning en ontwikkeling					
administratie	160.000	0,5	2,3	1,2	(144) 4,0
management	190.000	3,8			(136) 3,8
systeembeheer	45.000	0,5	0,5		(36) 1,0
marketing en productontwikkeling	65.000	1,3			(46) 1,3
kwaliteitszorg	45.000	0,9			(32) 0,9
TOTAAL	1.835.000	13,9 32%	24,1 56%	5,1 12%	(1552) 43,1 100%

* door afrondingsverschillen kunnen de totale formatiekosten in deze kolom iets afwijken van de optelling van de formatiekosten per opleidingsniveau (HBO, MBO, VMBO) in de drie kolommen ernaast

** tussen haakjes is de formatie in uur per week weergegeven op basis van een 36-urige werkweek

KERNFUNCTIES EN -DIENSTEN (BIBLIOTHEEK C: 150.000 INWONERS)	P-KOSTEN*	OPLEIDINGSNIVEAU (in fte)			totaal fte's (in upw **)
		HBO € 50.000	MBO € 40.000	VMBO € 35.000	
1 Kennis en informatie					
collectievorming	195.000	2,8	0,8	0,6	(151) 4,2
raadpleeg/vraagbemiddeling (fysiek)	310.000		7,7		(277) 7,7
raadpleeg/vraagbemiddeling (digitaal)	200.000	1,5	3		(162) 4,5
uitleenfunctie	265.000		5,2	1,6	(245) 6,8
digitale vraagbaak (Aladin)	15.000	0,3			(11) 0,3
(landelijke) overheidsinformatie	15.000		0,3		(11) 0,3
exploitatie van de website	60.000	0,5	0,8		(47) 1,3
2 Ontwikkeling en educatie					
collectievorming	25.000	0,3	0,2	0,1	(22) 0,6
raadpleegfunctie	30.000		0,7		(25) 0,7
uitleenfunctie	30.000		0,7		(25) 0,7
ondersteuning & mediatheek	60.000	1	0,2		(43) 1,2
3 Kunst en cultuur					
collectievorming	140.000	1,5	1	0,7	(115) 3,2
raadpleegfunctie/advisering	30.000		0,7		(25) 0,7
uitleenfunctie	325.000		6,5	1,8	(299) 8,3
cultuurhistorie en erfgoed	30.000	0,4	0,2		(22) 0,6
lokaal platform kunst en cultuur	15.000	0,2	0,1		(11) 0,3
culturele/literaire activiteiten	15.000	0,2	0,1		(11) 0,3
4 Lezen en literatuur					
collectievorming	30.000	0,4	0,2	0,1	(25) 0,7
raadpleegfunctie (digitaal)	30.000		0,7		(25) 0,7
uitleenfunctie	15.000		0,4		(14) 0,4
lees-stimuleringsprojecten	30.000	0,4	0,2		(22) 0,6
5 Ontmoeting en debat					
ontmoeting (leescafé + exploitatie ruimten)	60.000		0,6	1	(58) 1,6
6 Ondersteuning en ontwikkeling					
administratie	235.000	0,5	4	1,5	(216) 6,0
management	280.000	5,6			(202) 5,6
systeembeheer	60.000	0,8	0,5		(47) 1,3
marketing en productontwikkeling	95.000	1,9			(68) 1,9
kwaliteitszorg	60.000	1,2			(43) 1,2
TOTAAL	2.655.000	19,5 32%	34,8 56%	7,4 12%	(2222) 61,7 100%

* door afrondingsverschillen kunnen de totale formatiekosten in deze kolom iets afwijken van de optelling van de formatiekosten per opleidingsniveau (HBO, MBO, VMBO) in de drie kolommen ernaast

** tussen haakjes is de formatie in uur per week weergegeven op basis van een 36-urige werkweek

3.3. RICHTLIJN DEEL II: KOSTENTOEREKENING HUISVESTING

1. Ruimtegebruik en gerealiseerde nieuwbouwplannen

Bij circa 43 bibliotheken die na 1990 zijn ontwikkeld is de relatie onderzocht tussen het bedrijfsvloeroppervlak (BVO) en inwonertal. (Selecte steekproef; categorie boven 50.000 inwoners oververtegenwoordigd). Er is voor het vaststellen van het verband gebruik gemaakt van de mediaan (= de klasse met de grootste dichtheid).

Klasse in m ² per 1.000 inwoners	< 15.000 inwoners	15.000-30.000 inwoners	30.000-50.000 inwoners	50.000-90.000 inwoners	> 90.000 inwoners	Totaal
0-30				3	4	7
30-40			1	1	6	8
40-50		1	2	8	7	18
50-60				2	0	2
60-70				3	1	4
>70			1	2	1	4
Totaal		1	4	19	19	43

De mediaan ligt duidelijk in de klasse met een BVO tussen 40 en 50 m² per 1000 inwoners. Er tekent zich bij bibliotheken in plaatsen boven de 90.000 inwoners een verschuiving af naar de klasse tussen 30 en 40 m². Dit kan te maken hebben met schaalvoordelen doordat bij grotere gebouwen effectiever met de ruimte kan worden omgesprongen. Ook kan het zo zijn dat bij grotere bibliotheken de omvang van de collectie relatief (dus per 1.000 inwoners) kleiner is. Het bouwadviesbureau BBN veronderstelt een dergelijk verband tussen inwonertal en collectieomvang op basis van hun eigen praktijkervaring. Er lijkt enig schaalvoordeel te bestaan als de bibliotheek groter is.

- 1 De oppervlakte van de hoofdvestiging van alle bestaande bibliotheken ligt tussen de 40 en 50 m² per 1.000 inwoners. Daarbij zijn de kleinere bibliotheken gemiddeld 50 en de grotere tegen de 40 m² per 1.000 inwoners. Hierbij zijn nevenvestigingen of filialen niet meegerekend.
- 2 Voor nieuwbouw ligt de ruimtelijke standaard tussen momenteel tussen 40 en 50 m² per 1.000 inwoners voor de hoofdvestiging.
- 3 Opvallend is dat het oppervlak van de onderzochte nieuwbouwbibliotheken per 1.000 inwoners niet al te zeer afwijkt van het oppervlak van de gemiddelde bibliotheken (op basis van het BIS). Als verklaring kan gelden dat het ruimtebeslag van de collectie afneemt en dat deze ruimte kan worden gebruikt voor uitbreiding van publieksfuncties. Of dat één op één aansluit op de richtlijn is onduidelijk.

2. Stichtingskosten

Onder de stichtingskosten vallen alle voorbereidings- en realisatiekosten, exclusief grondkosten, kosten van bouwrijp maken, parkeerkosten en inrichting van buitenruimte.

De stichtingskosten per m² volgens het BBN-model zijn als volgt onder te verdelen (prijspeil 2004):

Ambitieniveau	1.000 m ² BVO	2.000 m ² BVO	4.000 m ² BVO	6.000 m ² BVO	Verskil hoog/laag
Basis kwaliteit	€ 1.678	€ 1.637	€ 1.526	€ 1.477	11,5 %
Gemiddelde kwaliteit	€ 2.125	€ 2.090	€ 2.061	€ 2.046	4%
Hoge kwaliteit	€ 2.426	€ 2.367	€ 2.319	€ 2.221	9%
Verskil hoog/laag	45%	45%	52%	50%	

- 1 Analyse van de recent ontwikkelde bouwplannen laat een redelijke bevestiging zien van eerdere berekening van de stichtingskosten ad € 2.000 per m². Dat komt dus nagenoeg overeen met de berekening zoals die hierboven is weergegeven met een gemiddeld afwerkingsniveau.
- 2 Er is een groot verschil in de stichtingskosten, afhankelijk van de kwaliteit van het gebouw. Het verschil tussen de basiskwaliteit, gemiddelde kwaliteit en hoge kwaliteit wordt bepaald door een groot aantal criteria, zoals materiaalgebruik, afwerkingniveau, niveau van installatietechniek en de complexiteit van de vormgeving. Het prijsverschil bedraagt ruim 50% tussen het laagste en het hoogste niveau. Dat prijsverschil is veel groter dan de schaalvoordelen, die ontstaan doordat het oppervlak van een bibliotheek groter is. Schaalvoordelen bedragen circa 7 á 8%.
- 3 De vraag naar de gevolgen voor de stichtingskosten voor een bibliotheek die nieuw-bouw realiseert als onderdeel van een multifunctionele voorziening is moeilijk in zijn algemeenheid te beantwoorden. Wel is een en ander kwalitatief te duiden, zoals schaalvoordelen bij aanbesteden, architectenkosten, dubbel gebruik van ruimten en parkeervoorzieningen, gezamenlijke installaties e.d. Ook in de exploitatie is winst te behalen door lager energieverbruik door minder buitenmuren, gemeenschappelijk schoonmaak- en beveiligingskosten. De meeste winst bij geïntegreerde bouw lijkt te behalen door het gemeenschappelijk gebruik van ruimten, waardoor het totale programma van eisen in m² kan vermindere(n) (tot circa 15% kleiner).
- 4 De verbouwkosten van herinrichting tot volledig strippen lopen uiteen van € 600 tot € 1.300 per m². Daarmee komen de kosten voor nieuwbouw en ingrijpende verbouw dicht in elkaars buurt, zeker als de afschrijvingstermijn van verbouwingen op de gebruikelijke termijn van 15 jaren worden gezet.
- 5 De bandbreedte die is aangetroffen bij investeringen in de inrichtingskosten loopt van € 150 per m² tot € 380 per m².

3. Exploitatiekosten

Een belangrijk deel van de exploitatiekosten wordt gevormd door de kapitaalslasten (rente en afschrijving) die met de investeringen samenhangen. In de praktijk worden de kapitaalslasten bij de nieuwbouw van bibliotheken (net zoals dat vaak geldt voor andere maatschappelijke functies) niet altijd in de exploitatie opgenomen. Soms komt dit omdat een gemeente een éénmalige investering pleegt in nieuwbouw of omdat de kapitaalslasten elders op de gemeentebegroting drukken. In onderstaand overzicht is wel gerekend met een bedrijfseconomische exploitatie van de huisvesting.

Huisvestingskosten	Kosten per m ² bvo (in €)	Aandeel van totale huis-vestingslasten
a. Kapitaalslasten gebouw (rente en afschrijving)	117	49,6%
b. Kapitaalslasten inventaris (rente en afschrijving)	39	16,5%
c. Onderhoud gebouwen	20	8,5%
d. Onderhoud inventaris	5	2,1%
e. Schoonmaken	25	10,6%
f. Energie	18	7,6%
g. Belastingen	4	1,7%
h. Verzekeringen	1	0,4%
i. Beveiliging	2	0,8%
j. Kleine aanschaffingen	0	0%
k. Arbotoepassingen	0	0%
l. Overige huisvestingslasten	5	2,1%
Totale huisvestingslasten	€ 236	100%

Toelichting op exploitatieopzet:

- 1 Rentekosten bij lening op annuïteitenbasis leidt tot gelijkblijvende jaarlasten voor de volle looptijd van 40 jaren. Het gehanteerde rentepercentage is 5%. Doordat is gerekend met een annuïteitenlening wordt in het begin minder afgelost en later meer dan het afschrijvingspercentage van 2,5%. De veronderstelling dat afschrijving gelijk is aan de aflossing van het kapitaalskrediet wordt daardoor niet geheel bewaardheid. Als omrekeningsfactor voor de berekening van de annuïteit is 0,058278 gehanteerd (5 % met en looptijd van 40 jaren). De berekening is gebaseerd op de historische kostprijs van het gebouw ad € 2.000 per m².
- 2 Er wordt gerekend met inrichtingskosten van € 300 per m², alsmede een rente-percentages van 5% en een afschrijvingspercentage van 10% voor de inrichtingskosten. Indien deze ook als annuïteit wordt geleend, leidt dat tot een omrekenfactor van 0,1295.

Enkele algemene conclusies en nuanceringen

- 1 De oppervlakte van de hoofdvestiging van alle bestaande bibliotheken ligt tussen de 40 en 50 m² per 1.000 inwoners. Daarbij zijn de kleinere bibliotheken gemiddeld 50 en de grotere tegen de 40 m² per 1.000 inwoners. Voor nieuwbouw ligt de ruimtelijke standaard momenteel tussen 40 m² en 50 m² per 1.000 inwoners voor de hoofd-vestiging. Er is op dit moment een onvolledig beeld van de benodigde omvang van het ruimtebeslag van vooral aanvullende functies uit de Richtlijn (gemeentelijke informatie-functie, leescafé, expositie-ruimte, studieruimte, cultureel uitpunt e.d).
- 2 Een analyse van recent ontwikkelde bouwplannen laat een redelijke bevestiging zien van eerdere berekeningen van de stichtingskosten ad € 2.000 per m². Dat komt nagenoeg overeen met de berekening die BBN heeft gemaakt voor een bibliotheek met een gemiddeld afwerkingsniveau. De verbouwkosten (variërend van herinrichting tot volledig strappen) lopen uiteen van € 600 tot € 1.300 per m².
- 3 De volledige exploitatielasten van een bibliotheekgebouw zijn berekend op € 237 per m² per jaar. Hierbij kunnen aanzienlijke verschillen optreden in diverse kostenposten als gevolg van regionale prijsverschillen, ouderdom van het gebouw en al of niet onderdeel van een multifunctionele voorziening.
- 4 Uit het BIS komt naar voren dat de gemiddelde huisvestingslasten momenteel circa 20% van de totale lasten van een bibliotheek bedragen. In de hier weergegeven exploitatie-opstelling komen de huisvestingslasten hoger uit vanwege het (te) lage niveau van rente en afschrijving in de huidige exploitatiecijfers van bibliotheken volgens het BIS. Aangezien echter ook de overige kosten volgens de richtlijn zullen stijgen, zal het aandeel huisvestingslasten ten opzichte van de totale lasten gemiddeld ongeveer gelijk blijven (20-25%).
- 5 Het verschil tussen de kosten van huur en koop zijn ongeveer als volgt te becijferen: indien wordt uitgegaan van een normale marktconforme projectontwikkeling, dan wordt gerekend met een Bruto Aanvangsrendement van 8%. De bijbehorende huurkosten bedragen € 160 per m² per jaar. Dat is hoger dan het bedrag van € 137 per m² per jaar, dat in de exploitatie-opstelling is opgenomen voor de kosten van rente, afschrijving en groot onderhoud. Dat verschil wordt geleidelijk groter door indexering van de huurprijs.

DE OPENBARE BIBLIOTHEEK IN AMSTELVEEN

Kennis en informatie

Toerekening

Kernfunctie/ Kerndienst	Product	Resultaat	Personeel Kosten/ baten	Gebouw Kosten/ baten	Collectie Kosten/ baten	Netwerk Kosten/ baten
Raadpleeg- functie en vraagbemidde- ling (fysiek)	Aanwezigheid inlichtingenbalie / klantenservice	Aantal informatie- vragen			...	
Idem (digitaal)	Aanbod van digitale diensten (bijv. biblio- theek.nl, databan- ken), via internet / pc terminals	Aantal informatievra- gen en raadplegingen			...	
Uitleenfunctie	Uitleen, in- name, aanvragen en reserveren van de informatieve collectie	Aantal uitleeningen informatieve collectie (evt. uitsplitsten naar klantgroep: tot 14 jaar, 14 - 17 jr, 18 jr en ouder, senio- ren, instellingen)	...			
Digitale vraag- baak (AI@din)	Deelname aan en uit- voering van AI@din	Aantal informatie- vragen				
(Landelijke) overheidsinfor- matie	Opbouw en exploi- tatie Overheidsinfor- matiepunt	Aantal informatie- vragen				
Exploitatie website	Opbouw en exploi- tatie informatieve website (raadpleeg- functie, catalogus, mogelijkheid tot reserveren en ver- lengen)	Aantal raadplegingen/ handelingen (uitle- ning, reservering)				
Speerpunten						
Informatiepunt (specifiek onderwerp)	Opbouw en exploita- tie fysiek of digitaal informatiepunt (bijv. gezondheid, jeugd, cultuur, inburgering, reizen, WMO)	Aantal informatie- vragen/'hits')				
Media educatie	Uitleg catalogus aan groepen, groepsont- vangsten, cursussen mediagebruik, bibliotheekinstructie, rondleidingen	Aantal/soort/duur activiteiten Aantal deelnemers Tevredenheid deel- nemers				
Kosten per onderdeel					Omvang infor- matieve collectie	
Totale kosten/ baten kennis en informatie						

Ontwikkeling en Educatie

Toerekening

Kernfunctie/ Kerndienst	Product	Resultaat	Personeel Kosten/ baten	Gebouw Kosten/ baten	Collectie Kosten/ baten	Netwerk Kosten/ baten
Raadpleeg- functie (fysiek: presentatie en faciliteiten t.b.v. ontwikkeling en educatie	Aantrekkelijke en over- zichtelijke presentatie van materialen, afgestemd op doelgroepen Aparte ruimte voor de groep 0 – 18 jaar Rustige werkplekken voor publiek met pc terminals. Publieke werkplekken met pc terminals toegang tot catalogus, digitale databanken, Al@din, specifieke digitale diensten zoals School- bibliotheek.nl, e.d.)	Gebruik werkplekken (indien dit geregistreerd kan worden)				
Uitleenfunctie (specifiek voor primair en voortgezet onderwijs)	Uitleen, inname en reserveren van educatieve collectie, specifiek voor het primair en voortgezet onderwijs	Aantal uitleningen educatieve collectie Idem specifieke doel- groep collecties				
Ondersteuning van voorschool- se voorzienin- gen, onderwijs en mediatheek voor primair, voortgezet onderwijs en MBO	Aanbod van diensten aan en partner van instellin- gen (consultatiebureaus, kinderopvang, opvoe- dingsinstellingen, scholen e.d.) Diverse diensten mogelijk zoals samenstel- len projectcollecties, CKV aanbod, klassenbezoeken, organisatie buitenschool- se activiteiten e.d.	Aantal/soort diensten en voor wie Deelname Tevredenheid (bijv.: peuterbezoeken/ kleuterbezoeken/ groepsbezoeken PO; per categorie aantal groe- pen/aantal kinderen) (specifieke projecten: kinderjury, klassenbe- zoeken VO; ook hier aantal groepen/ aantal kinderen), (rondlei- dingen, informatie- bijeenkomsten voor schoolteams, 'week van het leren', project 50+ leest voor aan kleuters)				
Speciale ruimten/ voorzieningen voor peuters, kinderen en jongeren		Gebruik ruimten				
Studiemoge- lijkheden leven lang leren		Gebruik ruimten				
Doorlopende leeslijn 0 – 18 jaar					Opbouw collectie verschil- lende leeftijds- groepen	

Ontwikkeling en Educatie

Toerekening

Kernfunctie/ Kerndienst	Product	Resultaat	Personeel Kosten/ baten	Gebouw Kosten/ baten	Collectie Kosten/ baten	Netwerk Kosten/ baten
Speerpunten						
Structureel programma voor actieve voor- en vroegschoolse educatie	Aanbieden projecten als Boekenpret, Voortouw en overige dienstverlening aan peuterspeelzalen en kinderdagverblijven	Aantal/soort/duur activiteiten Deelname Tevredenheid				
Structureel programma bestrijding onderwijs-achterstand	Aanbod specifieke projecten	Aantal programma's/ soort/aantal/duur activiteiten Deelname Tevredenheid				
Cursussen voor volwassenen en jongeren vanaf 12 jaar	Ontwikkelen, voorbereiden en geven van cursussen (ook door niet bibliotheek medewerkers)	Aantal / soort activiteiten Deelname Tevredenheid				
Kosten per onderdeel					Omvang educatieve collectie/ projectcollecties	
Totale kosten/ baten ontwikkeling en educatie						

Kunst en cultuur

Toerekening

Kernfunctie/ Kerndienst	Product	Resultaat	Personeel Kosten/ baten	Gebouw Kosten/ baten	Collectie Kosten/ baten	Netwerk Kosten/ baten
Presenteren, raadplegen en uitleenen materialen	Uitleen, inname, aanvragen en reserveren van specifieke onderdelen van de collectie	Aantal uitleningen Raadplegingen				
Aandacht voor plaatselijke cultuurhistorie en cultureel erfgoed	Aanschaf en beheer specifieke informatie (fysiek en digitaal) over het eigen culturele erfgoed en aandacht voor lokale en regionale historische thema's Exposities van musea en archieven in bibliotheekvestigingen	Aantal/soort/duur activiteiten Aantal deelnemers/bezoekers Tevredenheid				
Lokaal platform plaatselijke kunst – en cultuur-instellingen	Mogelijk maken exposities amateur kunstenaars e.d. (kunst, muziek, fotografie, poëzie)	Aantal/soort/duur activiteiten Met wie Aantal deelnemers/bezoekers Tevredenheid				
Speerpunten						
Culturele / literaire activiteiten	Organisatie van literaire lezingen en schrijversbezoeken	Aantal/soort/duur activiteiten Aantal bezoekers Tevredenheid				
Bevorderen cultuurparticipatie	Bijdrage leveren aan jaarlijks cultureel programma, door aanbod folders / agenda gegevens en samenwerking bij activiteiten met theater, archief, musea e.d.	Aantal/soort/duur activiteiten Aantal bezoekers Tevredenheid				
Cultuurinformatie (punt)	Realiseren van een cultuurinformatiepunt	Aantal vragen (fysiek/digitaal) Aantal bezoeken				
Cultuureducatie	Ontwikkelen, voorbereiden en uitvoeren cursussen voor diverse doelgroepen	Aantal/soort/duur activiteiten Aantal deelnemers Tevredenheid				
Kosten per onderdeel					Omvang romans en ontspanningslektuur	
Totale kosten/baten kunst en cultuur						

Lezen en literatuur

Toerekening

Kernfunctie/ Kerndienst	Product	Resultaat	Personeel Kosten/ baten	Gebouw Kosten/ baten	Collectie Kosten/ baten	Netwerk Kosten/ baten
Presenteren, raadplegen en uitlezen materialen	Uitleen, inname, aanvragen en reserveren van de leesstimulerende collectie	Aantal uitleeningen Raadplegingen				
Toegang tot de collectie Nederlandse bibliotheken	Gehele collectie van de Nederlandse bibliotheken	Deelname aan project 'Landelijk Lenen, Lokaal Leveren'				
Dienstverlening aan speciale groepen (lees) gehandicapten	Uitleen, inname, aanvragen en reserveren van de specifieke materialen voor visueel gehandicapten en ouderen. Speciale apparatuur voor leesgehandicapten.	Aantal uitleeningen Raadplegingen Aantal gebruikers				
Leesstimulerings-projecten voor diverse doelgroepen	Faciliteren leeskringen Boekendienst aan huis Dienstverlening aan zorginstellingen Kinderboekenweek Leesbevorderingsprojecten scholen	Aantal leeskringen Aantal deelnemers leeskringen Aantal transacties boekendienst aan huis Aard / omvang dienstverlening zorginstellingen Idem scholen				
Speerpunten						
Makkelijk lezen plein	Opbouw en exploitatie Makkelijk Lezen Plein, geven van instructies / introductie	Deelname aan instructies/introductie				
Literatuur-educatie	Ontwikkelen, voorbereiden en uitvoeren cursussen voor diverse doelgroepen	Deelname Tevredenheid				
Kosten per onderdeel					Omvang literaire collectie	
Totale kosten/ baten lezen en literatuur						

Ontmoeting en debat

Toerekening

Kernfunctie/ Kerndienst	Product	Resultaat	Personeel Kosten/ baten	Gebouw Kosten/ baten	Collectie Kosten/ baten	Netwerk Kosten/ baten
Ontmoeting	Inrichting en exploitatie ontmoetingsruimte / café	Aantal bezoekers Tevredenheid				
Speerpunten						
Ruimte voor activiteiten van andere organisaties	Bieden van ruimte in de bibliotheek voor bijvoorbeeld cursussen, informatiebijeenkomsten, lezingen etc.	Welke organisaties Aantal/soort activiteiten Deelname \ Tevredenheid				
Platform voor maatschappelijk debat	Organisatie lezingen en debatten, politiek café, discussiebijeenkomsten, inspraakavonden etc. door de bibliotheek zelf	Aantal/soort/duur activiteiten Deelname Tevredenheid				
Sociale cohesie en leefbaarheid	Informatiebijeenkomsten met gezelligheidsfactor, inburgering rondleiding, cursussen rond prepensionering	Aantal/soort/duur activiteiten Deelname Tevredenheid				
Digitaal forum (webgroepen)	Opzet en onderhoud interactieve website met inspraakmogelijkheden en meningsvorming	Aantal raadplegingen/deelnemers				
Kosten/baten per onderdeel						
Totale kosten/baten ontmoeting en debat						

Ondersteuning en ontwikkeling

Toerekening

Algemene Functies	Product	Resultaat	Personeel Kosten/baten	Gebouw Kosten/baten	Collectie Kosten/baten	Netwerk Kosten/baten
	Administratie	De OB draagt in de periode ... zorg voor				
	Management	De OB draagt in de periode ... zorg voor beleidsontwikkeling ten aanzien van ... (bijv. doelgroepenbeleid, huisvestingsplannen, herinrichting, etc.) Ruimte voor ontwikkelen nieuwe producten / diensten Personeelsbeleid: opleiding en ontwikkeling personeel i.v.m. nieuwe dienstverlening				
	Systeembeheer	De OB draagt in de periode ... zorg voor het actueel houden van ICT toepassingen in het secundaire proces				
In totaal 8% jaaromzet	Marketing & productontwikkeling	De OB draagt zorg voor het (doen) uitvoeren van een jaarlijks klanttevredenheidsonderzoek; daarnaast neemt de OB initiatieven voor het vergroten van publieksbereik door middel van				
		De OB draagt in periode ... zorg voor het verbeteren van bestaande diensten c.q. ontwikkelen van nieuwe diensten (bijvoorbeeld ontwikkelen van een nieuwe site met regionale informatie)				
	Kwaliteitszorg	Voldoen aan landelijke normen certificering				
Kosten/baten per onderdeel						
Totale kosten/baten ondersteunende functies						

Algemene afspraken	Product	Resultaat
Tarieven	Jeugd volwassenen 65+ kortingsregelingen	€ € €
Aantal leden	Jeugd volwassenen senioren	Huidige aantal + doelstelling (bijv. op peil houden aantal leden, groei met .. %, etc.)
Aantal bezoekers	alle leeftijden	...
Collectie	Aanschaf en beheer van een basis- collectie	Basiscollectie van een bepaalde omvang en kwaliteit Afschrijvingspercentage
Raadpleegfunctie en vraagbemiddel- ing (fysiek en digitaal)	Aanwezigheid inlichtingenbalie / klantenservice Aanbod van digitale diensten (bijv. bibliotheek.nl, databanken, via inter- net, pc terminals	Aantal informatievragen en raad- plegingen (evt. te verbinden met streefgetal – zie hieronder) Indien en in de bibliotheek speci- fieke informatiepunten zijn rond gezondheid,. Cultuur e.d. dan kan worden gezien of hiervoor het aan- tal informatievragen/raadplegingen aangegeven kan worden
Aantal uitleningen	media jeugd media volwassenen media andere gebruikersgroepen	De OB streeft ernaar het aantal uit- leningen in de periode ... minimaal op het niveau van (jaar) te houden (eventueel te differentiëren naar grafische media, audiovisuele media en digitale media)
Aantal informatievragen	Aantal verstrekte inlichtingen	De OB streeft er naar het aantal verstrekte inlichtingen in de periode ... te handhaven/uit te breiden of te verlagen met ...%
Aantal raadplegingen website	Aantal aanvragen / reserveringen media	De OB streeft ernaar om het aantal uitleningen via de website in de pe- riode ... te handhaven/uit te breiden of te verlagen met ...% Idem aantal 'hits' website
Openingstijden (fysiek en virtueel)	Aantal vestigingen Hoofdvestiging Filiaal A Filiaal B Etc. Bibliobus Uitleenpunt Website	
Samenwerkingsverbanden met	scholen, instellingen, gemeente, etc.	

COLOFON

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Inter provinciaal Overleg **ip^o**

Deze Encyclopedie openbaar bibliotheekbeleid is gemaakt met subsidie van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Ze is deels ontleend aan handreikingen en dergelijke die in het kader van de bibliotheekvernieuwing 2001-2008 in overleg tussen de VNG, de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB), het Interprovinciaal Overleg (IPO) en genoemd ministerie tot stand zijn gekomen, vaak met behulp van het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing. Voor actualisering van de artikelen is op onderdelen contact geweest met genoemde partijen.

Auteurs

Joost Groenendijk, onderzoeker en adviseur bij DSP-groep
Rento Zoutman, senior en partner bij DSP-groep
Stella Blom, onderzoeker bij DSP-groep
Lydia Jongmans, senior beleidsmedewerker cultuur VNG
Quirijn van den Hoogen, ex-beleidsmedewerker cultuur VNG
Hedwig Hartmans, informatiespecialist c.a. VNG

Met dank aan

3B-Bibliotheek, Amstelland Bibliotheken, Biblionet Groningen, BiblioPlus, Bibliotheek Almere, Bibliotheek Den Haag, Bibliotheek Kop van Overijssel, Bibliotheek Midden Brabant, Bibliotheek Pijnacker-Nootdorp, Bibliotheek Vlissingen, Bibliotheek Zwolle, Bibliotheken Eemland, Bibliotheken Súdwest Fryslân, Centre Céramique Maastricht, DOK Delft, OBA Amsterdam, Openbare Bibliotheek Hoorn, Regiobibliotheek Zuid-Oost Utrecht (Z-O-U-T), Zeeuwse bibliotheek en alle anderen die aan de inhoud van deze encyclopedie hebben bijgedragen.

Fotografie

Kees Bennema, Bavel
Met uitzondering van pagina 36, 74 en 80.

Vormgeving en dtp-opmaak

JBT-ontwerp+, Assendelft

Druk

Nederlof Repro, Cruquius

ISBN 978-90-808639-2-7

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Interprovinciaal Overleg

(vereniging) |
> openbare
bibliotheek <

